

T.C.

GİRESUN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

İZNİK VE YAKIN ÇEVRESİNİN TURİZM COĞRAFYASI

TOURISM GEOGRAPHY OF İZNİK AND IT'S NEAR BY ENVIRONMENT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Dilay DEMİRSOY

DANIŞMAN

Prof. Dr. Serkan DOĞANAY

GİRESUN, 2019

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 11.09.2019 tarihli toplantısında oluşturulan jüri, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Dilay DEMİR SOY'un İznik ve Yakın Çevresinin Turizm Coğrafyası başlıklı tezini incelemiş olup aday 20.10.2019 tarihinde, saat 14.00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Aday çalışma, sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmzası
Üye (Başkan)	Prof. Dr. Serkan DOĞANAY	
Üye	Doç. Dr. İbrahim SEZER	
Üye	Doç. Dr. Mucip DEMİR	
Üye		
Üye		

ONAY

...../...../2019

Prof. Dr. Güven ÖZDEM

Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “İznik ve Yakın Çevresinin Turizm Coğrafyası” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

20/09/2019

Dilay DEMİRİSOY

ÖN SÖZ

Anadolu'nun en eski yerleşim birimlerinden olan İznik, birçok medeniyetin de önemli kentlerinden biri olmuştur. Kurulduğu ilk çağlardan itibaren her dönemde özelliğini korumuş ve ilgi alanı haline gelmiştir. Hristiyanlığın önemli merkezlerinden biri olan İznik'te daha sonra Müslümanların imar faaliyeti sonucunda birçok kültürel eser ortaya çıkmıştır.

14.yy dolaylarında çini üretim merkezi olarak İznik'in ünü, Osmanlı Devletinin her bölgesine yayılmıştır. Bugün açık hava müzesi durumunda olan İznik, tarihi ve antik bir kent yerleşmesidir. Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı uygarlıklarının arkeolojik ve etnografik kalıntıları ile bütünleşmiş ve bu uygarlıkların kalıntılarını günümüze taşıyan bir kent özelliği göstermektedir.

Turizm sektörü açısından birçok doğal ve beşeri turizm kaynakları olan bu kent, yeşil dokusu, zeytinlikleri, bağları ve bahçeleri ile ekoturizm açısından önemli bir alandır. Tarihi ve kültürel zenginliği, adını verdiği gölüyle, dünyaca ünlü çinileriyle günümüze kadar ayakta duran yapılarıyla turizm coğrafyası açısından incelenmesi gereken bir merkezdir.

Çalışmanın amacı; İznik Gölü ve yakın çevresinin turizm coğrafyasını inceleyerek turizm potansiyelini ortaya çıkarmak, kaynakların geliştirilmesini sağlamaktır. Çünkü son dönemlerde yoğun kitle turizmine karşı alternatif turizm eğilimi artmakta ve turizm yoğunlaşması Akdeniz, Ege kıyılarından daha az gelişme gösteren alanlara ve ekoturizme doğru kaymaktadır. Bu durum daha az gelişmiş Anadolu kentleri için bir fırsat oluşturmaktadır. Böylece ülkemizdeki bölgesel gelişmişlik farklılıklarının da azaltılması mümkün olabilecektir. Ülkemizde turistik çekicilikler, diğer ekonomik faaliyetlere göre daha dengeli bir şekilde dağılmış, ülkemiz lehine olumlu bir özellik oluşturmuştur. Bu nedenle her bölge her yöre sahip olduğu turizm değerleri ile gelişme gösterebilir.

Çalışmamızın her aşamasında desteğini esirgemeyen başta danışman hocam Prof. Dr. Serkan DOĞANAY'a, literatür taramasına yardımcı olan Dr. Güven ŞAHİN'e ve Yasemin KİBAROĞLU'na içtenlikle teşekkür ederim.

Dilay DEMİRSOY

Ağustos-2019

ÖZET

İZNİK VE YAKIN ÇEVRESİNİN TURİZM COĞRAFYASI

DEMİRSOY Dilay

Giresun Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Serkan DOĞANAY

Ağustos, 2019

Bu çalışmada “İzник ve Yakın Çevresinin Turizm Potansiyeli” coğrafya biliminin ilke ve metotlarına göre araştırılmıştır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırma sahasının doğal çevre özellikleri ile beşeri çevre özellikleri incelenmiştir. İkinci bölümünde ise İzник Gölü ve yakın çevresinin başlıca turistik kaynakları (doğal ve beşeri turistik kaynaklar) ele alınmıştır. Doğal turistik kaynaklar içerisinde İzник Gölü, akarsular, sıcak su kaynakları ve ormanlar konu edilmiştir. Beşeri turistik kaynaklar konusunda ise tarihi yapılar ve alanlar, dini yapılar, bölgedeki tarihsel çini sanatı, müzeler, festivaller, şenlikler, yerel pazarlar ve mutfak kültürü üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde ise İzник ve yakın çevresinin turizm altyapısı ve başlıca turizm türleri değerlendirilmiştir. Bu kapsamda ulaşım, turistik tesislerin özellikleri, turistik aktiviteler ve bölgedeki başlıca turizm türleri araştırılmıştır. Göl turizmi, kültür turizmi ve doğa turizmi ana başlıkları oluşturmuştur. Ayrıca çalışmanın son kısmında ulaşılan başlıca sonuçlar, temel sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İzник, Turizm, Turizm Potansiyeli, Coğrafya

ABSTRACT

TOURISM GEOGRAPHY OF İZNİK AND IT'S NEAR BY ENVIRONMENT

Dilay Demirsoy

Giresun University

Institute of Social Sciences

Master's Thesis, MA, Department of Social Sciences and Education of Turkish

Advisor: Prof. Dr. Serkan DOĞANAY

August, 2019

In this study, the tourism potentiality of Iznik and its near by environment has been researched by the methods and princibles of the science of geography.

Our study is composed of three sections. In the first section, features of both the natural and human enviroment will be examined. In the second section, the main touristic sources (touristic sources of natüre nad mankind) of the Iznik Lake with its nearby environment will be examined. The Iznik Lake, rivers, thermal springs and woods will be included in the naturel touristic sources to be the field of this study. The historical buildings and places, religious sanctions, art of tile, museums, festivals, concerts, local bazaars and kitchen culture will take place in the section of natural touristic sources. In the third section, the touristic substructure of Iznik and its nearby environment. Transportation facilities, the touristic places, touristic activities and other variations of tourism will be examined. Tourism of Lake, culture and nature will be the main fields of study besides, the results, main problems and solution recommendations fort hem will be reevalvated.

Key words: İznik, Tourism, Tourism Potantial, Geography

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	I
ÖZET.....	II
ABSTRACT	III
İÇİNDEKİLER	IV
TABLolar LİSTESİ.....	VII
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	VIII
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	IX
HARİTALAR LİSTESİ.....	XI
GİRİŞ.....	1
1. TURİZM KAVRAMI VE TURİZM POTANSİYELİ.....	1
2. ARAŞTIRMA SAHASININ YERİ, SINIRLARI VE BAŞLICA ÖZELLİKLERİ	2
3. ARAŞTIRMANIN AMACI VE YÖNTEMİ	5
4. DAHA ÖNCE YAPILAN ÇALIŞMALAR	6
BİRİNCİ BÖLÜM.....	8
1. İZNIK VE YAKIN ÇEVRESİNİN COĞRAFİ ÇEVRE ÖZELLİKLERİ	8
1.1. DOĞAL ÇEVRE ÖZELLİKLERİ VE TURİZM ETKİLEŞİMİ.....	8
1.1.1. Jeolojik ve Jeomorfolojik Özellikler.....	8
1.1.2. İklim Özellikleri.....	12
1.1.3. Flora ve Fauna Özellikleri	17
1.1.4. Toprak Özellikleri.....	18
1.1.5. Hidrografik Özellikler.....	19
1.2. BEŞERİ ÇEVRE ÖZELLİKLERİ VE TURİZM ETKİLEŞİMİ	22
1.2.1. Nüfus Özellikleri.....	22
1.2.2. Yerleşme Özellikleri	25
1.2.3. Ekonomik Coğrafya Özellikleri	28

İKİNCİ BÖLÜM.....	32
2. İZNIK VE YAKIN ÇEVRESİNİN BAŞLICA TURİSTİK KAYNAKLARI..	32
2.1. DOĞAL TURİSTİK KAYNAKLAR.....	32
2.1.1. İznik Gölü	32
2.1.2. Ormanlık Alanlar ve Yaban Hayatı Kaynakları.....	34
2.1.3. Termal Kaynaklar.....	37
2.2. BEŞERİ TURİSTİK KAYNAKLAR.....	38
2.2.1. Tarihi Yapılar ve Alanlar	38
2.2.2. Dini Yapılar.....	48
2.2.3. Festivaller, Şenlikler ve Yerel Pazarlar.....	53
2.2.4. Mutfak Kültürü	55
2.2.5. Yöresel El Sanatları ve Çinicilik.....	58
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	62
3. İZNIK VE YAKIN ÇEVRESİNİN TURİZM ALTYAPISI VE BAŞLICA TURİZM TÜRLERİ.....	62
3.1. ULAŞIM.....	62
3.2. TURİSTİK TESİSLER.....	63
3.2.1. Konaklama Tesisleri.....	63
3.2.2. Diğer Tesisler	67
3.3. TURİSTİK AKTİVİTE	68
3.4. BAŞLICA TURİZM TÜRLERİ.....	69
3.4.1. Göl Turizmi.....	69
3.4.2. Ekoturizm	71
3.4.2.1. Doğa Yürüyüşleri (Trekking)	72
3.4.2.2. Yaban Hayatı ve Kuş Gözlemciliği	73
3.4.3. Kültür Turizmi	76
3.4.4. Kırsal Turizm.....	77
3.4.5. İnanç Turizmi.....	80
3.5. SWOT ANALİZİ.....	82
BAŞLICA SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ.....	83

SONUÇ.....	85
KAYNAKÇA.....	89
ÖZ GEÇMİŞ.....	93

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. İznik İlçesinde Aylık ve Yıllık Sıcaklık (°C) Ortalama Değerleri (1974-2000).	13
Tablo 2. İznik İlçesinde Ortalama Donlu Günlerin Aylara Dağılımı (1974-2000)...	14
Tablo 3. İznik'te yağışların aylara göre dağılışı (1974-2000).	14
Tablo 4. İznik'te kar yağışı ve ortalama karla örtülü günler sayısının aylara dağılışı.	15
Tablo 5. İznik'te rüzgârların esme yönleri, esme sayıları ve frekansları ile yönlere göre ortalama hızları.	16
Tablo 6. İznik İlçesinde aylık ve yıllık ortalama bulutluluk değerleri.	16
Tablo 7. Yıllara Göre İznik Nüfusunun Değişimi (1965-2018).	24
Tablo 8. İznik İlçesindeki Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri (2019).	65
Tablo 9. İznik İlçesindeki Belediye Belgeli Konaklama Tesisleri (2019).	65
Tablo 10. İznik'i Ziyaret Eden Turist Sayısı (2016-2018).	69
Tablo 11. İznik İlçesinin Turizm Gelişimine Yönelik SWOT Analizi	82

VIII

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. İznik İlçesine gelen turist sayısı (2016-2018)..... 69

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1. İznik İlçesinin Genel Görünümü.	3
Fotoğraf 2. Faylanma sonucu oluşan İznik Gölü'nün kuzeyinde Samanlı, güneyinde ise Katırlı dağları uzanır (Atalay, 2006:128).	11
Fotoğraf 3. İznik Gölü çevresinde yoğun olarak zeytin tarımı yapılmaktadır.	29
Fotoğraf 4. İznik'te yetişen müşküle üzümü önemli ihracat ürününü oluşturmaktadır.	30
Fotoğraf 5. İznik Gölü, sahadaki önemli bir turistik potansiyel durumundadır.	34
Fotoğraf 6. Sansarak Kanyonu, 8 km'lik parkuru ile ilgi çekmektedir.	35
Fotoğraf 7. Sansarak Kanyonu, bölgedeki önemli trekking alanlarından biridir (Bursa İl Kültür Turizm Müdürlüğü).	35
Fotoğraf 8. Hespekli Çınarı, İznik'in tarihsel yansıması olan anıtsal bir ağaçtır.	37
Fotoğraf 9. Kerametaltı Kaplıcası, sağlık turizmi açısından önemli bir potansiyele sahiptir (https://www.olay.com.tr , Erişim: 25.05.2019).	38
Fotoğraf 10. İznik Müzesi.	40
Fotoğraf 11. Ayasofya Müzesi.	41
Fotoğraf 12. Berber Kaya Anıt Mezarı.	42
Fotoğraf 13. Süleyman Paşa Medresesi.	43
Fotoğraf 14. İznik Kenti Surları.	44
Fotoğraf 15. İznik'teki kapılardan birisi de Yenişehir Kapıdır.	44
Fotoğraf 16. Roma Tiyatrosu.	45
Fotoğraf 17. Beştaş (Obelisk), İznik İlçesi Elbeyli mevkiinde bulunur.	46
Fotoğraf 18. Günümüzde kullanılan I. Murat Hamamı, bahçesinde çini satan dükkânları ile de turistlerin ilgi odağı halindedir.	47
Fotoğraf 19. Osmanlı Dönemi yapı sanatının önemli eserlerinden sayılan Yeşil cami gerek çinileri gerek işçiliği ile dikkat çekmektedir.	48
Fotoğraf 20. Hacı Özbek Camii.	49
Fotoğraf 21. Şeyh Kutbettin Camii ve Türbesi.	50
Fotoğraf 22. Yakup Çelebi Türbesi.	50

Fotoğraf 23. Koimesis Kilisesi, günümüze kadar ulaşamayan dini yapılardan biridir.	52
Fotoğraf 24. İznik'te ekinoks ve güneşin batışı (Kaynak: İznik Belediyesi).....	55
Fotoğraf 25. İznik yerel mutfağı çalıştayından yöresel yemek sunumları.....	56
Fotoğraf 26. İznik Yörükler köyüne ait yöresel Kazan Yağı yemeği.	56
Fotoğraf 27. Yörükler köyüne ait Kaldırak turşusu.	57
Fotoğraf 28. Balık ürünleri gibi havyar köftesi de bölgenin zengin mutfak kültürünü yansıtmaktadır.	57
Fotoğraf 29. İznik çini atölyelerinde üretilen seramik ve çiniler.....	60
Fotoğraf 30. İznik çini atölyesinden seramik ve çini görüntüleri.	60
Fotoğraf 31. İznik'te fiçı yaparak geçimini sağlayan bir usta.....	61
Fotoğraf 32. İznik Belediyesi'ne ait eko-turizm tesisleri, özellikle kış mevsiminde yoğun bir ilgi gören rekreasyon alanıdır.	66
Fotoğraf 33. İznik Askania (http://www.iznikaskania.com , Erişim: 25.05.2019)... ..	66
Fotoğraf 34. İznik ilçesinde yer alan Darka Tatil Köyü'nden Bir Görünüm.....	67
Fotoğraf 35. İznik ilçesindeki DSİ'ye ait tesis, birçok ziyaretçinin uğrak noktası olmuştur.	68
Fotoğraf 36. İznik Gölünde yer alan tarihi bazilika, dalış sporlarının yapılabileceği bir alanı oluşturmaktadır.	71

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1. İznik İlçesi Coğrafi Konum Haritası.....	3
Harita 2. İznik İlçesi Topografya Haritası	12
Harita 3. İznik'in Kültürel Turizm Kaynakları.....	52

GİRİŞ

1. TURİZM KAVRAMI VE TURİZM POTANSİYELİ

Son yüzyılda yaşanan küreselleşme sürecine bağlı olarak, farklı ülkelerdeki doğal varlıklar ile kültür ve medeniyetlerin tanınmak istenmesi, turistik aktivitenin hız kazanmasına ve turistik alanların da gelişmesine zemin hazırlamıştır.

Hızlı bir gelişme gösteren turizm sektörü, birçok ülke için önemli bir ekonomik kaynak durumuna gelmiştir. Geçmişte daha çok kum, güneş, sahil, deniz olarak adlandırılan turizm, günümüzde ekoturizm, doğa turizmi, kültür turizmi gibi alternatif turizm türlerini de kapsamaktadır.

Coğrafi konumunun bir sonucu olarak Türkiye, geçmişte kurulan birçok önemli medeniyete de ev sahipliği yapmıştır. Buna bağlı olarak da ülkemiz, tarihi ve kültürel varlıklar bakımından son derece zengindir. Kültürel ve tarihi zenginliklerin yanı sıra ülkemizdeki yeryüzü şekillerinin, bitki örtüsünün, iklimsel çeşitlilik turizm bakımından büyük bir potansiyel oluşturmuştur.

Turizm potansiyeli bakımından sahip olunan zenginlik, ülkemizin dünyada en fazla turist çeken ülkeler arasında olmasını sağlamıştır. Doğal ve kültürel turistik çekicilikler bakımından çok zengin olmasına rağmen ülkemiz, henüz turizmden istenilen ölçüde gelir elde edememektedir.

Başlıca hizmet sektörlerinden biri konumunda olan turizm, klasik turizm ülkelerine göre, ülkemizde geç keşfedilmiştir. Sosyal, ekonomik, kültürel ve ekolojik pek çok etkilere sahip olan turizm Fransızca kökenli bir terim olup, özgün biçimi “tourisme“ diye geçmektedir. Dinlenme, eğlenme, görme, tanıma, sportif faaliyetlerde bulunma veya izleme, bilgi ve görgüsünü artırma gibi amaçlarla ya da sadece zevk için yapılan gezi demektir (Doğanay ve Zaman, 2013:1). Dünya Turizm Örgütünün tanımına göre ise turizm; kendi olağan çevresi dışındaki bir yere, belirlenmiş bir süreden daha az kalmak üzere giden ve ana amacı ziyaret ettiği yerde para kazanılan bir faaliyetin denenmesi dışında seyahat etmek olan bir kişinin faaliyetleri şeklinde belirtilmiştir (Doğanay ve Zaman, 2013:1).

Turizm insanların artık boş zamanlarında vakit geçirebileceği bir mekânı gezme dışında, yeni yerler keşfetme arzusu ile farklı kültür ve medeniyetleri tanıma

isteği ile oluşan bir yaşam şekli haline gelmiştir. Buna bağlı olarak dünyadaki kültür turizmi ile ekoturizm gibi alternatif turizm türleri gelişmektedir. Bir bölgedeki turizm sektörünün gelişmesindeki en önemli husus o bölgenin sahip olduğu turizm potansiyelidir.

Turizm potansiyeli; Turizm açısından incelenecek mekânın coğrafi unsurlarıyla birlikte ekonomik olarak gücünün saptanması ve gün yüzüne çıkarılmasıdır. Turizm sadece bir iş koluna yönelik bir faaliyet değil birden fazla sektörün bir arada olduğu bir ilişkiler bütünüdür (Soykan, 2003: 17).

2. ARAŞTIRMA SAHASININ YERİ, SINIRLARI VE BAŞLICA ÖZELLİKLERİ

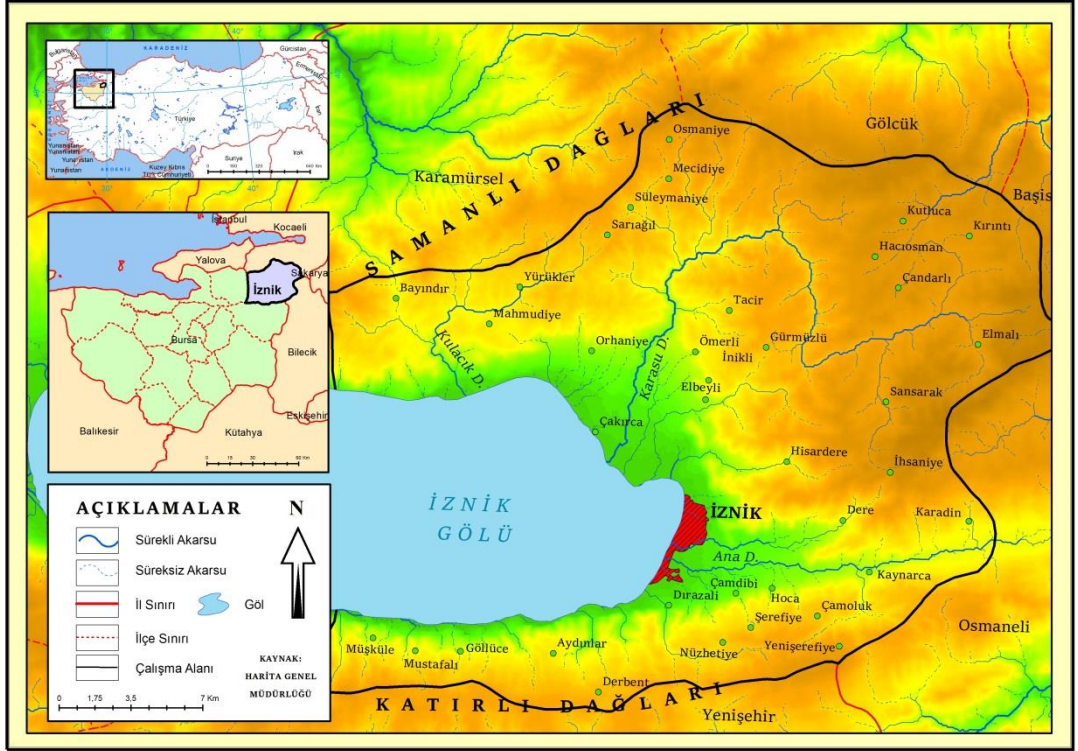
Bursa iline bağlı ilçelerden birisi de İznik'tir. Marmara bölgesinin güneydoğusunda İznik Gölü'nün doğu kıyısında bulunan İznik, Bursa'ya 85 km uzaklıktadır (Harita 1). İlçe 29°-30' (Demir ışık köyü batısı) ve 29°-57' (Elmalı köyü doğusu) doğu boylamları ile 40°-21' (Hisar dere Tepesi) ve 40° 37' (Ayvaşa Dağı) kuzey enlemleri arasındadır. İznik kenti ise 29°42' doğu boylamları ile 40°26' doğu boylamlarının kesişme bölgesinde kurulmuştur (Fotoğraf 1). Saha, doğuda yer alan ve etrafı yüksek dağlarla çevrili olan Lefke boğazı ile Sakarya vadisine bağlanır. Batıdaki göl Garsak suyu vadisi ile Gemlik Körfezi ile bağlantılıdır ve dolayısıyla Marmara Denizi'ne açılır. Kuzeyinde Samanlı Dağları, güneyinde ise Katırlı Dağları ile çevrilidir (Usta, 2005: 27).

Samanlı Dağları bölgedeki en önemli dağ sıralarını oluşturur. Kuzey –güney kesimlerinde fay dikliklerinin yer aldığı bu dağ sıraları İzmit Körfezi ile Gemlik Körfezi ve İznik Gölü arasında yükselir. Özellikle Gemlik Körfezi ile İznik kuzeyinde bir duvar gibi yükselen bu dağ üzerindeki zirveler Taz Dağı (921 m), Kel Tepe (1601 m) İznik Gölü ile İnegöl arasında ise Avdan Dağı (1283 m) uzanır (Atalay, 2006: 127-128).

Fotoğraf 1. İznik İlçesinin Genel Görünümü.

İznik'in Yenişehir üzerinden Bursa'ya uzaklığı 77 km kadardır. İznik Gölü'nün kuzeyinden karayolu ile Yalova'ya uzaklığı ise 70 km'dir. Söz konusu bu güzergâh, İznik'i İstanbul'a bağlayan da en kısa yoldur. Ulaşım bakımından sapa bir

bölgede yer alan İznik'in tarihi Mekece İstasyonuna uzaklığı 33 km'dir. Bu yol İznik'i Orta Anadolu'ya bağlayan en kısa yoldur (Şen,1998: 42).

Araştırma sahası olan İznik kenti, Türkiye'nin kuzey batı köşesini meydana getiren Marmara Bölgesi'nin güneydoğusunda yer almaktadır. Marmara Bölgesi'nin Anadolu yarımadasında kalan bölge ana hatlarıyla doğu batı doğrultusunda uzanan ve kuzeyden güneye dağlık alanlarla birbirinden ayrılan bir depresyon alanı olmasıyla fiziki ve beşerî coğrafyasında farklı özellikler göstermektedir. Doğu –batı doğrultusunda uzanan kırık hatlara tekabül eden çukur sahalar ile plato ve dağlık alanlar kuzeyden güneye doğru birbirini takip etmektedir. Kuzeydeki Samanlı Dağları ile güneydeki Katırlı-Avdan Dağı arasında uzanan depresyon alanının en alçak kesiminde ülkemizin 6. büyük gölü olan İznik Gölü (302,2 km²) yer almaktadır. İznik Gölü içinde bulunduğu depresyon alanına paralel olarak doğu- batı yönlü uzanmaktadır (Akbulak, 2006: 1).

Depresyon alanının temel litolojik yapısına bakıldığında, Paleozoik ve Mezozoik yaşlı çeşitli kayaçların bulunduğu görülür. Paleozoikten Kuaterner'e kadar uzanan jeolojik zamanda çeşitli dönemlere ait metamorfik, volkanik, tortul kayaçların gün yüzüne çıktığı görülmektedir. Kuzey Anadolu Fay hattının orta kolu tarafından kat edilen bölgede çok sayıda fay hattı da bulunmaktadır (Akbulak, 2006: 3).

Akdeniz ve Karadeniz ikliminin geçiş özelliği gösterdiği Güney Marmara kıyılarında zeytin bahçeleri bir kuşak halinde uzanır. Bölge doğal çevre özellikleri ve iklime bağlı olarak zeytin yetiştiriciliği ile birlikte birçok tarım ürününün de yetişmesine olanak sağlayan verimli toprak alanlarına sahiptir.

Doğal çevre özelliklerinin elverişli olması yanında Anadolu'nun en eski yerleşim alanlarından olan İznik, İlkçağlardan itibaren birçok medeniyetin egemen olmak istediği kentlerden biri olmuştur. Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı devletlerinin arkeolojik kalıntıları ile bütünleşmiş ve bu uygarlıkların kalıntılarını günümüze kadar taşıyan tarihi, antik bir kent olma özelliği göstermektedir.

3. ARAŞTIRMANIN AMACI VE YÖNTEMİ

İzmit kenti ve yakın çevresinin turizm potansiyelinin ele alındığı bu çalışmanın amacını, ilçenin başlıca doğal ve kültürel çekiciliklerinin detaylı bir şekilde incelenmesi, bölgedeki turistik aktivite, turistik alt yapı ile mevcut sorunlar ve geleceğe yönelik öngörüler oluşturmaktadır. İzmit ve yakın çevresinin turizm potansiyelinin coğrafi bir bakışla araştırılması, ilçedeki turistik aktivitenin sağlıklı bir şekilde gelişmesine katkı sağlayacaktır. Bu çalışma ile;

- İlçenin turistik potansiyelinin belirlenmesine katkı yapılmış,
- Turistik aktivitenin geliştirilmesine yönelik öneriler sunulmuş,
- Turistik aktivitenin doğal ve beşerî çevre özellikleri ile etkileşimi ortaya konulmuş,
- Konaklama tesislerinin ve turizm altyapısının geliştirilmesine yönelik öneriler getirilmiş,
- İlçenin özellikle alternatif turizm potansiyeli araştırılmış,
- İlçe halkının da turistik aktivitelere katılımı irdelenmiş,
- İlçe ekonomisinin turistik aktivite ile daha hızlı gelişebileceği öngörülmüştür.

Tez çalışmasına esas oluşturacak verilerin toplanmasında nicel ve nitel yaklaşımlar birlikte kullanılmıştır. Bu bağlamda araştırma, büyük ölçüde arazi gözlem ve çalışmalarına dayanmaktadır. Yılın çeşitli zamanlarında gerçekleştirilen bu arazi çalışmalarıyla elde edilen bilgiler ve resmi kurumlardan temin edilen raporlar ile istatistiksel veriler kullanılarak araştırma sahasının turizm potansiyeli ortaya konulmuştur.

Çalışmanın nüfus verilerinin elde edilmesinde İzmit Nüfus Müdürlüğü ile Türkiye İstatistik Kurumu verilerinden yararlanılmıştır. İklim verileri ise Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü'nden temin edilmiştir. İzmit ile ilgili birtakım dokümanların sağlanması için yerel yönetim birimlerinin verilerinden yararlanılmıştır. Söz konusu kurumları İzmit Belediyesi, İlçe Tarım Müdürlüğü, İlçe Orman Müdürlüğü ve İl Turizm Müdürlüğü oluşturmaktadır. Dokümanter verilerin toplanması ve saha çalışması tamamlandıktan sonra elde edilen bilgiler, grafik, tablo,

şekil ve fotoğraflar ile desteklenmiş, coğrafi ilkeler doğrultusunda tez metni eldeki duruma getirilmiştir.

4. DAHA ÖNCE YAPILAN ÇALIŞMALAR

İznik ilçesine ait turizm çalışmaları gruplandırıldığında, ilçenin tarihi ve dini özellikleri, el sanatları, beşeri ve ekonomik coğrafya özellikleri ile ilgili tez çalışmalarının hazırlandığı görülür.

“İznik ve Yakın Çevresinin Turizm Coğrafyası” adlı bu çalışmanın literatür tarama aşamasında gerek saha gerekse araştırmanın kuramsal çerçevesi ile ilgisi olan makale, yüksek lisans ve doktora tez çalışmaları, turizm envanterleri, bildiri, sempozyum kitaplarından bazılarını kısaca şöyle özetleyebiliriz:

Prof. Dr. Ali ERBAŞ, Doç. Dr. Levent ÖZTÜRK, Doç. Dr. Mürteza Bedir (2005) (Uluslararası İznik Sempozyumu) : Bir bildiri çalışması olup, İznik’in dini, kültürel, beşerî özelliklerinin tanıtılması için oluşturdukları bir kaynaktır. Bu bildiriler ile İznik ilçesinin tarihini, eğitimini, ekonomik ve beşerî özelliklerini, dil, kültür ve edebiyatını ortaya koymaya çalışmışlardır. Sempozyum bildirileri kitap haline getirilmiştir.

Turhan ŞEN (1998) İznik’in Tarihi Coğrafyası: Bir yüksek lisans tezi çalışmasıdır. Bu çalışmada Anadolu’nun en eski yerleşim birimlerinden biri olan İznik ilçesinin tarih içerisindeki yeri, bu bölgede yaşayan insanların bölgedeki hareketleri, siyasi idareleri, kültürel hayatları, nüfus hareketleri, yönetimleri ve doğal özellikleri incelemiştir.

Alparslan YALDUZ (1999) Tarihi, Dini ve Kültürel Açısından İznik: Yüksek Lisans Tez çalışması olan bu kaynakta, Hristiyan dünyasında kutsal olan İznik Kenti ve dinler tarihinde önemli olan Konsil Toplantıları incelenmiştir. I. Bölümde İznik bölgesinin dönemlere göre tarihi özellikleri, II. Bölümde Konsillerin Tarihi ve İznik Konsili, III. Bölümde kültürel açıdan İznik ve en önemli eserler incelenmiştir.

Cengiz AKBULAK (2006) İznik Depresyonu’nun Beşeri ve İktisadi Coğrafya Açısından İncelenmesi: Bir doktora tez çalışması olup toplam üç

bölümden oluşmaktadır. I. Bölümde bölgenin doğal coğrafi özellikleri (jeolojik, tektonik, morfolojik, iklim özellikleri, toprak özellikleri, hidrografya özellikleri) anlatılmıştır. II. Bölümde beşeri özellikleri (yerleşmenin tarihsel evrimi, nüfus, yerleşme şekilleri) ele alınmıştır. III. Bölümde ise bölgenin ekonomik özelliklerin (tarım, hayvancılık, ulaşım, ticaret ve sanayi faaliyetleri) ele alınmıştır.

Çiğdem ÜNAL, İznik İlçesi'nin Turizm Potansiyeli (1997): Türk Coğrafya Dergisi'nde yayımlanan bir makale çalışması olup bölgenin zengin turizm potansiyeli, doğal ve beşeri kaynakları ile aktarılmaya çalışılmıştır. Söz konusu makalede, İznik ilçesinin gerek doğal ve beşeri çevre özellikleri ve gerekse de tarihi gelişimi ve başlıca turistik çekicilikleri coğrafi bir bakış açısıyla araştırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. İZNIK VE YAKIN ÇEVRESİNİN COĞRAFI ÇEVRE ÖZELLİKLERİ

1.1. DOĞAL ÇEVRE ÖZELLİKLERİ VE TURİZM ETKİLEŞİMİ

Coğrafi konum, iklim, bitki örtüsü, yer şekilleri, hidrografik özellikler Türkiye turizmini etkileyen başlıca doğal faktörleri oluşturur. Türkiye arazisinin jeolojik geçmişi ve jeomorfolojik özellikleri önemli turizm çekicilikleri ortaya koymaktadır. Genel olarak dağlık ve engebeli alanların daha geniş yer kapladığı ülkemiz, iç ve dış kuvvetlerin oluşturduğu yeryüzü şekilleri, dağcılık ve dağ sporları, yayla turizmi, kış turizmi, termalizm, ekoturizm ve daha birçok alanda turizm olanaklarına sahiptir (Alım, 2016: 255).

Ülkemizin iklimi de turizm sektörünü destekleyen özelliklere sahiptir. Coğrafi konumun bir sonucu olarak dört mevsimin yaşandığı bir ülke olması ve aynı anda hem kayak yapılabilecek hem de denize girilebilecek bir çeşitliliğe sahiptir. Türkiye'nin hidrografik özelliklerinden akarsular, göller, denizler ve sulak alanlar turistik aktivite açısından önemli birer çekicilik durumundadır. Çağlayanlar doğal güzellikleri ile ülkemiz turizm potansiyeline alternatifler sunarken, Türkiye'nin doğal bitki örtüsü ile sahip olduğu endemik ve relik bitkiler ülkemizin doğa turizmi ile ekoturizm potansiyelini belirlemektedir (Alım, 2016: 255-256). Bu bağlamda İznik ve yakın çevresinin sahip olduğu dağlık alanlar, vadiler, şelaleler, en önemlisi sahip olduğu İznik Gölü ile doğal turistik çekicilikleri ile önemli bir turizm potansiyeline sahiptir.

1.1.1. Jeolojik ve Jeomorfolojik Özellikler

Bir coğrafi mekânı oluşturan başlıca temel coğrafi elamanlar vardır. Bunlar araziye meydana getiren ve biçimlendiren yer şekli ve jeoloji; yer şekli, aynı zamanda kırsal turizmin dayandığı birçok özelliğin (mağaralar, tırmanılacak tepeler, kayak için dik yamaçlar vb.) varlığını da yokluğunu da belirler. Turistlerin coğrafi görünüm

açısından tercihlerinin özellikle nispi rölyefi fazla, arızalı bir yapıya dayanan manzaradan yana olduğu anlaşılmaktadır (Özgüç, 2003:67).

Marmara Bölgesi'nin yapı ve reliefin esas karakteri bölgede reliefin arz ettiği en bariz karakter onun Ege Bölgesi'nde olduğu gibi, çok çeşitli oluşudur. Marmara Bölgesinin doğu, güneydoğu ve güneyinde kısa mesafeler dahilinde şekli ve mahiyetler bakımından birbirinden farklı karakterler arz eden dağlar, platolar, tepeler, ovalar, birbirini takip etmektedir (Ardel, 1941: 2).

Bölgedeki strüktürel yapı ve litolojik yapı, devam eden tektonik hareketlerin etkisi ile gün yüzüne çıkmaktadır. Bölgenin litolojik yapısı incelendiğinde Paleozoikten Kuaterner'e kadar geçen sürede birçok formasyon oluşmuştur.

Birinci zamanda oluşan kayalar, İznik Depresyonu ve yakın çevresindeki en eski litolojik formasyonları oluşturmaktadır. Birinci jeolojik dönemde oluşan şistler yapıları itibariyle kolay aşınabilen, fiziksel parçalanmaya dirençsiz olan kayaç türleridir. Dolayısıyla bölgedeki hâkim iklim ve dış faktörlerin etkisi ile killi ve tınlı toprak oluşumuna uygun kayalardır. Horizon bakımından gelişmiş, mineral içerikleri bakımından zengin oldukları için zirai faaliyetlere oldukça elverişli alan oluştururlar. İznik Gölü'nün güneyinde oluşan volkanik sahalar üstünde toprakların mineral bakımından zengin olmasıyla tarımsal verim oldukça yükselir. Gölün güneyinde, Yenisölöz ve Aydınlar çevresi Narlıca güneyindeki volkanik araziler üzerinde zeytin yetiştiriciliği olmak üzere sebze, meyve üretimi yapılabilmektedir. İznik Depresyonu'nun kuzeybatısında geniş alan kaplayan neojen depoları bölgede tarım potansiyelini artıran alanları oluşturmaktadır. Bölgedeki en genç litolojik oluşum Kuaternerde meydana gelen alüvyonlar, travertenler ve gölsel çökellerdir. Kil, mil, kum, çakıllardan oluşan alüvyonlar göl çevresinde ve gölü besleyen akarsu yatakları boyunca görülmektedir. İznik Gölüne ait olduğu anlaşılan çökeller gölün batı, kuzeybatı, kuzeydoğu ve doğusunda geniş alanlar kaplamaktadır. Göl çevresindeki bu gölsel depolar bölgede oluşan birikinti koni ve yelpazelerine ait alüvyon malzemeler ile örtülmüştür. Bölgedeki diğer alüvyon sahası ise İznik Gölü'nün güneyindeki Sölöz Deltası ile gölün kuzeydoğusundaki Karasu Deltasına ait alanlardır. Bölgedeki alüvyon sahaları verimliliğin yüksek olması sebebi ile birden fazla ürününün aynı arazi üzerinde birlikte yetiştirilmesine olanak sağlamaktadır. Zeytincilik başta olmak üzere, bağcılık, sebzeçilik faaliyetleri

yürütülmektedir. Ekonomik faaliyetlerin de son derece canlı olduğu bu sahalarda nüfus yoğunluğu da havza geneline göre oldukça fazladır. İznik kenti de İznik Gölü havzasındaki diğer yerleşim alanları da alüvyonların yayılış gösterdiği bu alanlarda kurulmuştur. Bölgede Kuaternerde oluşan travertenlere gölün kuzeyindeki Keramet Köyü ile güneydoğusunda ve İznik ilçe merkezinin doğusunda yer alan Dereköy'ün kuzeydoğusunda sıcak su kaynaklarına bağlı olarak travertenlere rastlanmaktadır (Akbulak, 2006: 21).

Araştırma sahasının genel morfolojik özellikleri incelendiğinde özellikle merkezi kısımda genişçe bir alan kaplayan ve doğuya doğru daralarak İznik Gölü güney kıyıları boyunca uzanan dağlık bir kütle, bu dağlık kütleyle çepeçevre saran tepelik-plato alanları ve akarsular tarafından fazlasıyla yarılmış arızalı bir reliefin göl ve deniz kıyılarında sonlanması şeklinde bir jeomorfolojik görünüm ortaya çıkmaktadır (Kayacılar, 1995: 6).

İznik Gölü'nün güneyinde uzanan Katırlı Dağları güneydoğusunda İznik – Yenişehir arasında kalan bölümü “Avdan Dağı” ile anılır. Gemlik ilçesinin güneyine kadar uzanan dağ sırasının en yüksek noktası 6283 m yükseklikteki Garsak Tepesi'dir. Samanlı Dağları ile Katırlı dağları (Fotoğraf 2) arasında kalan Garsak Boğazı'nı oluşturan vadi, İznik Gölü'ne doğru genişleyerek Orhangazi Ovası'nı meydana getirir. İznik Gölü'nün batısında, 170 km²'lik bir alana yayılan ova alüvyal birikintilerden meydana gelmiştir. Garsak Çayı gölün fazla sularını Marmara Denizi'ne akıtırken çevredeki ovaları da sular. İznik Gölü'nün doğusunda ise 90 km²'lik alan kaplayan İznik Ovası bulunmaktadır (Kayan, 1987: 214).

İznik ve Yenişehir havzaları jeomorfolojik oluşumları bakımından birbirine benzeyen ikisi de Kuzey Anadolu Fay Zonu üzerinden Güneydoğu Marmara Bölgesi'nin batı- doğu doğrultulu tektonik çukurlukları içinde gelişmiş depresyon alanlarıdır. Çevrelerinde oluşan miyosen formasyonları oluşum sahasının en az Miyosenden itibaren olduğunu göstermektedir. Miyosende batı- doğu doğrultusundaki kırılmalarla uzun çukurluklar (İzmit Körfezi, Sapanca, Adapazarı Ovası, Gemlik Körfezi, İznik, Karadin Oluğu, Pamukova, Kuş Gölü, Uluabat Gölü- Bursa, Yenişehir) ve bunlar arasında uzun dağ sırtları (Çatalca- Kocaeli Yarımadaı, Armutlu Yarımadaı, Samanlı Dağları, Avdan Dağları) şeklinde oluşan relief Pliyosende ve Pliyosen Kuaterner geçişinde hızlanan tektonik

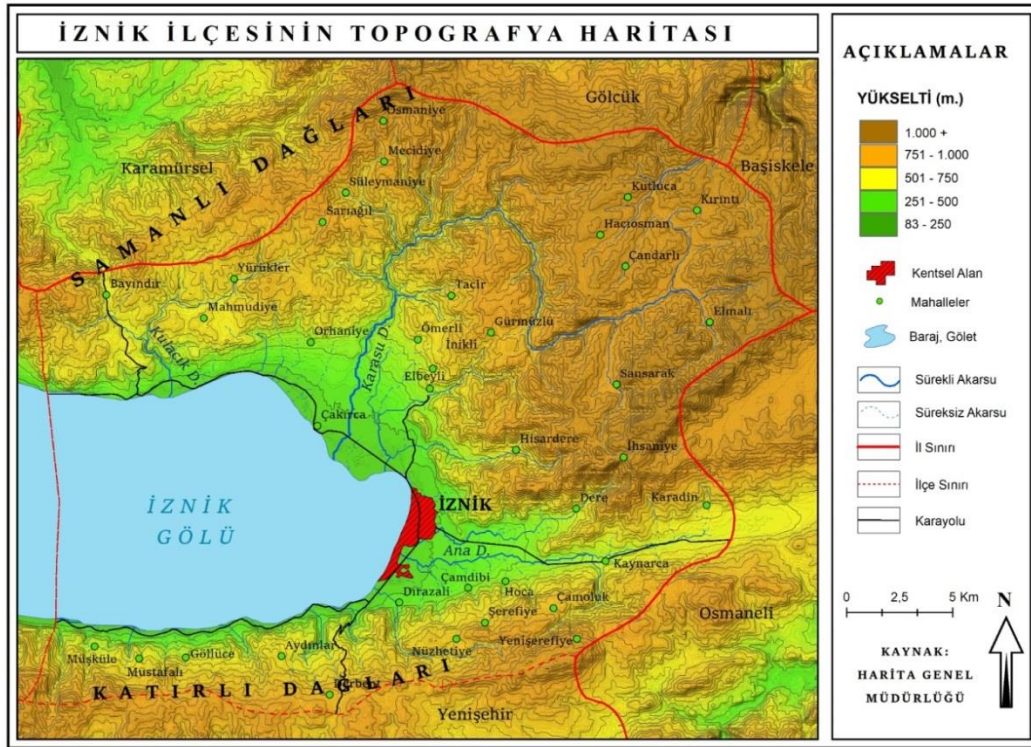
hareketlerle yeni özellikler kazanmıştır. Kuaternerde bu havzaların çoğu göllerle kaplanmıştır. Bu göllerden bazıları kurduğu halde bazıları günümüzde varlığını devam ettirmektedir (Kayan, 1987:212).

Fotoğraf 2. Faylanma sonucu oluşan İznik Gölü'nün kuzeyinde Samanlı, güneyinde ise Katırlı dağları uzanır (Atalay, 2006:128).

İznik Gölü'nün doğu ve batı kıyılarının jeomorfolojik karakterleri bugünkü görünüşleri bakımından farklılık gösterir. Doğu kıyılarında belirgin bir aşınma olduğu halde, batıda da dar olsa da bugünkü göl seviyesine göre birikinti konisi bulunmaktadır (Kayan, 1987: 213).

Bölgedeki deprem riskinin fazla olması tarihsel kaynaklar incelendiğinde ortaya çıkmaktadır. Can ve mal kaybının yaşandığı büyük depremlerin tarihsel süreçte yaşandığı bilinmektedir. Kuzey Anadolu Fay Zonu üzerinde bulunan sahadaki relief sistemleri, neotektonik oluşumun bir eseridir. Sağ yönlü doğrultu atımlı fayların egemen olduğu sahalarda, oblik ve normal atımlı faylarda izlenmektedir. Fayları yansıtan jeomorfolojik unsurlardan ötelenmiş vadi, çizgisel vadi, doğrultu atımlı fayı yansıtırken; fay diklikleri, fay façetaları, basamaklanmış birimler ise eğim atımlı fayların özelliklerini göstermektedir (Kayacılar, 1995: 4)

Harita 2. Iznik İlçesi Topografya Haritası

1.1.2. İklim Özellikleri

İklim özellikleri ile turizm arasında yoğun bir etkileşim bulunmaktadır. Çünkü herhangi bir bölgenin iklim elemanları ve bunların uzun yıllık ortalama değerlerini ifade eden, yine o bölgenin iklim tipi, turistik çekim gücü taşıyıcısı olarak, büyük önem taşımaktadır. İklim tipi ve iklim elemanlarının yıllık ortalamaları, turistik çekim bölgelerinin oluşumunu hazırlayan faktörler arasında bulunmaktadır. Dolayısıyla iklim verilerinden bazılarını, çevrenin turistik potansiyel çekim gücü taşıyıcısı olarak kabul etmenin, isabetli bir görüş olacağı şüphesizdir (Doğanay ve Zaman, 2013: 69).

İklim özellikleri bakımından Akdeniz iklim özelliği gösteren ancak Akdeniz ve Ege Bölgesi kadar sıcak olmayan ilçede, yıllık ortalama sıcaklıklar 14 °C-16 °C arasındadır. En fazla yağışları kış ve ilkbahar aylarında düşmektedir. Kışları ılık yazları ise fazla sıcak olmayan geçiş tipi bir iklim özelliği görülmektedir. En düşük sıcaklıklar Ocak ayında en yüksek sıcaklıklar Temmuz ve Ağustos aylarında görülür.

Genel olarak ortalama sıcaklıklar, göl çevresindeki düzlük alanlardan dağlık alanlara doğru ise azalmaktadır. En soğuk ay ortalaması 5 °C iken en sıcak ay ortalaması 25 °C civarında seyretmektedir. Yıllık ortalama yağış miktarları 500 mm ile 800 mm arasında değişmektedir. Yıllık ortalama yağış miktarları depresyonun doğusunda, İznik Gölü çevresinde 528 mm civarındadır. Bu değer batıya doğru gidildikçe Orhangazi taraflarında 775 mm'ye ulaşır. Depresyon alanından dağlık alanlara doğru çıkıldıkça yağış değerlerinin arttığı gözlenir. En yağışlı mevsim kış ayları olmakla birlikte dağlık ve yüksek alanlarda yağışlar kar şeklini almaktadır (Meşeli, 2010: 137).

1.1.2.1. Sıcaklık Şartları

İklim elemanlarından biri olan sıcaklık, beşeri ve ekonomik faaliyetlerin çeşitlilik göstermesinde en önemli unsurlardan biridir. Özellikle bölgede yapılan turizm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde sıcaklık önemli bir iklim unsuru durumundadır.

İlçedeki sıcaklık şartlarının belirlenmesinde İznik Meteoroloji istasyonunun 1947-2001 yılları arasındaki 54 yıllık verileri kullanılmıştır. İnceleme alanının yükselti değerleri yaklaşık 80 m ile 1282 m arasında değişmektedir. Bölge genelinde 1200 m'yi aşan bir yükselti farkı bulunmaktadır. Sıcaklık sahada sürdürülen zirai faaliyeti etkilemekte, havzanın alçak kesimlerinde yapılan zeytin, meyve ve sebze faaliyeti yükselti artıkça azalma göstermektedir. 1947-2001 yılları arasındaki yıllık ortalama sıcaklık değeri 14,4 °C kadardır. Sıcaklık ortalamalarının en yüksek olduğu ay 23,1 °C ile Temmuz, en düşük ise 6,6 °C ile Ocak ayıdır (Tablo 1).

Tablo 1. İznik İlçesinde Aylık ve Yıllık Sıcaklık (°C) Ortalama Değerleri (1974-2000).

O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
6,6	6,7	8,9	12,8	16,6	21,1	23,1	22,5	19,4	15,5	11,3	7,8	14,4

Kaynak: DMİGM verilerinden derlenmiştir.

İlçede don olabilecek günler, genelde Kasım ayında başlar ve Mart ayı sonunda, az da olsa Nisan ayı başında son bulur. Elde edilen verilere verilere göre donlu günler sayısının ortalaması İznik İlçesi'nde 24,9 gündür (Tablo 2). Donlu

günlerin mevsimlere dağılışı incelendiğinde araştırma sahasında kış donlarının etkili olduğu görülür. Kış mevsiminde gerçekleşen donların yıllık donlu gün sayısına oranı İznik'te % 81,4 iken, ilkbahar donlarının oranı % 13,3, sonbahar donlarının oranı ise % 5,6 kadardır. Kış aylarında etkili olan don olayları, sahadaki turistik aktiviteyi olumsuz yönde etkilemektedir.

Tablo 2. İznik İlçesinde Ortalama Donlu Günlerin Aylara Dağılımı (1974-2000).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Gün	7,6	7,2	3,2	0,1	-	-	-	-	-	-	1,4	5,4	24,9

Kaynak: DMİGM verilerinden derlenmiştir.

1.1.2.2. Yağış Şartları

Bir bölgedeki beşeri faaliyetleri etkileyen en önemli faktörlerden biri de yağıştır. Bölgedeki istasyonların uzun yıllar ortalamasına göre İznik'te ortalama yağış miktarı 484,9 mm'dir (Tablo 3). Bölgedeki yağış miktarı, sahanın doğusuna doğru gittikçe azalmaktadır. İznik, Orhangazi'ye göre daha içerde yer alması ve kuzeyinde bulunan Samanlı Dağları'nın nemli hava kütlelerinin güneye doğru geçişini engellemesi nedeniyle, daha az yağış almaktadır (Akbulak, 2006: 66).

Tablo 3. İznik'te yağışların aylara göre dağılışı (1974-2000).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Miktar (mm)	51,4	32,3	44,0	46,6	45,1	35,7	15,0	23,2	32,3	45,7	55,2	58,4	484,9

Kaynak: DMİGM verilerinden derlenmiştir.

Yağışların mevsimlere dağılışı incelendiğinde İznik'te ilkbahar yağış oranlarının daha yüksek olduğu fark edilmektedir. İznik'te ilkbahar ve sonbahar mevsimlerinde düşen yağış miktarı birbirlerine çok yakın değerler göstermekle birlikte, ilkbahar yağış oranlarının çok düşük bir farkla, daha yüksek bir orana sahip olduğu görülmektedir. İznik'teki yağışların % 28'i ilbaharda, % 27,5'i ise sonbaharda gerçekleşmektedir.

Toplam yağış ortalamaları da bir yörenin turistik aktiviteler için uygunluğunu gösterebilmektedir. Turistler özellikle yağışı ve bulutlu günleri az olan mevsimleri

tercih etmektedir. İlçe genelinde yıl boyunca yağışların az olması (484,9 mm) turistik çekiciliğin artmasında büyük önem taşımaktadır.

İznik Depresyonunda yağış şartları ele alınırken kar yağışlarına da dikkat etmek gerekmektedir. İznik'te 26 yıllık rasatlara göre ortalama kar yağışlı günlerin sayısı 8,6 gün kadardır (Tablo 4).

Tablo 4. İznik'te kar yağışlı ve ortalama karla örtülü günler sayısının aylara dağılışı.

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Miktar	3,1	2,7	1,0	-	-	-	-	-	-	-	0,4	1,5	8,6
Ort. Karla Örtülü Gün Sayısı	1,9	1,6	0,3	-	-	-	-	-	-	-	0,1	0,8	4,7

Kaynak: DMİGM verilerinden derlenmiştir.

İlçede turistik aktivitelerin yapılmasında kar yağışlarının da önemi büyüktür. İznik'te kar yağışlı günlerin yıllık toplamı 8,6, karla örtülü gün sayısının yıllık toplamı ise 4,7 gündür. İlçenin yüksek kesimlerinde sıcaklığın azalması ile birlikte kar yağış miktarı da artmaktadır. Katırlı Dağları'nın eteklerine yapılmış olan tesislerle özellikle kış aylarında bölge turizm potansiyeli açısından zenginleşmektedir.

1.1.2.3. Rüzgâr

Turizm sezonunda önem taşıyan iklim elemanlarından biri de rüzgârdır. Rüzgâr bir sahadaki bitki örtüsü ve yetiştirilen tarım ürünleri üzerinde etki ettiği gibi bir bölgede yapılan turizm faaliyetlerini de etki eden iklim elemanlarından biridir. İnceleme alanında yer alan meteoroloji istasyonlarında mevsimlik ve yıllık ortalama rüzgâr yönleri ile esme sayıları tablo 5'te gösterilmiştir.

İznik'in rüzgâr koşulları incelendiğinde, yıllık rüzgârın yönlere göre dağılımında önemli bir farklılığın görülmemesiyle birlikte doğu ve batı yönlü rüzgârların öne çıktığı anlaşılmaktadır. Bu durum İznik'in konumu ile yakından ilişkilidir. İznik'in kuzeyinde bulunan dağlık kütle devamlı bir şekilde uzandığı için

rüzgârın bu yönde sokulmasını engellemektedir. Doğu ve batı yönde esen rüzgârların daha fazla olmasının sebebi ise Karadın Oluğu ve İznik Gölü ile ilişkilendirilebilir.

Tablo 5. İznik'te rüzgârların esme yönleri, esme sayıları ve frekansları ile yönlere göre ortalama hızları.

Esme Yönleri	Esme Sayısı	Frekans (%)	Ortalama Hız (m/sn)
K	1830	12,5	1,5
KD	1716	11,8	1,7
D	2163	14,8	1,6
GD	1609	11,0	1,8
G	1587	10,9	1,5
GB	1889	12,9	1,7
B	2188	15,0	1,5
KB	1622	11,1	1,5
Yıllık	14604	1,0	1,6

Kaynak: DMİGM verilerinden derlenmiştir.

1.1.2.4. Bulutluluk ve Nem

Havanın bulutluluk derecesi, bir yerdeki iklim olaylarının farklı olmasına sebep olmaktadır. Örneğin tarımsal faaliyetlerde önemli bir yere sahip olan güneşlenme süresine, bulutluluk durumu da etki etmektedir. Tablo 6 incelendiğinde bulutluluğun yıllık seyrinin yıllık sıcaklık dağılışı ile ters, buna karşılık yağışın yıl içindeki dağılışı ile doğru orantı gösterdiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bulutluluk yaz aylarında düşük değerler gösterirken kış aylarında daha yüksek değerler göstermektedir.

Tablo 6. İznik İlçesinde aylık ve yıllık ortalama bulutluluk değerleri.

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Gün	6,3	6,2	5,8	5,5	4,5	3,5	2,9	3,3	3,6	4,9	5,8	6,4	4,9

Kaynak: DMİGM verilerinden derlenmiştir.

Genel olarak dağlık sahaların ovalara göre bulut ve sis oluşumunu kolaylaştırdığı göz önünde bulundurulursa, sahanın yüksek kesimlerinde bulutluluk oranının daha yüksek olduğunu ifade edebiliriz. Yaz mevsiminde, dağ yamaçlarının özellikle yüksekteki kısımları öğleden sonra genellikle bulut ve sislerle kaplıdır.

Çünkü bu sırada yukarılara doğru hareket eden hava soğur ve doyma noktasına ulaşarak bulut ve sis oluşumuna neden olmaktadır (Akbulak, 2006: 79). Bulutlu günlerin sayısı ilçenin daha yüksek kesimlerinde daha da artmaktadır. Bu bakımdan ilçedeki bulutluluk oranı ve sisli gün sayıları turizm için herhangi bir olumsuzluk göstermezken, özellikle yükseltinin arttığı alanlarda açık alanlarda yapılabilecek turizm aktivitelerini olumsuz etkileyebilir.

1.1.3. Flora ve Fauna Özellikleri

Bütün flora zenginliği, potansiyel turistik çekim gücü taşıyıcısıdır. Genel olarak flora zenginliği orman formasyonları şeklinde anlaşılrsa da örneğin endemik ve relict bitkiler, uzun yıllardan beri (500-600 ila 1000 yıl) varlığını sürdüren anıt ağaçlar, bir doğal lale yetişme yöresi gibi daha birçok flora elemanı, potansiyel turistik çekim gücü taşıyıcısı olabilir. Nadir ve özgün bitki türlerinin buldukları yerlere yönelen turist sayısının giderek arttığı söylenebilir (Doğanay ve Zaman, 2013: 77).

Doğal bitki örtüsü bakımından Akdeniz flora alanı ile Paleoboreal Avrupa Florasının temas alanında yer alan İznik Havzası'nda başta iklim olmak üzere yeryüzü şekilleri, eğim, bakı, yükselti ve beşerî etkilerle birlikte üç ana bitki grubuna ayrılmaktadır (Meşeli, 2010: 138). Bunlar orman, maki ve psödomaki alanlarıdır. Güney Marmara Bölümü'nde yüksek dağların kuzeye bakan yamaçlarının alt seviyelerinde geniş yapraklı ormanlar, üst kısımlarında ise sıcaklığın düşmesi ile birlikte iğne yapraklı ormanlar yaygın duruma geçer. Bu bölümde en zengin ormanlar Samanlı Dağları'nda görülmektedir (Atalay, 2006: 151). Ormanlar günümüzde insan tahribin en az olduğu alanlarda yoğunlaşmış, tahribin gerçekleştiği yerlerde maki, fundalık alan ve çıplak arazilere dönmüştür. Ormanlarda hâkim türü alçak alanlarda meşe, yüksek alanlarda kızılçam ormanları oluşturur. Yine insan tahribinin yoğunlaştığı alanlarda orman yerini almış maki ve psödomaki sahaları görülmektedir. Depresyon sahasının kuzeyinde İznik Gölü'nün kıyılarında maki türleri yaygın iken Avdan, Gürle, Sarımeşe dağlarının kuzeye bakan yamaçlarında

psödomaki formasyonu görülmektedir. Zeytin, kocayemiş, delice, akçakesme, funda ve erguvan bölgede görülen maki türleridir (Meşeli, 2010: 138).

İznic Gölü sahip olduğu ekosistem özelliği ile uluslararası kriterlere sahip korunması gereken bir bölgedir. Gölün kuzey ve güney kıyılarında sık sazlıkların arasında koloniler halinde karabatak ve gece balıkçılı yaşamaktadır (Meşeli, 2010: 141).

İznic Gölü'nde yüzey sıcaklığının yüksek olduğu yaz mevsiminde sudaki çözünmüş haldeki oksijen miktarı arttığı için canlı yaşamı açısından verimli bir ortam oluşturmaktadır. Göl çevresinde birçok aile geçimini balıkçılıktan kazanmakla birlikte, bölgede artan kirlilik sebebi ile İznic Gölü günümüzde bu önemini ve özelliğini kaybetmiş durumdadır. 20-25 yıl öncesine kadar ekonomik değeri olan balık türlerinin bulunduğu İznic Gölü'nde sarı sazan ve yayın balığı türleri başta olmak üzere çok sayıda balık avlanmaktaydı. Şu anda avlanan su ürünleri arasında 1980'lerden beri azalan kerevit de bulunmaktadır (Meşeli, 2010: 142).

İznic ve Orhangazi'deki sanayi tesislerinden, çevredeki yerleşim birimlerinden, zeytinyağı fabrikalarından çıkan atıklar ve kanalizasyon göl suyunu kirlettiği için göl yüzeyinde yosunlaşma ve toplu balık ölümleri dikkat çekmektedir. Balık popülasyonundaki azalma DSİ tarafından göle salınan gümüş balıkları ve İsrail sazanlarına rağmen azalma devam etmiş ve göl sularındaki kimyasal kirlenme ve yosun miktarındaki artış gözle görülür hale gelmiştir (Meşeli, 2010: 142).

Bu bağlamda İznic ilçesi zengin bitki örtüsü ve fauna çeşitliliği ile değerlendirilebilecek turizm potansiyeline sahiptir. Bu çerçevede İznic ilçesine gelen ziyaretçiler için çeşitli gezi parkurları oluşturulursa, bu zengin flora varlığının daha iyi sunulması sağlanabilir. Ayrıca söz konusu sahalarda doğa yürüyüşü, foto safari gibi gezi turları da yapılabilir.

1.1.4.Toprak Özellikleri

İznic ilçesinde ekonomik hayat genel olarak tarıma dayalıdır. Tarım ve toprak ilişkisi açısından bölge toprakları zonal, azonal ve intrazonal olmak üzere üç grupta incelenebilir. İznic Gölü Havzası'ndaki zonal topraklar grubunda, kireçsiz

kahverengi orman toprakları ile kırmızı kahverengi orman toprakları yer almaktadır. Genellikle yüksek yamaçlarda yer alan bu topraklar eğimin fazla olması nedeniyle de zirai bir potansiyel oluşturmamaktadır. Havzadaki diğer bir toprak türü olan azonal topraklar ise yüksek kesimlerdeki toprakların ve diğer materyallerin aşındırılıp göl çevresindeki düzlüklerde birikmesi ile oluşmuşlardır. Bu bölgede oluşan alüvyal ve kolüvyal topraklar bitkilerin yetişmesi için gerekli olan mineralleri ve organik maddeleri bolca bulundurmaları, eğimin düşük değerler göstermesi ve yükseltinin az olması, iklim şartlarının da elverişli olması nedeniyle tarımsal faaliyetlere fazlasıyla elverişlidir. Havzanın çok dar bir alanında görülen intrazonal topraklar ise üzerinde bulunduğu ana materyalin özelliklerine göre oluşmuş kil ve kireç oranı yüksek topraklardır. Bölgenin kuzeybatı kesiminde bulunan Rendzinalar bu toprak grubunda yer alır (Akbulak, 2006: 92).

Sulamanın yaygın bir şekilde sürdürüldüğü alüvyal topraklarda başta zeytincilik olmak üzere bağcılık ve bahçe tarımı yürütülen en önemli zirai faaliyettir. Bölgedeki en yoğun nüfuslu alanı oluşturan alüvyal topraklar, havzadaki en önemli iki yerleşme alanı olan İznik ve Orhangazi şehirlerinin de kurulup gelişmesinde etkili olmuştur (Akbulak, 2006: 94).

İznik Gölü kıyısında ve yılın büyük bir bölümünde bataklık halde bulunan hidromorfik topraklar üzerinde tuzluluk ve sodiklik oranının yüksek olması ile verimsiz hale gelip sadece sazlıklar haline dönüşmüştür. İznik Gölü'nün özellikle batı kıyıları ve kuzeydoğu kıyıları boyunca bir şerit halinde uzanan bataklık ve sazlık alanlar tarımsal açıdan hiçbir değer taşımazlar (Akbulak, 2006: 97).

1.1.5. Hidrografik Özellikler

İznik Depresyonu'nun merkezi kısmında yer alan en önemli hidrografik unsur İznik Gölü'dür. İznik Gölü 1246 km²'lik bir alanın sularını toplamaktadır. Sahadaki en önemli hidrolojik unsurların başında gelen İznik Gölü, bölgedeki başlıca akarsular ve yeraltı suları ile tarım alanlarının sulanması başta olmak üzere bölgedeki beşerî faaliyetlerin yürütülmesi ve turizm açısından oldukça önemlidir.

Yapılan çalışmalarla İznik Gölü alanı iki farklı veri kullanarak hesaplanmış bu hesaplamalarda ise İznik Gölü'nün alanı 298,6 km² olarak belirlenmiştir. Van Gölü, Tuz Gölü, Beyşehir Gölü, Eğirdir Gölü ve Akşehir Gölü'nden sonra Türkiye'deki 6. büyük göl durumunda olduğu görülmektedir (Akbulak, 2006: 119).

İznik Gölü'nün, Orhangazi Ovası ile İznik Ovası arasında doğu-batı yönündeki uzunluğu yaklaşık 32 km, kuzey- güney yönündeki genişliği en geniş yer olan Çakıca kuzeybatısı ile Kiremit Burnu batısı arasındaki kesimde yaklaşık 12 km civarındadır. Göl çevresinin toplam uzunluğu ise 91, 8 km kadardır (Akbulak,2006: 119).

Gölün yüzeyi deniz seviyesinden 84,7 m yükseklikte derinliği ise D.S.İ tarafından yapılan ölçümlere göre 70 m'dir. Gölün derinlik durumunun gölün güney kesiminde daha fazla olduğunu belirtmektedir. Gölün güney kıyılarının daha derin olmasında gölün güney kıyılarında sıralanan Gürle- Avdan Kütlesi olduğu belirtilmektedir. Gölün görünümünün meydana gelmesinde Geyve- İznik- Gemlik fayı etkili olmuştur, Bu fayın güneyindeki kalan kesimi yükselerek dağlık saha halini alırken, kuzeydeki kesim çökerek göl sularıyla kaplanmıştır (Akbulak, 2006: 119).

İznik Gölü'nün oluşumu konusunda farklı görüşlerin olduğu görülmektedir. Yapılan bazı araştırmalara göre, gölün geniş bir senklinal tabanına yerleştiği, bir kısım araştırmacılara göre de faylanma sonucu çöken bloğun sular tarafından işgal edilerek İznik Gölü'nün meydana geldiği ifade edilmektedir. Bölgede geçmişten günümüze kadar geçen sürede meydana gelen depremler, asılı vadiler, fay façetaları, birikinti konileri gibi topografik olaylar ile sıcak su kaynakları İznik Gölü'nün meydana geldiği çanağın faylanıp ortaya çıktığını göstermektedir (Akbulak, 2006: 120).

Pleistosen'den günümüze kadar geçen sürede, İznik Gölü'nde seviye değişimleri yaşanmıştır. Özellikle İznik Gölü'nün kuzey kıyıları boyunca oluşan taraçalar göldeki seviye değişimleri bakımından oldukça önemlidir. Gölün batı kıyısındaki Roma dönemine ait olduğu düşünülen iskele duvarları tamamen sular altında kalmış durumdadır. Bu durumda iskelenin yapıldığı dönemde göl seviyesinin daha alçak olduğu ortaya çıkmaktadır (Akbulak, 2006: 121).

İznik Gölü'nün seviye değişikliği yıl içerisinde 45 cm'yi bulabilmektedir. Haziran ayından itibaren alçalmaya başlayan göl seviyesi Ağustos ve Kasım

aylarında en düşük seviyeye inmektedir. Aralık ayında tekrar yükselişe geçen su seviyesi Mart ayından itibaren başlayarak Mayıs ayında maksimum seviyeye erişmektedir. Depresyon alanında genel olarak Akdeniz İklimi hâkim olduğu için yağışların geneli kış mevsiminde düşmektedir (Akbulak, 2006: 125).

İznic Gölü, su sıcaklığı açısından ele alındığında, birçok balığın yaşamasına elverişlidir. 1993-1994 yıllarında yapılan bir çalışmada göl yüzeyindeki sıcaklığın 17 °C olduğu tespit edilmiştir. İznic Gölü sularının kimyasal özellikleri bakımından incelendiğinde dışarıya akışı bulunmasından dolayı bir tatlı su gölü özelliği taşımaktadır (Akbulak, 2006: 127).

İznic Gölü için değinilmesi gereken bir diğer konu kirliliktir. Önemli bir sulak alan durumundaki İznic Gölü ve çevresinde başta su kirliliği, hava kirliliği, tarım ilacı ve gübre kullanımının aşırıya kaçılmasıyla toprak kirliliği yaşanmaktadır (Meşeli, 2010: 146). Göl çevresinde özellikle gölün batı kıyılarında Orhangazi yöresinde sulu tarım faaliyetlerine uygun 1.sınıf tarım arazilerinin amaç dışı kullanımı İznic Gölü ve çevresinin geleceğini tehlikeye sokmaktadır (Meşeli, 2010: 147).

İznic Depresyonunda, İznic Gölü dışında pek çok sayıda akarsu bulunmaktadır. İznic Gölünün ayağı durumundaki Garsak Çayı dışında diğer tüm akarsular sularını depresyon tabanına ve İznic Gölüne akıtırlar. Garsak Çayı bir diğer adı ile Gölayağı deresi İznic Gölü'nün fazla sularını bir regülatör aracılığı ile Gemlik Körfezi'ne boşaltmaktadır (Meşeli, 2010: 139).

İznic Depresyonunda, İznic Gölü dışında pek çok akarsu bulunmaktadır. Bölgedeki akarsular sıcaklık ve buharlaşma miktarı bakımından kış ve ilkbahar aylarında daha fazla su taşımaktadır. Yaz aylarında ise buharlaşma miktarındaki artış ve yağış miktarının azlığına bağlı olarak akarsu seviyelerinde değişik miktarlarda çekilmeler görülmektedir (Meşeli, 2010: 139).

İznic gölü çevresinde en uzun ve su toplama havzası bakımından en geniş akarsu olan gölün güneydoğusundaki Karadere ve diğer adı ile Karasu deresidir. 273 km²'lik bir alanın sularını boşaltan derenin üzerinde DSİ'ye ait akım gözlem istasyonu bulunmaktadır. Bu istasyonun verilerine göre ortalama akım miktarı 2,4 m³/sn'dir. İznic Gölü'nün güneybatısındaki Sölöz Deltasında İznic Gölü'ne dökülen Kocadere ya da diğer adı ile Sölöz Deresi bir diğer önemli akarsudur. Yaklaşık 92

km²'lik bir alanın sularını boşaltan bu derenin ortalama akım değeri 1,068 m³/sn'dir. Bunlardan başka İznik Gölü'ne dökülen Derbent deresi, Ana dere, Nadir suyu, Çınarlık Deresi ve Küçükköy diğer akarsular olarak sıralanabilir (Meşeli,2010:139).

1.2. BEŞERİ ÇEVRE ÖZELLİKLERİ VE TURİZM ETKİLEŞİMİ

1.2.1. Nüfus Özellikleri

İnsan ve doğal çevre coğrafyanın ayrılmaz iki unsurudur. İnsan ve doğal çevreyi bir araya getiren, aralarındaki ilişkileri inceleyen, doğal çevrenin insan üzerindeki etkisi, insanın da doğal çevre üzerindeki etkisini karşılıklı olarak aydınlatmaya çalışan beşerî coğrafyada, herhangi bir mekân üzerinde yaşayan insanların sayıları, dağılışları, hareketleri en önemli konuları oluşturmaktadır. Bunun için nüfus konusu insanla ilgili diğer tüm coğrafi olayların temelinde yatan ve bu olaylara ışık tutan belirleyici unsur olarak, beşerî coğrafyada incelenmesi gereken en önemli konuyu oluşturmaktadır (Tanoğlu, 1969: 27).

Turizm araştırmalarında, herhangi bir yerin turizm potansiyelini belirlemede ve turizm etkilerini saptamada, nüfus ve yerleşme özelliklerinin belirlenmesi şarttır (Emekli, 2000: 96). Turizmin gelişmesi demografik yapı üzerinde de önemli etkileri beraberinde getirmektedir. Turizmin gelişmesi, çok sayıda insanın daha önce turizm faaliyetleri yapılmayan, dağlık alanlar, soğuk bölgeler, çöl alanları gibi yerlerin de turizm faaliyeti yapılır hale gelmesini sağlamıştır. Turizm yoluyla gelişme, bu tür bölgelerin örneğin Alplerde olduğu gibi daha iyi koşullara sahip bölgelerle rekabet edemeyerek nüfus kaybetmeye başladıkları bir zamanda meydana gelirse, söz konusu yerleşmeler ekonomik bunalımdan ve nüfus kaybından kurtulmaktadır. Turizm, kıyılardaki yer alan balıkçı kasabalarını da dağlardaki madenci yerleşmelerini de yeniden önem kazandırıp geliştirebilmektedir (Özgüç, 2003: 19).

İznik de çok eskilere dayanan bir yerleşim birimidir. Bugünkü İznik'in yakınlarındaki Höyükçetepe ve Çakırca Höyük en eski yerleşim merkezlerini oluşturmaktadır. Bizanslılar döneminde Hammer'in kaydettiğine göre İstanbul'dan sonra Bizans'ın en önemli ve en büyük şehri İznik, özellikle fethinin ilk yıllarında

eski canlılığını korumuştur. (Şen, 1998: 26) Osmanlılar, Bursa ve İznik'i aldıkları zaman bu yöreye 3 kuşak önce gelmiş Müslüman Türkmen boylarını bulmuşlardır. XII. yy'da Anadolu Selçukluları zamanında yerleşen Müslüman Türk boyları, yerli halk ile birlikte yaşamış ve ayrı bir yerleşim yeri kurmamışlardır. Osmanlılar yörede hakimiyet kurduktan sonra bölgede Türkleştirme çalışmaları başlamıştır. Hristiyan halkın başka bölgelere yerleştirilmesi sonucu çalışan nüfus azalmış yöredeki Türklerin dokumacılık, ipekçilik, çinicilik gibi zanaat alanlarında başarılı olamaması ekonomik zararlara yol açmıştır. Bunun üzerine bölgedeki Hristiyan halka bazı ayrıcalıklar tanınmış ve Rumeli'nin fethinden sonra da buradan getirilen Hristiyanlar Bitinya Bölgesi'ne yerleştirilmişlerdir. XIV. Yüzyıldan itibaren yörede Rum ve Müslüman topluluklarının dışında Ermeni topluluklarının da yaşadığı belirtilmektedir. Bölgedeki nüfus hareketlerinin de en büyük sebebi yaşanan savaşlardır. Tarihte 93 harbi adı ile geçen 1877-1878 yılında Osmanlı-Rus savaşının Osmanlılar tarafından kaybedilmesiyle, kaybedilen topraklar üzerinden gelen halk İznik çevresine yerleştirilmiştir. Göçmenler Samanlı ve Katırlı Dağlarına yerleşerek yeni köyler kurmuşlardır (Kaplanoğlu, 2000: 81).

İznik ve yakın çevresinin nüfus özelliklerini tarihsel süreç içerisinde ele aldığımızda tahrir defterlerinde kayıtlı olanlar (tabiatıyla muaflar ve mücerretler dahil) muhtemel askeri grup hariç İznik nüfusunun 16. yüzyılın ilk çeyreğinde 2000'e yakın, 16. Yüzyılın ortalarında 2000'in üzerinde ve 17. Yüzyılın başlarında ise 2000'in oldukça altında olduğu tahmin edilmektedir. Daha önce işlenen, mahalle sayısının artışı ile birlikte 16. Yüzyılın ortalarında, nüfusun kabaca 16. Yüzyılda Akdeniz havzasındaki kentsel nüfus artışı istikametinde çoğaldığı gözlemlenmektedir. Öte yandan 17. yüzyılın başlarında ise mahalle sayısındaki düşüşle birlikte nüfusun oldukça azaldığı görülmektedir (Güneş, 2005: 259).

Yörenin demografik yapısı ile kültürü de zamanla gelişmiş ve değişime uğramış, bölgedeki sosyo-ekonomik ve fiziki durum da etkilenmiştir. İznik Bölgesi prehistorik dönemden itibaren yerleşmeye açılmış, Bitinya, Roma, Bizans, Selçuklu devletlerinde önemli bir kent yerleşmesi olmuştur. Yalnız bu dönemlere ait nüfus kayıtları bulunmamaktadır. Havza geneline ait ilk nüfus verilerine Osmanlı Devleti döneminde XIX. yy' dan itibaren rastlanılmaktadır (Akbulak, 2006: 150).

Çalışma alanındaki nüfus verileri Cumhuriyet Dönemine kadar genellikle tahminler üzerine olduğu için değerlendirme yapmak oldukça zordur. Güneydoğu Marmara'daki çöküntü havzalarından biri olan İznik Depresyonu bölgesinde birçok kent yerleşmesi gibi nüfus miktarının fazla olduğu bir yerleşmedir. Bu havzalarının tabanlarındaki verimli ovalar, tarımsal açıdan büyük bir değer taşıdığı için bölge nüfusu için de son derece önemlidir.

Tablo 7. Yıllara Göre İznik Nüfusunun Değişimi (1965-2018).

YIL	ŞEHİR			KÖY			TOPLAM		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
1965	4.197	4.016	8.213	11.494	11.398	22.892	15.691	15.414	31.105
1970	4.942	5.096	10.038	12.329	11.737	24.066	17.271	16.833	34.104
1975	5.797	5.817	11.614	12.274	12.071	24.345	18.071	17.888	35.959
1980	6.691	6.540	13.231	12.234	12.014	24.248	18.925	18.554	37.479
1985	7.700	7.615	15.315	12.295	12.263	24.558	19.995	19.878	39.873
1990	8.657	8.575	17.232	12.345	12.365	24.710	21.002	20.940	41.942
2000	10.179	9.990	20.169	12.365	12.236	24.601	22.544	22.226	44.770
2010	-	-	-	-	-	-	22.356	21.958	44.314
2018	-	-	-	-	-	-	21.892	21.438	43.330

Kaynak: TÜİK verilerinden.

Bursa'nın büyükşehir belediyesi olmasından sonra, İznik idari yapısında 2012 yılında yapılan değişiklikle ilçedeki köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılarak köyler mahalle durumuna getirilmiştir. 1965-2018 nüfus verileri incelendiğinde İznik nüfusunun yıllar göre sürekli artış gösterdiği, buna karşılık köy nüfuslarının neredeyse değişiklik göstermediği görülür (Tablo 7). Bu durum kırsal kesimden gerek İznik'e ve gerekse de ülkemizin iş imkânı daha iyi olan yerlere yapılan göçlerle açıklanabilir. Günümüzde İznik ilçesi toplam nüfusunun (43 330) yaklaşık % 55'ini kırsal, % 45'ini ise şehirsal nüfus oluşturur. İznik ilçesi nüfusunun cinsiyet yapısına bakıldığında, gerek şehirde gerekse de kırsal kesimde hemen bütün yıllar az da olsa kadın nüfus fazlalığı dikkati çekmektedir. Bu durum sahadan dışarıya göçün etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle İznik ilçesindeki turizm potansiyelinin sağlıklı bir şekilde harekete geçirilmesi ve yerel halkın da bundan pay alması, yöreden gerçekleşen göçlerin azaltılmasında etkili olacaktır.

1.2.2. Yerleşme Özellikleri

Beşeri hayatın en önemli öncül faaliyetlerinden biri olan yerleşme, köy, kasaba, şehir gibi belirli şekiller dışında, geçici ya da devamlı; toplu ya da dağınık karakterdeki yerleşme birimlerini bir araya getiren geniş bir tanımdır.

İznik Depresyonunda geçmişten günümüze kadar yapılan arkeolojik çalışmalar bölgede yerleşmenin Neolitik dönemden başladığını göstermektedir. Bölgede yerleşik hayatın 7150 yıl öncesinde başladığı çevredeki höyüklerden anlaşılmaktadır (Akbulak, 2006: 140).

İznik Depresyonunda ilk Türk hâkimiyeti XII. yy'da başlamıştır. Bizans Devleti için önemli bir kent yerleşmesi olan İznik, 1075 yılında Anadolu Selçuklu Devleti'nin başkenti olmuştur. XII. yy'da Bizans ile Selçuklu arasında geçen mücadeleler sonucunda birkaç defa el değiştirmek zorunda kalan İznik idaresi, XIV. yy'ın ikinci çeyreğinden itibaren aşamalı olarak Osmanlı topraklarına girmiştir (Şen, 1998: 21).

Selçuklular döneminde bu sahaya yerleşen Türkler yaşadıkları yerleri terk etmedikleri için, Osmanlılar bölgeyi aldığı anda üç kuşaktır bölgede yaşayan Türklerle karşılaşmıştır. Osmanlı hâkimiyetinin başlamasından sonra Hristiyan nüfus sahayı terk etmeye başlamış bu da ekonomik dengenin bozulmasına neden olmuştur (Akbulak, 2006:147).

Neolitik çağdan itibaren yerleşmeye açılan bölge elverişli konumu sebebi ile Bitinya, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı Devletlerinin hâkimiyetinde önemini koruyan bir kent yerleşmesi olmuştur. MÖ. 316 yılında Büyük İskender'in komutanlarından Antiganos şehre kendi ismini vererek kenti kurmuştur. Daha sonra başa geçen hükümdar Nikania olarak bölge ismini değiştirmiştir. MÖ. 4. yy'da İznik, Helenistik çağın bütün kentleri gibi karelere bölünmüş düzenli bir plana sahip kent yerleşmesi olmuştur. İznik Kenti Roma döneminde şehircilik anlamında büyümüş, eski sınırlarının dışına çıkmış ve yeni sur kapıları eklenmiştir. Ayrıca bu dönem Hristiyanlığın devlet tarafından serbest bir inanç olarak kabul edildiği 1. Konsil'in toplanması açısından da önemlidir. Bölgede meydana gelen büyük depremlerle büyük zararlara uğrayan kent belli bir süre Selçuklular'ın elinde kalmış ardından

tekrar Bizanslıların eline geçmiştir. 1204-1261 yılları arasında kent sanat ve kültür merkezi olmuştur (Erton, 1995: 83).

Kentin siyasi tarihinde en kritik dönüm noktası 1331 yılında kentin Orhangazi tarafından ele geçirilmesi ile olmuştur. Bir süre Osmanlı Devleti'nin başkentliğini yapan kent, İstanbul'un fetih edilip imparatorluğun buraya taşınması ile giderek önem kaybetmeye başlamıştır. Bununla birlikte İstanbul'dan Anadolu'ya uzanan sefer ve kervan yolu üzerinde önemli bir durak ve konaklama merkezi olmasını sağlamıştır. 16. yy'da çini üretimi yapan atölye ve fırınların büyük bir alana yayılması kenti ülke dışına çini ve seramik eşya üretilip yollayabilen bir merkez haline getirmiş ve ekonomik değeri yükselmiştir. Fakat bu canlılık 17. yy'da gerilemeye başlamış, 18. yy başında 1716'da son çini fırınları da kapanmıştır. Ekonominin gerilemesi ile nüfus kaybına uğramış ve kent olarak sönmeye başlamıştır. Kurtuluş Savaşı esnasında dört defa el değiştiren tamamen yanan ve uzun süre boş kalan bir köy haline gelen kent ancak 1960'lı yıllardan itibaren bölgede önem kazanan tarım ile birlikte gelişmeye başlamış, 1965'den sonra da başlayan turizm potansiyeline dayalı bir kalkınma sürecine girmiştir (Erton, 1995: 84).

İznik Depresyonunda Orhangazi ile İznik bölgedeki en önemli iki kent yerleşmesini oluşturmaktadır. İnceleme alanındaki İznik Kenti gölün doğu kıyısında kurulmuştur. Gölün doğu kıyısında İznik Ovası'nın batı kenarında yer alan İznik şehri kuruluş tarihi bakımından oldukça eskiye dayanmaktadır. Bitinya, Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı dönemlerinde zamanın en önemli kent merkezi olmuş Roma Devleti hariç diğer devletlere kısa süreli de olsa başkentlik yapmıştır. İznik şehrinin kurulup gelişmesinde bölgenin coğrafi şartları etkili olmuştur. Ulaşım bakımından bölgeler arasında koridor görevi görmüş, bulunduğu alana ulaşım bakımından avantajlar sağlamıştır. İznik şehri verimli bir ova üzerinde kurulu olduğu için ihtiyaçları olan gıda maddelerinin büyük bölümünü yakın çevredeki tarım arazilerinden karşıladıkları gibi ticaretini de yapan bir kent yerleşmesi olmuştur. İznik şehrinin kurulup gelişmesindeki en önemli diğer unsur ise yeraltı ve yüzey suları açısından zengin olmasıdır. Özellikle İznik Gölü, şehrin savunulmasında doğal bir set oluşturmuştur. Bitinya döneminde yetiştirdiği tarım ürünleri nedeniyle oldukça zengin bir şehir durumunda olan İznik, ilkçağlardaki sikkelerde "Altın şehir" ismiyle anılmıştır (Akbulak, 2006: 227).

Günümüzde İznik İdaresine baktığımızda yerel yönetimler hukukunda önemli değişiklikler yapan 06.12.2012 tarih ve 28489 sayılı Resmi Gazetede yürürlüğe giren 6360 sayılı On dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve 27 İlçe kurulması ile Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik yapılmasına dair Kanun'un 1. Maddesinin 2. Fıkrasında sayılan illerden biri olan Bursa İlinin; Büyükşehir Belediye sınırları il mülki sınırları olduğu hususu hüküm altına alınmış aynı maddenin 3. Fıkrasında ise Bursa İline bağlı ilçelerin dolayısıyla İznik ilçesinin mülki sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırıldığı hüküm altına alınmıştır. Köyler mahalle olarak, belediyeler ise belde ismi ile tek mahalle olarak bağlı buldukları ilçelerin belediyesine katılmıştır. Aynı düzenleme ile bu illerdeki il özel idareleri ve bucak teşkilatları kaldırılmıştır.

İznik şehri günümüzde kırsal yerleşmeler haricinde merkezde Beyler Mahallesi, Eşrefzade Mahallesi, Mahmut Çelebi Mahallesi, Mustafa Kemal Paşa Mahallesi, Selçuk Mahallesi, Yeni Mahalle, Yeşil Cami Mahallesi olmak üzere 7 mahalleden oluşmaktadır. Selçuk Mahallesi yüzölçümü olarak en büyük ve en yeni mahallesini oluşturmaktadır. Şehirde yer alan ticaret merkezleri ile Mustafa Kemal Paşa ile Mahmut Çelebi mahallelerinde ana cadde üstünde toplanmıştır. Bölgede yer alan diğer mahalleler ise eski adı ile köy yerleşmeleri merkez mahallelerinin daha üst kesimlerinde kurulmuş olup tarım ile hayvancılığın ve ormancılık faaliyetlerinin yapıldığı yerleşmelerdir.

Şehirdeki mesken tiplerine baktığımızda ilk kent yerleşmesinin kurulu olduğu surlar içerisinde tarihi ahşap konaklar göze çarpmaktadır. Günümüze kadar yaşanan depremler dolayısıyla sayıları gittikçe azalan ahşap konaklar bölgede görsel bir zenginlik oluşturmaktadır. Yapılan yenileme işlemleri ile bölgenin turizm aktivitesi gittikçe artış göstermektedir. Bölgede dikkat çeken bir diğer özellik ise eski ahşap evlerin genellikle ikinci katlarının zamanında çok değerli olan ipekböcekçiliği üretimine ayrılmış alanlar olmasıdır. Bölgede ovalık sahadan yüksek platolara ve dağlık alanlara doğru çıkıldıkça fiziki ve ekonomik şartlara bağlı olarak mesken tipleri de değişmektedir. İznik Gölü etrafındaki gelişen balıkçı meskenleri ise bölgede oluşan bir başka mesken türüdür. İznik kentinin surlar dışında kalan çarpık kentleşme sorunu olan gecekondulaşma ise bölgede ortaya çıkan sorunlardan biridir.

1.2.3. Ekonomik Coğrafya Özellikleri

Turizm, ekonomik yapıya kattığı hareket ile, emek yoğunluklu bir faaliyet olması nedeniyle, istihdama yaptığı olumlu etkilerle, ülkelerin dış ticaret açığının kapanmasındaki büyük rolüyle kırsal ve kentsel kalkınmadaki önemli etkileriyle, bütün dünyada zengin ve fakir fark etmeksizin herkesin ilgi gösterdiği sektörlerden birisidir. Turizm faaliyetleri geliştiği sahalarda doğrudan ve dolaylı olarak sosyal ve ekonomik gelişime katkı sağlamakta söz konusu sahaların ekonomik görünümünü değiştirmektedir. Turizmin gelişmesi diğer ekonomik faaliyetlerin de gelişmesini sağlayarak ekonomik kalkınmayı hızlandırır. Turizmin ekonomik olarak olumlu etkilerinin görülmesi, turizme verilen önemin artmasına ve yatırımların çoğalmasına neden olmaktadır. Kısaca turizm, bir bölgenin sahip olduğu doğal güzellikleri, tarihi dokusunu, sağlık olanaklarını, sosyo-kültürel ve turistik etmenlerini kullanarak, bölge ekonomisi, imajı ve tanıtımı gibi birçok alana katkı sağlamaktadır (Işık, Ada ve Boztoprak, 2016: 11).

Bir bölgede yürütülen ekonomik faaliyetler o bölgenin doğal çevre özellikleri ile bölgede bulunan insan kaynaklarına göre değişiklik göstermektedir. İznik kentinde ekonomik faaliyetler incelendiğinde tarımın çok önemli bir geçim kaynağı olduğu görülür. Bu bölgedeki ovalarda değişik tarım ürünlerinin bir arada yetişmesini sağlayan yüksek zirai bir potansiyel bulunmaktadır. Yayılış alanı ile üretim miktarı bakımından bölgede en fazla gelişen dünya çapında değer taşıyan tarım ürünü zeytindir. Bölgede yapılan araştırma sonucunda göl çevresindeki alçak düzlük alanların büyük çoğunluğunda zeytin üretimi yapıldığı görülmüştür. Bu alçak düzlük alanlardan bölgedeki Gürle Avdan Dağı'na doğru artan yüksek kademelerde 500 m'ye kadar olan sınırlarda zeytin yetiştiriciliği devam etmektedir. Karadin oluşunun batı kesimleri, Sölöz, Çınarlık, Küçükköy dere vadilerinin eğimli yamaçlarında zeytin tarımı (Fotoğraf 3) yoğun bir şekilde yapılmaktadır (Akbulak, 2006: 269).

Zeytin yetiştiriciliğinden sonra bölgedeki diğer en önemli tarımsal faaliyet bağcılıktır (Fotoğraf 4). Tarım İşleri Genel Müdürlüğünden toplanan verilere göre bağcılık faaliyetinin aslında geçmiş dönemlerde zeytin üretiminden bile daha fazla olduğu ancak ilerleyen zamanlarda ekonomik değeri daha fazla olan zeytin

üretimini bağcılık faaliyetlerinin önüne geçtiği anlaşılmaktadır. Bağcılık faaliyeti son 20 yılda azalma gösterse de bölgede yetişen müşküle üzümü önemli ihracat ürününü oluşturmaktadır. Yine bölgede yapılan araştırmada, zeytin bahçeleri ile bağcılık yapılan alanlarda sıralı tarım ürünlerinin de yetiştiği gözlemlenmiştir. Bölgede değeri zeytin üretimi ile artan diğer bir ürün ise şeftali üretimidir. Göl çevresindeki zeytin yetiştirilen alanlarda ara ziraat olarak şeftali üretimi yapılmaktadır. Şeftali ile birlikte nektarin, üzüm, kiraz, erik, armut, elma, kivi, sofralık domates, taze fasulye, sakız kabağı, brokoli, Brüksel lahanası bölgede yetişen diğer tarım ürünleridir. İznik Tarım İlçe Müdürlüğü'nden elde edilen verilere arazinin % 39'u zeytin, % 21'i sebze, % 21'i meyve, % 4'ü bağ ve % 4'ü ise tarla bitkileri tarımına ayrılmıştır.

Fotoğraf 3. İznik Gölü çevresinde yoğun olarak zeytin tarımı yapılmaktadır.

Bölgede tarım ile birlikte yüksek köy alanlarında hayvancılık faaliyeti çok gelişmemiş olmasına rağmen yapılmaktadır. Bölgede hayvancılık faaliyetinin yanı sıra günümüzde artık önemini kaybetmiş olan ipekböcekçiliğinden de bahsetmek gerekir. Çünkü ipekböcekçiliği tarihte bölgedeki en önemli gelir kaynaklarından biri olmuştur. İklim özelliğine bağlı olarak dut ağaçlarının yetişmesine olanak sağlayan bu bölgede XVIII. yy'da İznik Gölü havzasında başlıca geçim kaynağını oluşturmaktadır. Hatta Avrupa'nın ham ipek ihtiyacını karşılayan merkez durumunda olmuştur. Ancak 1910'lu yıllardan itibaren ipekböcekçiliği gerilemiş ve bir daha eski önemine kavuşamamıştır. Sonuç olarak bu faaliyetin ülke genelinde gerileme

göstermesinin yanında havzadaki dutluk alanların zeytinliklere dönüştürülmesi, yoğun bir şekilde kullanılan zirai ilaçlar, ipekböcekçiliğini tamamen ortadan kaldırmıştır (Akbulak, 2006: 326). Bölgenin eski tarihi dokusunu yeniden kazanabilmesi için bu bölgedeki ipekböcekçiliğin yerel anlamda da olsa yeniden faaliyete geçirilmesi, hem bölge ekonomisine, istihdam olanaklarının geliştirilmesine, hem de turizm potansiyeline katkı sağlayacaktır.

Fotoğraf 4. İznik’te yetişen müşküle üzümü önemli ihracat ürününü oluşturmaktadır.

Balıkçılık Kooperatifinden aldığımız bilgilere göre geçmiş dönemlerde çok sayıda ailenin geçim kaynaklarından biri olan balıkçılık ise eski önemini büyük ölçüde kaybetmiştir. 20-25 yıl öncesine kadar ekonomik değeri yüksek olan gümüş balığı, sarıbalık, sazan, kerevit balığının üretimi geçen yıllara göre azalmaktadır. İhraç ürünü olan gümüş balığının İznik Gölü’nden yılda 2000 ton civarında avlandığı, bunun 1000 tonunun Orhangazi ilçesinden 1000 ton kadarının da İznik kentinden elde edildiği belirtilmektedir. Günümüzde ise İznik Kentinde üç adet balıkçı kooperatifi bulunmaktadır.

İznik kentinde ikinci ekonomik faaliyet grubundan olan sanayi sektörü önem kazanmamıştır. Yalnız Marmara Birlik Zeytin Fabrikası’nın soğuk hava depoları bulunmaktadır. Burada toplanan Zeytin Bursa’daki Marmara Birlik Fabrikasında

işlenmektedir. İznik Gölü Depresyonundaki genel olarak sanayinin daha fazla olduğu alan Orhangazi ilçesinde bulunmaktadır. Bu bölgedeki sanayi tesislerinin atık suları İznik Gölü'nün her geçen gün kirliliğinin artmasına neden olmakta ve bu da göldeki canlı varlığını tehdit etmektedir. Göl turizminin geliştirilebilmesi noktasında öncelikli olarak sanayi kaynaklı kirliliğin mutlaka önlenmesi gerekir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. İZNIK VE YAKIN ÇEVRESİNİN BAŞLICA TURİSTİK KAYNAKLARI

2.1. DOĞAL TURİSTİK KAYNAKLAR

2.1.1. İznik Gölü

Gemlik Körfezi'nin doğusunda, Marmara Bölgesi'nin güneydoğu kısmında yer alan İznik Depresyonu, doğu- batı doğrultusunda 50 km'lik bir saha üzerinde oluşmuştur. Depresyon sahası doğuya doğru kademeli olarak yükselmekte ve Mekece batısında Pamukova'da biraz yüksek bir eşikle ayrılmaktadır. İznik Gölü'nün güney kıyılarında, göl ile Yenişehir Ovası arasında yükseltisi 550-600 m'lere çıkan dağ ve yayla alanları bulunmaktadır (Ardel, 1953-54: 225). Marmara Bölgesi'nin Güney Marmara Bölümünde yer alan İznik Gölü, bölgenin en büyük gölü olup 298 km²'yi bulur. Tektonik süreçle oluşmuş göl çanağı elips biçimindedir. Kuzeyden Samanlı Dağları, güneyden ise Gemlik ve Avdan dağları ile çevrelenmektedir (Doğanay ve Zaman, 2013: 333).

Doğu- batı yönünde yaklaşık 32 km, kuzey-güney yönünde ise yaklaşık 11,5 km kadardır. En derin bölgesi, güney kıyı açıkları boyunca -65 m'yi bulabilmektedir. Genellikle -30 m'yi aşmayan bir derinliği mevcuttur. Gölün su toplama havzası yaklaşık 1250 km² olup yağmur ve kar sularıyla yer altından gelen karstik kaynaklarla beslenmektedir. Göle sularını boşaltan kuzeydoğudan Karadere ile Güneybatıdan Sölöz deresi sel karakterli akarsulardır. Gölün fazla suları Garsak Boğazı üzerinden Garsak suyu ile Gemlik körfezine ulaşmaktadır (Doğanay ve Zaman, 2013: 334).

Deniz seviyesinden yaklaşık yüksekliği 85 m olan İznik Gölü çanağının oluşumu neojendeki hareketlerle ilgilidir. İlkbaharda en yüksek su seviyesine ulaşan göl, yaz kuraklığına bağlı olarak seviyesi gittikçe azalmaktadır. (Ünal, 1997: 201). İznik Gölü balık faunası bakımından zengin olup en fazla rastlanılan ve avcılığı

yapılan balık türleri sazan, yayın balığı ve kerevit balığıdır (Doğanay ve Zaman, 2013: 334).

Göl kıyılarının birçok kısmı kumluk, sazlık ve bataklık alandan oluşmaktadır. Göl suyu tatlı ve az miktarda sodalıdır. Genel olarak temiz olan göl suyu, çevredeki tarım alanlarının fazlalığı ve her geçen gün artan zirai ilaçların kullanılması sebebi ile kirlenmeye maruz kalmaktadır (Ünal,1997: 202). Gölün güney, güneybatı kıyılarında plajların bulunması özellikle bu bölgelerde turizm potansiyelinin artmasına neden olmaktadır. Günbatımı halk plajı, İskele bölgesi insanların göl turizminden yararlandığı alanları oluşturmaktadır. Göl kıyısında bungalow evler ve ikinci konut evleri bulunmaktadır. Bölgenin turizm potansiyelini daha da genişletmek için alternatif su sporlarını artırmak gerekmektedir. Tarihi bir dokuya sahip olan İznik kentinde en önemli turizm kaynaklarından birini oluşturan İznik Gölü, özellikle Orhangazi ilçesinde artan sanayi tesislerinin varlığı ile her geçen gün kirlilik oranı artmakta ve gölde bulunan canlı sayısı giderek azalmaktadır.

Göl kıyılarında yapılaşma, deniz kıyılarında olduğu gibi, Kıyı Kanunu ile kontrol edilmektedir. 1984 yılında çıkan kıyı kanunu ile göl çevresinde yapılaşmaya 30 m'ye kadar izin verilmektedir. 1990 yılında yapılan düzenleme ile yeniden çıkan Kıyı Kanunu ile iskân dışı alanlarda 100 m'ye kadar yapılaşma izni verilmektedir. Böylece iskân dışı alanlardaki göl kıyıları yapılaşmadan korunmuştur. Böylece bütün göl kıyılarında kıyı şeridinin 50 m genişliğinde birinci bölümü yaya yolu, gezinti, dinlenme, rekreatif yeşil alan, çocuk bahçesi, gezinti alanları olmak üzere düzenlenebilir. İkinci 50 m genişlik alanında ise toplumun yararlanmasına açık günlük turizm ve yapı tesisleri, taşıt yolları ve arıtma tesisleri yapılabilir (Doğaner, 2001: 88-89). İznik Gölü çevresindeki doğal unsurların, tarihsel dokuların ve gölde yaşayan balık formasyonunun geleceği için göl 11 Şubat 1990 yılında koruma altına alınmıştır. Buna rağmen günümüzde hazırlanan kıyı kanuna uyulmadığı ve gerek ikinci konutların gerekse sürekli kullanılan konutlar ve bölgedeki turizm işletmelerinin göl kıyısında 50 m mesafeye kadar ilerlemiş olduğu görülmektedir.

İznik Gölü, balıkçılık ile çeşitli turizm faaliyetlerine olanak sağlamasıyla adeta yöreye hayat vermektedir. Yeşil doku ile birleşen bu turkuaz kıyıları, hem İznik hem de civarda yaşayanlar için bir çekim merkezidir (Fotoğraf 5).

Fotoğraf 5. İznik Gölü, sahadaki önemli bir turistik potansiyel durumundadır.

2.1.2. Ormanlık Alanlar ve Yaban Hayatı Kaynakları

İznik Gölü'nün kuzey ve güney kıyılarında yükselen orman örtüsü bölge turizminin doğal kaynaklarını oluşturmaktadır. Samanlı Dağları'nın güney yamaçlarında bulunan kestane ağaçları görülmeye değerdir. Çandarlı, K. Pınar, Çamlıburun köyleri civarında yer alan ormanlar bölgenin yeşil turizm alanları olarak adlandırılmaktadır. Bölgenin rekreasyon taleplerine cevap verebilecek güce sahip olan bu alanların, insan ve çevre birlikteliği dikkate alınarak, turizme kazandırılması uygun bir yaklaşım olacaktır (Ünal, 1997: 203).

Şehrin yanı başında doğanın ahengini kusursuz şekilde yansıtan Hacı Osman, Avdan, Müşküle, Köristan yaylalarında, zamanın yeşile çaldığı huzur dolu geziler, alternatif turizm adına önemli doğal turistik kaynaklardır. Sansarak Kanyonu trekking, kampçılık, dağcılık ve fotoğrafçılık faaliyetleri için nadir görülen güzelliklere sahiptir. Doğa tutkunları için doğal bir atmosfer sunan Sansarak Kanyonu, 8 km'lik uzun parkuru ile kamp ve doğa yürüyüşleri için önemli bir turizm potansiyeli oluşturmaktadır (Fotoğraf 6, Fotoğraf 7). Sansarak Kanyonundaki akarsu aşındırması sonucu oluşan dev kazanları, şelaleler, vadi kenarındaki mikrokarstik şekiller bölge turizmi için oldukça dikkat çeken unsurlardır. Ayrıca Sansarak Kanyonu ağaç formasyonu bakımından da oldukça zengindir. Kestane, kızılçam, fındık, söğüt, meşe, kızılçık gibi ağaç türlerini barından zengin bitki örtüsüne sahiptir. Kanyonda foto safarilerin düzenlenmesi, yakın çevre illerden özellikle

İstanbul'dan gruplar halinde turistlerin bölgeyi ziyaret etmesini sağlamaktadır. Sansarak Kanyonundaki 8 km'lik parkur en zor trekking alanlarından kabul edilmektedir. Bu bölgede bulunan Osmanlı köylerinden Sansarak köyü, kanyona gezmeye gelen turistlerin hem dinlendikleri ve hem de organik tarım ürünleri satın aldıkları yerleşmelerden biridir.

Fotoğraf 6. Sansarak Kanyonu, 8 km'lik parkuru ile ilgi çekmektedir.

Fotoğraf 7. Sansarak Kanyonu, bölgedeki önemli trekking alanlarından biridir (Bursa İl Kültür Turizm Müdürlüğü).

Hacı Osman yaylasında çok fazla gelişmemiş olsa da çim kayağı yapılmaktadır. Tacir Kanyonu İznik merkeze 17 km uzaklıkta, Kanyonun uzunluğu 12 km, içerisinde 2 m ile 40 m arasında değişen 268 adet büyüklü küçüklü şelale ve 63 adet gölet bulunmaktadır. Tacir Kanyonu, muhteşem doğasıyla hafta sonu kamp ve kanyon gezisi yapmak isteyenlerin uğrak noktaları arasında yer almaktadır.

Kanyon; muhteşem doğası, zorlu parkuruyla maceraperestler için bir varış noktasıdır. İznik'e 16 km uzaklıkta bulunan Günbatımı Sırtı, 8 km uzunluğunda olan parkuru ile hafta sonları doğa yürüyüşü yapmak isteyenlere eşsiz deneyimler sunmaktadır. Günbatımı sırtında sadece trekking değil, dağ bisikleti, Ultra Maraton gibi doğa sporları yapılabilmektedir (Bursa İl Kültür Turizm Müdürlüğü).

İznik Gölü çevresindeki orman alanları ve göl sahası avcılık için uygun şartlar göstermektedir. İznik Gölü'nden kerevit, gümüş balığı, alabalık, kıızıkanat, sazan balığı avcılığı yapılmaktadır. Gümüş balığı ılık ve sıcak denizlerde yaşayan etçil bir balık türüdür. Özellikle Marmara Denizi'nde yaşayan Gümüş balığının Garsak Deresi vasıtasıyla İznik Gölü'ne ulaştığı düşünülmektedir. Beslenme özellikleri ve hızlı üremeleri ile göldeki diğer balık popülasyonu için tehlike arz etmektedir (Ünal, 1997: 203). Gölden avlanan Gümüş balığı, Balıkesir'deki işlenip yurtdışına ihraç edilmektedir.

Avcılık ve av turizmi, bunu hobi edinen insanlar için ilgi çekici olabilmektedir. İznik çevresindeki ormanlık alanlar, fauna açısından zengin türleri barındırmaktadır. Geyik, bildircin-keklik, tavşan, yaban domuzu, yaban ördeği bölgede yaşayan canlılara örnek verilebilir. Bölgenin doğa turizminin gelişmesinde belki de kara avcılığının tanıtılıp yaygınlaştırılmasından ziyade yaban hayatı izlemeye dayalı turizm organizasyonları bölge turizmin gelişmesine daha fazla katkı sağlayabilir.

İznik Gölü Havzasında turizm adına değer taşıyan bir diğer doğal turistik çekicilik ise anıtsal ağaçlardır. Bölgenin tarihsel zenginliğinin anlatılmasında anıtsal ağaçlar görsellik sunmaktadır. Kent merkezinde Topkapı Çınarı olarak anılan bu anıtsal çınarın gövdesi yaklaşık 20 m'dir. Çınarın yakınında bulunan surlardaki tali kapıya Topkapı denildiği için bu ismi almıştır. Yaklaşık 550 yıllık tarihi bir geçmişe sahip olan anıtsal ağacın gövdesi çürüyerek boşalmıştır. Çevresinde herhangi bir düzenlemenin yapılmadığı bu anıtsal ağacın dalları evlerin önünü kestiği gerekçesi ile kesilmiştir. Bölgedeki Hespekli Çınarı ise (Fotoğraf 8) diğer anıtsal çınarlardan biridir. Gövdesi yaklaşık 18 m olan ve 450 yaşındaki bu çınar ağacı, çevresindeki su kaynaklarından dolayı iyi gelişim göstermiştir (Akbulak, 2006: 368). Köklerinin uzunluğu, gövdesinin kalınlığı ile tarihsel güven aşılayan çınar ağaçlarının koruma

altına alınması, hem çevreye hem de turizmin gelişmesine önemli bir katkı sunacaktır.

Fotoğraf 8. Hespekli Çınarı, İznik'in tarihsel yansıması olan anıtsal bir ağaçtır.

2.1.3. Termal Kaynaklar

Sağlık turizminin bir kolu olan termalizm, soğuk ve sıcak mineralli suların sağlık amacıyla içme ve dış tatbiklerle kullanımı için turistlerin ulaşım, konaklama, ağırlama gereksinimlerinin karşılanmasını kapsayan bir turizm çeşididir. Halk arasında şifalı sular olarak tanımlanan bu kaynaklardan içilenler için içme ve içmece, dış tatbiklerle kullanılanlar için ise ılıca, çermik, hamam, kaynarca, ılısu gibi isimler kullanılmaktadır (Doğaner, 2001: 74) .

Tektonik bakımdan faal olan İznik Gölü Havzası'nda en önemli termal kaynak Boyalıca köyüne 4 km uzaklıkta bulunan Kerametaltı kaplıcasıdır. Gölün kuzeyindeki fay hattı üzerinde bulunan termal kaynak alanında gelen turistlerin dinlenebileceği herhangi bir tesis bulunmadığı için bölgeye gelen ziyaretçilerin ancak günübirlik gelip geri dönmelerine neden olmaktadır (Ünal, 1997: 204). Termal kaynaklar sağlık turizmi açısından önem taşıdığı için, bölgeye gelen insanların kaplıcadan daha fazla yararlanması için mutlaka birkaç hafta konaklaması gerekmektedir. Bunun için de bu bölgede yer alan tek kaplıca özelliği gösteren

Kerametaltı Kaplıcasının etrafında doğal yaşama uygun konaklama tesislerinin oluşturulması, bölgenin turizm potansiyelinin artmasında önemli bir husus oluşturmaktadır.

Fotoğraf 9. Kerametaltı Kaplıcası, sağlık turizmi açısından önemli bir potansiyele sahiptir (<https://www.olay.com.tr>, Erişim: 25.05.2019).

2.2. BEŞERİ TURİSTİK KAYNAKLAR

2.2.1. Tarihi Yapılar ve Alanlar

Efsanelere konu olan İznik Kenti, Antik Çağdan itibaren Nikania olarak anılmıştır. Yunanca “Eisnik” “ İsnik” olarak telaffuz edilmesinden kaynaklanarak günümüze geldiği anlaşılmaktadır. İlçede Karadin, Çiçekli, Yüğücek ve Çakırca höyüklerinde M.Ö. 2500 yıllarına inen uygarlık izleri mevcuttur.

Şehrin kurulması Makedonya Kralı Büyük İskender’in ölümüyle İskender’in Frigya satrabı Antigonus’un M.Ö. IV. yy’da Askanya Gölü kıyısında Antigoneia ismini verdiği kenti imar ettirmesiyle meydana gelmiştir. Eski Trakya satrabı Lysimakhos’un şehri ele geçirmesiyle kentin adı Nikaie olarak değiştirilmiştir. M.Ö. 293’te Bithynia Krallığı’na bağlanan kent, önemli mimari yapılarla süslenmiş adına altın sikkeler basılmış ve tarihte ‘Altın Şehir’ unvanı ile ele alınmıştır. Uzun yıllar Bithynia Krallığı ile savaşan Romalılar, başkent Nikaia’yı alarak M.S.123’de

meydana gelen deprem hasarlarını onararak, kentin dokusunu yeniden inşa ettirmişlerdir. Böylece kent 4 ana, 12 tali kapısıyla 4970 m olan surlarla çevrilmiştir.

Hristiyanlık açısından oldukça önemli bir dini merkez olan İznik, havarilerden Petrus'un çabaları sayesinde bu dinle tanışır. İmparator I. Constantinius döneminde Hristiyanlık üzerindeki yasaklar kalkar, 325 yılında Nikaia, Hristiyanlık için çok önemli bir olaya sahne olur ve I. Konsil Senatus Sarayı'nda toplanır. İmparator I. Constantinius'un da katıldığı toplantıda iki önemli görüş tartışılır. İskenderiyeli din adamı Arius'un görüşü Hz. İsa'nın sadece bir insan olduğu ve Tanrı'dan dünyaya gelmediğidir. Kısa sürede taraftar toplayan bu teze, piskopozlar karşı çıkar ve Hristiyanlığın dünyasında bugün de savunulan Hz. İsa'nın Tanrı'nın oğlu olduğu tezi uzun tartışmalardan sonra kabul görmüştür. Hristiyanlıkta Nikaia Kanunları adı ile bilinen 20 maddelik metin, bu Konsilden sonra kabul görmüştür. 787 yılında İznik Ayasofyası'nda VII. Konsil toplanmıştır. Bu dönemde İmparatoriçe İrene'nin önderliği ile resim ve heykel üzerindeki yasaklar kaldırılmıştır (İznik Turizm Rehberi, 2011: 3).

Türklerin yönetimi ele geçirmesiyle İznik adını alan kent, Selçukluların ve Bizanslıların başkenti olmuştur. 1331 yılında Orhan Gazi yönetimindeki Osmanlı orduları tarafından ele geçirilen İznik, Osmanlı dönemiyle birlikte canlanmaya başlamış, sanat, ticaret ve kültür merkezi haline gelmiştir. Davud-u Kayseri, Ebul Fadıl Musa, Eşrefoğlu Abdullah Rumi gibi ünlü tasavvufiler İznik'te yaşamış ve önemli eserler bırakmıştır. Osmanlı döneminin ilk cami, medrese ve İmareti İznik'te inşa edilmiştir. XIV., XV. ve XVI. yüzyıllarda İznik önemli bir sanat merkezi olmuş, dünyaca ünlü çini ve seramikler burada üretilmiştir (İznik Turizm Rehberi, 2011: 4).

İznik Helenistik çağdan kalma ızgara planlı kent yerleşimi, Roma, Bizans ve Osmanlı döneminden kalma anıtsal yapıları ile tarihi kent dokusunu bütün canlılığı ile korumaktadır (İznik Turizm Rehberi, 2011: 5). İznik'teki sanat eserlerini yapıldıkları döneme göre incelediğimizde Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı dönemlerinde yapılan eserler olarak görmekteyiz (Harita 3). Bu eserleri tarihi yapılar ve alanlar ile dini yapılar şeklinde gruplandırarak inceleyebiliriz.

2.2.1.1. Nilüfer Hatun İmaretı (İzık Müzesi)

Bugün müze olarak kullanılan önemli yapı, 1388 yılında I. Murat tarafından annesi Nilüfer Hatun anısına aşevi olarak inşa ettirilmiştir (Fotoğraf 10). XIX. Yüzyıl Osmanlı mimarisinin en güzel örneklerinden biridir. Osmanlı mimarisinde ilke kez ters T planlı olarak yapılmış imarettir. 19. Yüzyılın sonlarına kadar imaret işlerini sürdüren yapı, Kurtuluş Savaşı'nda Yunan İşgali sırasında önemli ölçüde tahribe uğramıştır. 1960 yılından itibaren restore edilen Nilüfer Hatun imareti aynı yılın sonunda müze olarak halkın ziyaretine açılmıştır. Müzede İzık ve çevresinde bulunan arkeolojik eserler, Ilıpınar, tiyatro ve İzık çini fırınlarından çıkarılan eserler sergilenmektedir. Müze bahçesinde Yunan, Roma, Bizans ve Osmanlı eserleri yer almaktadır (İzık Turizm Rehberi, 2011: 7).

Fotoğraf 10. İzık Müzesi.

2.2.1.2. Ayasofya Müzesi

M.S. 787 yılında VII. Ekümenik Konsil'in toplandığı bu kilise Hristiyanlık dini açısından son derece önemlidir (Fotoğraf 11). İlçe merkezinde, kentın dört ana kapısına ulaşan yolların kesiştiği noktada yer almaktadır. İlk olarak 4. yy'da yapılan kilisenin daha sonra kalıntıları üzerine 6.yy'da Justiniaus tarafından yenide inşa

ettirilmiştir. XI. yy' da meydana gelen deprem sonrasında yıkılan yapı üç nefli bazilika tipinde yeniden inşa ettirilmiştir. Bu yeni yapının geometrik desenli renkli mermer döşeme mozaiği ile aziz ve havari betimlemeli freksleri oldukça ilgi çekicidir. 1331 yılında Orhangazi'nin İznik'i fethinden sonra, bazilikan kilise camiye çevrilmiştir. Kanuni döneminde Mimar Sinan tarafından yaptırılan önemli değişikliklerle, önüne bir minare eklenmiş ve duvarları nakışlarla süslenmiştir. Günümüzde müze cami olarak hizmet vermektedir (İznik Turizm Rehberi, 2011: 9).

Bizans çağında şehrin tam ortasında caddelerin kesiştiği yerdeki Roma döneminden bir yapının temelleri üzerine inşa edilmiştir. Yapılış tarihi hakkında tam bir bilgi olmamakla birlikte, MS IV. yüzyılda inşa edildiği tahmin edilen bir bazilikadır. Depremlerle zarar gören yapı 3 defa tamir görmüştür (Şen, 1998: 75).

Fotoğraf 11. Ayasofya Müzesi

2.2.1.3. Yeraltı Mezarları (Hypoge)

1967 yılında Elbeyli Çataltepe eteklerinde ortaya çıkan mezar odasının batıdaki giriş kapısının önünde MÖ II. yüzyıla ait Herakles kabartmalı mermerden yapılmış lahit parçası bulunmuştur. 3-80 m uzunluğunda 1,75 m derinliğinde olan hipoje doğu-batı uzantılı olarak planlanmıştır. Hipojenin en önemli özelliği iç duvar yüzeylerinin ve tonozun çok renkli fresklerle kaplı olmasıdır (Şen, 1998: 76).

2.2.1.4. Berber Kaya Anıt Mezarı

Bithynia’da kral II. Prusias’ın anısına dikilen anıt mezar, M.Ö. 2. yy ’a ait olup Helenistik dönemin İznik’teki önemli bir örneğidir (Fotoğraf 12). İznik’in doğusunda yer alan bir tepenin eteğinde, yekpare kayadan oyulmuş, üçgen alınlıklı lahit biçimindeki mezardır (İznik Turizm Rehberi, 2011: 13).

Fotoğraf 12. Berber Kaya Anıt Mezarı.

2.2.1.5. Dört Tepeler Tümülüsü

Elbeyli Belediye Mezarlığı içindedir. Tümülüste iki anıt mezar belirlenmiştir. İlk mezar yol kenarındadır. Dromoslu (mezar odasına açılan dar yol) dikdörtgen mezar odası ile iki yanındaki ikişer klinesi bulunmaktadır. Diğer mezar ise Roma döneminden beyaz mermerden yapılmış mezar odası ile kaba taş ve ağaçlarla örtülü dromosludur (İznik Turizm Rehberi, 2011: 13).

2.2.1.6.Süleyman Paşa Medresesi

Orhan Gazi'nin oğlu Süleyman Şah tarafından 1332 yılında inşa edilmiştir. İznik'te günümüze gelebilen, ayakta kalmış en eski Osmanlı medresesidir (Fotoğraf 13). Klasik Osmanlı medreselerinin "U" plan tipine giren, 11 hücre ve bir dershaneden oluşan yapının duvarları, XIV. yy'ın ilk yarısına, kubbeli örtüsü ise 15. yy ikinci yarısına tarihlenmektedir (İznik Turizm Rehberi, 2011: 11).

Fotoğraf 13. Süleyman Paşa Medresesi.

2.2.1.7.Surlar

İznik'in iki ana caddesinin kesiştiği noktadan bakıldığında dört ana kapı gibi görünen ve İznik'in çevresini beş kenarlı çokgen şekilde kuşatan surlar 4970 metre uzunluğa sahiptir. Helenistik dönemde inşa edilmeye başlayan surların, Roma ve Bizans dönemlerindeki kısımları günümüze ulaşabilmiştir (Fotoğraf 14). VIII. Yüzyılda sur duvarları tiyatrodan getirilen taş ve yapı malzemeleriyle yükseltilmiş ve burçlar ilave edilmiştir (İznik Turizm Rehberi, 2011: 17).

Fotoğraf 14. İznik Kenti Surları.

2.2.1.8. Tarihi Kapılar

İznik'in sembolü olan tarihi kapılar, Roma İmparatorları Vespasianus ve Titus dönemlerinde yapılmıştır. 123 yılında imparator Hadrianus döneminde esaslı bir onarım görmüştür. Kentin ayakta kalabilen en görkemli kapıları İstanbul Kapı, Lefke Kapı ve Yenişehir Kapı (Fotoğraf 15) oluşturur. Göl Kapı ise tahrip olmuş durumdadır. Roma dönemi mimarlığının teknik ve üslup özelliklerini yansıtan kapılar, İznik'in önemli kültür turizmi kaynakları durumundadır (İznik Turizm Rehberi, 2011: 17).

Fotoğraf 15. İznik'teki kapılardan birisi de Yenişehir Kapıdır.

2.2.1.9. İznik Antik Tiyatrosu

İznik Antik Tiyatrosu göl kıyısı ile Yenişehir kapı arasında geniş bir alana inşa edilmiştir. Söz konusu tiyatro, İmparator Trajanus döneminde 111-112 yıllarında yapılmıştır. 13. yy'da toplu mezarlığa dönüştürülmüş, daha sonra da burada seramik fırınları yer almıştır. Seyirci bölümünün bir kısmı günümüze gelebilmiştir (Fotoğraf 16). Taşlarının çeşitli yapılarda ve özellikle surların onarımında kullanıldığı anlaşılmaktadır (İznik Turizm Rehberi, 2011: 17).

Fotoğraf 16. Roma Tiyatrosu.

2.2.1.10. Beştaş (Obelisk)

‘‘Beştaş, Nişantaşı’’ ve Dikilitaş’’ adları ile de bilinen bu mezar anıtı, eski Roma Yolu üzerindedir. Üzerindeki Yunanca kitabeden I. yy'da C. Cassius Philiscus'a ait olduğu anlaşılmaktadır. Anıt dikdörtgen prizma bir kaide üzerinde yükselir (Fotoğraf 17). Bu kaide üzerine üst üste konmuş üçgen prizma beş taştan meydana gelir (İznik Turizm Rehberi, 2011: 17).

Fotoğraf 17. Beştaş (Obelisk), İznik İlçesi Elbeyli mevkiinde bulunur.

2.2.1.11. Rüstem Paşa Hanı

Bugün evler arasında kalmış duvar kalıntıları halindedir. Yalnız kuzey ve batı duvarının bir bölümü ayakta. Yapının XVI. yy'da Kanuni Sultan Süleyman'ın sadrazamı Rüstem Paşa adına Mimar Sinan tarafından inşa edildiği anlaşılmaktadır (İznik Turizm Rehberi, 2011: 19).

2.2.1.12. İsmail Bey Hamamı

İstanbul Kapısı'na giden yol üzerindedir. 14. yy ile 17.yy'a ait iç mimarisi ile seçkin bir yapıdır. Kubbe örtülü dört kare mekândan oluşan kare planlı yapının her mekânında ayrı malakari bezemeleri dikkat çekicidir. Selçuk Hamamı, Mescit Hamamı, Beyler Hamamı olarak da anılır (İznik Turizm Rehberi, 2011: 19).

2.2.1.13. Hacı Hamza Hamamı

II. Murat Hamamı olarak da anılan bu hamam XV. yy 'da inşa edilmiştir. Erkekler ve kadınlara ait olduğu için çift hamam olarak da kullanılmıştır. Hamamın erkekler bölümü bugün de işlevini sürdürmektedir (İzник Turizm Rehberi, 2011: 19).

2.2.1.14. Meydan Hamamı

Büyük Hamam olarak da bilinen yapı, İzник'te bulunan en önemli 3 hamamdan biridir (Fotoğraf 18). Atatürk Caddesi üzerinde bulunan bu hamam, XIV. yy'ın sonu ile XVI. yy'ın ilk yarısına tarihlenmektedir.

İstanbul Kapı ile çarşı arasında bulunan ve çifte hamamlar şeklinde inşa edilen söz konusu hamam, I. Murat Hamamı olarak da bilinir. 1648 yılında İzник'e gelmiş olan Evliya Çelebi, bu hamamdan bahsetmektedir (Şen,1998: 81).

Fotoğraf 18. Günümüzde kullanılan I. Murat Hamamı, bahçesinde çini satan dükkânları ile de turistlerin ilgi odağı halindedir.

2.2.2. Dini Yapılar

2.2.2.1. Yeşil Camii

İzник'te sembolleşen ve en muhteşem kültür varlıklarımızın başında gelen Yeşil Camii, adını Turkuaz renginde çinili ve tuğlalı minaresinden almıştır (Fotoğraf 19). Osmanlı sanatına, Selçuklu minare geleneğinin yansımasının en iyi örneklerinden biri olan bu cami, 1378-1392 yılları arasında Çandarlı Halil Hayrettin Paşa tarafından Mimar Hacı Musa'ya yaptırılmıştır. Erken Osmanlı döneminin tek kubbeli camileri arasında en görkemlilerindedir. Mermerlerden yapılmış caminin mihrabında görülmeye değer zengin bir taş işçiliği vardır. Eşsiz minaresi caminin sağ köşesinde yer alır. Gövdesi mavi ve yeşil renkli çinilerle zikzaklı mozaik tekniğiyle bezenmiştir (İzник Turizm Rehberi, 2011: 9).

Fotoğraf 19. Osmanlı Dönemi yapı sanatının önemli eserlerinden sayılan Yeşil cami gerek çinileri gerek işçiliği ile dikkat çekmektedir.

2.2.2.2. Hacı Özbek Camii (Çarşı Mescidi)

1333 yılında İzник'te inşa edilen en eski Osmanlı camisidir (Fotoğraf 20). Üstü 8 metre çapında kiremit kaplı bir kubbe ile örtülü, kare planlı ve minaresizdir.

Halk arasında arşı Camii olarak bilinir. Yapımında kesme taş ve tuğla kullanılmıştır (İzник Turizm Rehberi, 2011: 9).

Fotoğraf 20. Hacı Özbek Camii.

2.2.2.3. Mahmut Çelebi Camii

şehir merkezinde bulunan cami, Çandarlı Hayreddin Paşa'nın torunlarından Mahmut elebi tarafından 1442 yılında inşa ettirilmiştir. Tek kubbeli caminin tuğla örgülü bir minaresi ve giriş portalı üzerinde bir kitabesi vardır (İzник Turizm Rehberi, 2011: 11).

2.2.2.4. şeyh Kudbettin Camii ve Türbesi

Nilüfer Hatun İmaretinin yakınındadır. Sultan II. Bayezid'in vezirlerinden Çandarlı İbrahim Paşa tarafından yaptırılmıştır (Fotoğraf 21). 15. yy eseri olan cami 2007 yılında orijinaline uygun olarak onarılmıştır (İzник Turizm Rehberi, 2011: 11).

Fotoğraf 21. Şeyh Kutbettin Camii ve Türbesi.

2.2.2.5. Yakup Çelebi Zaviyesi ve Türbesi

Yıldırım Bayezid'in kardeşi Yakup Çelebi tarafından 14.yy'da inşa edilmiş bu yapı ters t planlıdır (Fotoğraf 22). Zaviyenin bahçesindeki türbe tek kubbelidir. Sanılanın aksine Yakup Çelebi'nin mezarı burada değil, Bursa'da I. Murad Türbesindedir.

Fotoğraf 22. Yakup Çelebi Türbesi.

Yukarıda sıralananların dışında Eşref-i Rumi Camii ve Türbesi, Kırgızlar Türbesi, Sarı Saltuk Türbesi, Çandarlı Hayrettin Paşa Türbesi, Çandarlı İbrahim Paşa Türbesi, Huysuzlar Türbesi, Ahiveyn Sultan Türbesi, Abdülvahap Sancaktarı Türbesi, Davudi Kayseri Türbesi, Alaaddin-i Mısri Türbesi İznik'teki diğer önemli dinsel nitelikli yapıları oluşturur.

2.2.2.6. Hagios Tryphonos Kilisesi

Dört sütunlu kapalı haç planlı bir kilisedir. Duvar tekniği ve planı, kilisenin XI. yüzyıllarda yapılmış bir Bizans eseri olduğunu göstermektedir.

2.2.2.7. Ayatrifon Kilisesi

İstanbul Kapısı'na giden yolda yer alan haç planlı kilise, 10.-12. yüzyıllar arasında tarihlenmektedir. Bu yapının büyük bir kubbeye örtülü olduğu ve tabanın çok süslü mozaiklerle kaplandığı anlaşılmaktadır.

2.2.2.8. Koimesis Kilisesi

Piskopos Hyakinthos tarafından VIII. yüzyılda yaptırılmıştır. Hyakintos Manastır'ının bir bölümü olduğu sanılmaktadır. 1065 depreminde yıkılmış ancak ilavelerle tamir edilmiştir (Fotoğraf 23). Kilisenin temelleri ve döşeme mozaikleri kalmıştır (İznik Turizm Rehberi, 2011: 13).

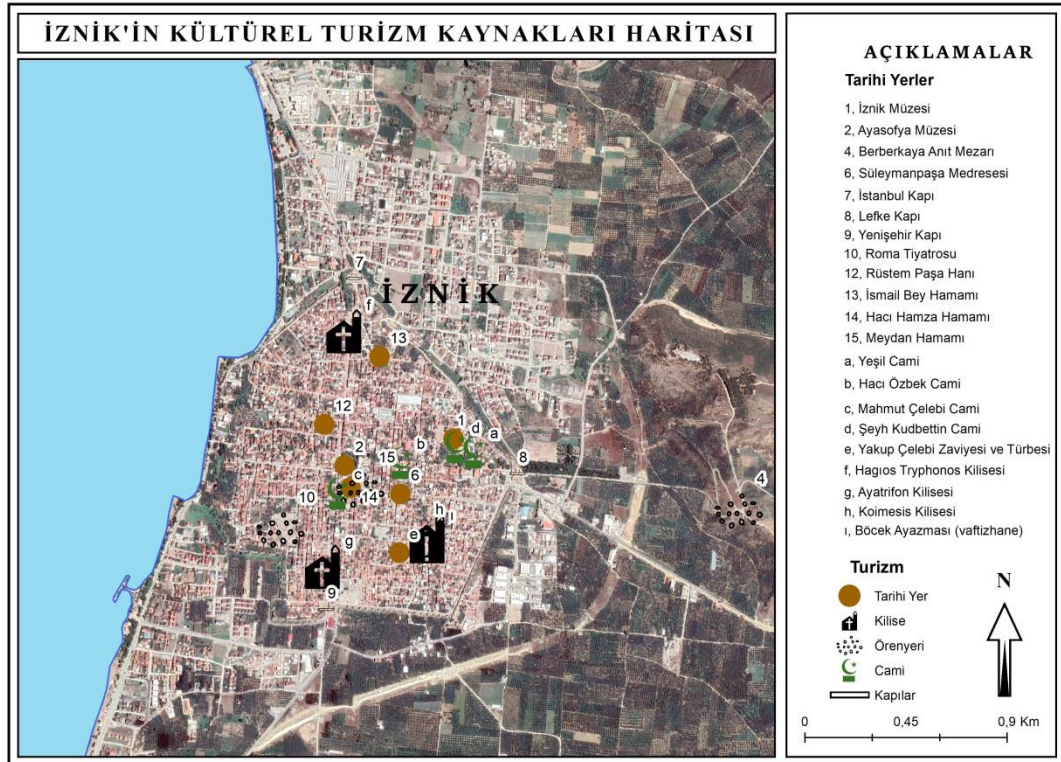
2.2.2.9. Böcek Ayazması (Vaftizhane)

Koimesis Kilisesi yakınlarındadır. Ortasında su bulunan dörtgen havuzlu, üstü kubbe ile örtülü yuvarlak bir yapıdadır. Hyakinthos Manastır'ının bir bölümü

olduğu sanılmaktadır. Zeminden aşağıdadır ve merdivenle inilmektedir (İznik Turizm Rehberi, 2011:13)

Fotoğraf 23. Koimesis Kilisesi, günümüze kadar ulaşamayan dini yapılardan biridir.

Harita 3. İznik'in Kültürel Turizm Kaynakları.

2.2.3. Festivaller, Şenlikler ve Yerel Pazarlar

Bir ülke ya da bölgede geliştirilmesi arzulanan turizm sektörü için çekicilikler ulaşım ve konaklama kolaylıkları ile bunları tamamlayıcı alt yapı gibi unsurların bazı kurum ve kuruluşlar tarafından sağlanması ve sonrasında sürdürülmesi için bu hususta devlete ve özel sektöre düşen görevler bulunmaktadır. Doğal çekicilikler bir alanda ne kadar zenginse bunları geliştirmek, turistlerin yararlanabileceği duruma getirmek için insan yapısı unsurların da eklenmesi gerekmektedir ve bu da organizasyon yolu ile gerçekleşmektedir (Özgüç, 2003: 114). Bir bölgede gerçekleştirilen organizasyon faaliyetleri ile hem bölgede ekonomi girdisi sağlanacak hem de bununla birlikte turizmin gelişmesi adına büyük adımlar atılmaya başlanacaktır. Antik bir kent özelliği gösteren, ünlü çinileri ve gölü ile zamanlar arasında yolculuk yapılan kentte yapılan her türlü organizasyon ve festivaller bölge turizmin kalkınmasına fayda sağlayan beşerî turistik kaynaklar olarak sıralanabilir.

Bölge toprakları üzerinde bulunan ve geçmiş dönemlerden beri süregelen birikimi içeren her türlü maddi kalıntı ile sözel geleneğin toplumun yararlanabileceği değerlere dönüştürülmesi kültürel turizm kavramı ile anlatılmaktadır. Festival, şenlikler, fuar, alışveriş, eğlence olanakları gibi kültüre ilişkin çekicilikler turizmin gelişmesine katkı sağlayacak güce sahiptir (Emekli, 2004: 3-5). Nitekim kültürel çekicilikler arasında örf, adetler, gelenek ve görenekler, yöresel yemek kültürü, el sanatları, yöresel giyim tarzları bölgedeki beşerî turistik kaynakları oluşturmaktadır.

İzmit kentinde yapılan yerel etkinliklere baktığımızda turizm faaliyetlerine destek sağlayacak organizasyonlar yapıldığını görmekteyiz. Bu yerel etkinlikler;

- 28 Kasım İzmit'in kurtuluşu,
- Mayısın İlk haftası Hıdırellez etkinlikleri,
- 2 Mart İzmit'in fethi,
- Mayıs'ın üçüncü haftası İzmit çini festivali,
- Mayıs'ın ilk ve ikinci haftası bahar şenlikleri
- Haziran'ın ilk haftası göl akşamları şiir şöleni,
- 5-10 Ekim arası İzmit panayırı
- Nisan'ın üçüncü haftası gerçekleştirilen İzmit ultra maratonu,

- 14-21 Mart, 3-10 Ekim İznik günbatımı etkinliğidir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, Tanıtma Genel Müdürlüğü).

İznik Ultra Maratonu, ilk olarak 2012’de düzenlenmiştir. Maraton, tarihin ve doğanın içinde heyecan dolu bir macera özelliği taşımaktadır. Bir yanda İznik Tarihi Kapıları, bir yanda İznik Ayasofya, zeytin ağaçları ile çevrili bir ormandan geçerken İznik Gölü’nün maviliği büyüleyici bir manzara sunmaktadır. Türkiye’nin en büyük uluslararası ultra maratonu olma özelliğini taşıyan İznik ultra maratonuna her yıl yerli ve yabancı binlerce sporcu katılmaktadır. Her yıl nisanda düzenlenen organizasyon, 130 km’lik İznik ultra maratonu, 42 km’lik İznik dağ maratonu, 80 km’lik Orhangazi ultra maratonu ve 10 km’lik İznik halk koşularından oluşmaktadır.

İznik, dünyadaki en güzel gün batımından biri olan ekinoks dönemini büyük bir organizasyon ile festivale dönüştürmüştür. Yılda iki kez tekrarlanan bu doğa olayı ile çevresi dağlarla çevrili olan İznik Gölü’nün sadece Garsak Boğazı denilen mevkiden göle kavuşmasıyla oluşur. Dünya üzerindeki belirli göllerde nadiren görülebilen bu doğa olayı senede sadece iki kez suyun içine batır gibi bir izlenim verir. 21-24 Martta Güneş ışınları suya değdiği an suyun içinde dağılıp özellikle fotoğrafçılar için görsel bir şölen oluşturur (Fotoğraf 24). Bu festivalin bir diğer özelliği 21-24 Mart tarihleri arasında sadece Güneş’in batışını izleyip fotoğraflamak değil, UNESCO yolunda olan İznik kentinin tanıtılması için de önemli bir fırsat oluşturmaktadır. Bu festivalle kortej yürüyüşleri, halk oyunları gösterisi, foto safari, İznik antik kent turu ve İznik kuzey köy turu ile kanyonların keşfedilmesi, Lefke Kapı’da tarihi surlar ardında Çini workshopları, açık sahne konserleri, foto safari İznik güney köyleri turu ile Göllüce, Müşküle zeytin işçilerinin çalışmasının izlenmesi, zeytinyağı atölyelerinin gezilmesi festival içinde yapılan organizasyonları oluşturmaktadır. Bu festivaller ile birlikte bölgenin turizm tanıtımı yapılmış olup, bölgenin turizm sektöründe daha fazla gelişmesine, ekonomik kazanç sağlamasına zemin hazırlanmıştır.

Festivaller ile adını turizm sektöründe geliştiren İznik kentinde el sanatları da önem kazanmıştır. Sansarak Köyü’nde dokunan ipek halılar, Derbent Köyü’nde el dokuması kilimler, Müşküle Köyü’nde ise oya sanatı oldukça dikkat çekicidir. Bölgede Çarşamba günleri kurulan Konak Çarşısı ve köylü pazarında el sanatlarının sergilendiği pazarlar kurulup alışverişler yapılmaktadır. Müşküle köyünde geleneksel

oya işleme, eski Türk geleneğinin bir örneğidir. Müşküle köyündeki kadınların ayrıca ürünlerini sergileyip satışa sundukları bir internet sitesi de bulunmaktadır.

Fotoğraf 24. İznik'te ekinoks ve güneşin batışı (Kaynak: İznik Belediyesi).

Bursa'nın unutulmaya yüz tutmuş kültürel mirasının gelecek nesillere aktarılmasında önemli bir görev üstlenen Merinos Tekstil Sanayi Müzesi, Eylül 2018 tarihinde renkli bir festival gerçekleştirmiştir. Uluslararası İpek Oya Festivali Japonya ve Bulgaristan'dan 14 yabancı koleksiyoner katılmıştır. Festival süresince gerçekleştirilen atölye çalışmaları ile Müşküle Köyü'nün de tanıtılması sağlanmıştır (<https://muskulekoyu.com>).

2.2.4. Mutfak Kültürü

Tarih sahnesine göçebe bir toplum olarak çıkan Türkler, geçmişten bugüne yeme ve içme kültürüne büyük önem vermişlerdir. Gelişen tarihsel süreç içerisinde Türklerin yaşam şekilleri, yaşadıkları coğrafya, iletişim halinde oldukları medeniyetler, yemek kültürlerini de etkilemiştir (Kızıldemir, Öztürk ve Sarıışık, 2014: 191).

İznik'teki yöresel yemek kültürü de bölgenin coğrafi şartlarından etkilenmiştir. Yemek kültürünün zenginliği, bölgedeki tarihsel zenginliği de yansıtır. İznik Gölü'nün varlığı bölgedeki yemek kültürünün daha da geniş olmasını

sağlamıştır (Fotoğraf 25, Fotoğraf 26, Fotoğraf 27, Fotoğraf 28). İznik Gölü'nden elde edilen balıklar ile çeşitli balık yemekleri de yapılmaktadır.

Fotoğraf 25. İznik yerel mutfağı çalıştayından yöresel yemek sunumları.

Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin ortak protokolü çerçevesinde; İznik Alan Yönetimi ve UNESCO Dünya Miras Adayı hazırlık çalışmaları kapsamında kurulan İznik Alan Başkanlığı tarafından, 04 Nisan 2019 Perşembe günü "**İznik Lezzetleri Çalıştayı**" düzenlenmiştir. İznik'in unutulmak üzere olan yerel lezzetlerini ortaya çıkarmak ve bundan sonra yapılacak çalışmalar için yol haritasını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen çalıştayda birçok yöresel yemek sunumu gerçekleştirilmiştir (Bursa İl Kültür Turizm Müdürlüğü, İznik Lezzetleri Çalıştayı).

Fotoğraf 26. İznik Yörükler köyüne ait yöresel Kazan Yağı yemeği.

Fotoğraf 27. Yörükler köyüne ait Kaldırak turşusu.

Fotoğraf 28. Balık ürünleri gibi havyar köftesi de bölgenin zengin mutfak kültürünü yansıtmaktadır.

2.2.5. Yöresel El Sanatları ve Çinicilik

İznik 2 Mart 1331 de Orhan Gazi zamanında ele geçirildikten sonra Osmanlı mimarisinin ilk önemli örnekleri burada meydana getirilmiştir. 1930'lu yıllar ve sonrasında çevrede meydana gelen mekânsal değişikliklerle bazıları kısmen veya tamamen ortadan kaldırılmışsa da günümüze gelebilenler, İznik'teki Osmanlı kültür mirasının en güzel örneklerini oluşturmaktadır. Türk İslam sanatında mimarının ayrılmaz bir parçası durumunda olan hat eserleri, çoğu zaman yapıların inşa ve tamir edildikleri dönemlere ait tarihi belge niteliğindeki kitabeler şeklinde, bazen de gerek yapım aşamasında gerekse sonradan yapılara ilave edilen süsleme unsurları olarak karşımıza çıkmaktadır. Her iki şekilde de Osmanlı mimari eserlerinde, hat sanatının önemli ölçüde yer aldığı görülmektedir. Halen ayakta olanların yanında Orhan Gazi Camii, Hacı Hamza Bey Mescidi ve Türbesi, İbrahim Paşa İmareti, Hacı Mehmet Bey Çeşmesi gibi yapılar günümüze ulaşamayan eserlerin inşa kitabeleri ise İznik Müzesi'nde muhafaza edilmektedir. Şehirde hat eserleri bakımından zengin, önemli tarihi mezar taşları ve sandukaları da bulunmaktadır. Adını zengin çinilerle süslü minaresinin renklerinden almış olan bu cami, Osmanlı mimarisinin İznik'teki en önemli abidevi yapısıdır. Bunlardan biri son cemaat yerinden harime giriş kapısı üzerinde olup, 0,57x1,50 m edatlarındadır. Üç satır halinde mermere hakkedilmiş olan kitabenin celi sülüs hattı da devrine göre oldukça güzeldir (Memiş, 2005: 355).

İznik, Marmara Bölgesi'nde, adını verdiği gölün doğu kıyısında, surlarla çevrili bir kent olup Roma, Bizans ve Osmanlı Çağı anıtları ile dünyaca ünlü önemli bir seramik-çini üretim merkezi olarak tanımlanmıştır. MÖ. IV. yüzyıldan bu yana izlenebilen tarihi gelişiminde, MÖ.72 yılında Roma egemenliğine giren İznik, Bizans çağında iki önemli ökümenik Konsil'e ev sahipliği yapmış, 1071 Malazgirt Zaferinin ardından çok kısa bir süre içinde Anadolu'da ilk Türk başkenti olmuş, I. Haçlı Seferinden sonra el değiştirmiş, 1204-1261 yılları arasında İstanbul'un Haçlılar tarafından Latin işgali altında tutulduğu dönemde Bizans İmparatorluğunun önemli merkezlerinden biri haline gelmiştir. 1331 yılında Orhan Gazi tarafından fethedilerek Osmanlı egemenliğine girmiştir. Osmanlı mimarisinin erken dönem anıt eserleriyle İznik çinileri özellikle XVI. yüzyılda çini ve seramikleriyle dönemin dünyasında tanınmış ve haklı bir şöhret kazanmıştır. XVII. yüzyıl sonlarından itibaren yavaş

yavaş eski önemini kaybetmeye başlayan İznik, XX. yüzyıl başlarında artık seramik üretiminden ve eski ihtişamlı günlerinden eser kalmamış küçük bir kasabadır. Günümüzde ise yirmi binlerdeki nüfusu ve yeniden canlanıp otuzlu sayılara ulaşan çini atölyeleriyle eski günlerine ulaşma çabası içindedir (Demirsar, 2005: 347).

Bu topraklardaki çini sanatı 13. yüzyılda Selçuklu mimarisinin doruğa ulaştığı dönemde gelişmiş ve buna bağlı olarak da pek çok camii, medrese, türbe ve saray duvarları çinilerle bezenmiştir. 1378-1391 yılları arasında yapılan İznik Yeşil Camii minaresini süsleyen en eski Osmanlı çinileri, teknik ve dekor bakımından Selçuklu geleneğini devam ettirmekle beraber renk ve tonları onlardan daha zengindir. Camiye ismini veren bu çiniler firuze ve yeşil renklerin çeşitliliği ve zenginliği ile dikkat çeker.

14.yüzyılda Anadolu çini sanatı Osmanlılar ile birlikte yeni bir boyut kazanmıştır. Özellikler XV. ve XVII. yüzyıllar arasında İznik, önemli bir çini ve seramik üretim merkezi olmuştur. Burada üretilen çiniler de başkent İstanbul'daki saray duvarlarını süslemiştir. 16. Yüzyılda yapılan Süleymaniye ve Selimiye Camii gibi anıtsal eserler, İznik Çinisiyle adını duyurmuştur. İznik Çinisi, sonraki dönemlerde bütün Osmanlı coğrafyalarındaki mimari eserlerin başköşesinde yer almıştır.

Özcan'ın İznikname adlı yüksek lisans tezinde ve Bakır'ın yazdığı "Osmanlı Sanatında Bir Zirve İznik Çini ve Seramikleri" adlı kitabında belirttiklerine göre İznik'i Türk Sanat tarihi açısından değerli kılan, dünyaca ünlü çini ve seramikleri olmuştur (Fotoğraf 29, Fotoğraf 30). Çini ve seramik üretimi birdenbire ortaya çıkmamış, daha önce bu topraklarda medeniyet kuran Yunan, Roma, Bizans, Anadolu Selçuklu ve Beylikler Döneminde sırlı ve sırsız üretim tekniklerinin olduğu yapılan kazılar sonucu ortaya çıkarılmıştır. Bunun yanında Mezopotamya, Mısır ve Orta Asya'da bilinen seramik geleneklerinin de İznik üretiminde etkili olduğu bilinmektedir (Bakır, 2007: 280). Altun'un belirttiğine göre İznik'in Türk çini ve seramik sanatının önemli bir üretim merkezi olmasının nedenlerinden biri, fırınlar için yakacak olarak kullanılan reçinesiz odunun kolay sağlanabildiği elverişli bir bölgede olmasıdır. Seramik hammaddesi genellikle firitli hamurdur. Bunun için gerekli kuartz, çevredeki dere yataklarında bol miktarda bulunmaktadır (Altun, 1991: 8). İznik'in başkent İstanbul'a yakın olması özellikle İstanbul'daki tarihi yapılarda

kullanılan çinilerin önemli bir bölümünün İznik ürünü olması, Mimar Sinan gibi ünlü bir mimarın İznik'teki çinilerin kalitesini tercih etmesine bağlanmaktadır. Bununla birlikte İznik'in İstanbul'u, Anadolu'ya bağlayan ticaret yolu üzerinde olması, İznik'te XVI. yüzyıl boyunca süren bu sanatın bir lonca olarak gelişmesine yol açmıştır (Altun ve Demirsar Arlı, 2004: 237).

Fotoğraf 29. İznik çini atölyelerinde üretilen seramik ve çiniler.

Fotoğraf 30. İznik çini atölyesinden seramik ve çini görüntüleri.

İznik kazılarının buluntuları her yıl, rapor, poster, sempozyum, konferanslarla ilgililere tanıtılmaktadır. Prof. Dr. Oktay Aslanapa'nın başlattığı çalışmalar, 1993 yılından itibaren Prof. Dr. Ara Altun başkanlığında devam etmektedir. İstanbul Üniversitesi Öğretim Üye ve öğrencilerinin katıldığı çalışmalar İznik içi ve köylerinde sürdürülmekte, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile yerel yönetimler, Türk Tarih Kurumu ve İznik Halkının katkılarıyla gerçekleştirilebilmektedir.

İznik Çini atölyesinden çıkan çini ve seramikler ülkemizde birçok kültür alanlarını süslediği gibi Marmaray Alt Geçidinin koridorlarının süslenmesinde de kullanılmıştır.

Günümüzde geleneksel Türk sanatlarının pek çok dalı, teknolojinin hızla gelişmesi ve endüstrileşme gibi nedenlerle, eski önemini kaybetmiştir (Kahveci, 1998: 392). Bununla birlikte zanaatkâr olarak adlandırılan el sanatları ustalarının sayılarının gittikçe azalması ve bazı geleneksel mesleklerin yok olması, el sanatlarının geleceğini tehdit etmektedir (Can, 2013: 260). İznik İlçesinde de bugün unutulmaya başlanan fiçicilik, bölgede yöresel olarak sürdürülen el sanatlarından biridir (Fotoğraf 31). Zeytinyağı saklamaktan, dekor amaçlı kullanılan fiçi yapımı bölgeye gelen turistlerin de ilgisini çekmektedir.

Fotoğraf 31. İznik'te fiçi yaparak geçimini sağlayan bir usta.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. İZNİK VE YAKIN ÇEVRESİNİN TURİZM ALTYAPISI VE BAŞLICA TURİZM TÜRLERİ

3.1. ULAŞIM

Bir ülke ya da bölgenin turistik kaynakları, ancak turist oraya erişebilirse değer kazanabilir. İyileşen ulaşım kolaylıkları turizmi teşvik ederken, turizmin yayılma ve gelişmesi de ulaşım ağının daha fazla gelişmesini teşvik etmiştir. (Özgüç, 2003: 94). Bir bölgede ulaşım ağı ne kadar gelişmiş ise bölgenin turizm kaynaklarını turistlere ulaştırması daha kolay olacaktır. Buradaki en önemli husus ise bölgenin doğal, beşerî turizm kaynaklarını, potansiyellerini ulaşım ağı adı altında zarara uğratmamaktır. Her türlü ulaşım ağı bölgedeki doğal ve kültürel unsurlara uygun olarak ve çevreye zarar vermeyecek şekilde yapılmalıdır.

Tarihin en eski dönemlerinden yerleşilmiş olan İznik depresyonunda yolların o dönemki durumu hakkında ayrıntılı bilgi bulunmamaktadır. Ancak bu sahada Bitinyalılarından itibaren başlayan sosyo-ekonomik gelişme Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı egemenliğinin bulunduğu dönemlerde devam etmiştir. Eski zamanlardan beri bu depresyon ve vadi tabanları yolların geliştiği başlıca alanlardır. Bu bağlamda İznik depresyonu, özellikle Roma döneminden itibaren, yolları kendine çekmiş ve bu nedenle önemli şehirleri birbirine bağlayan yolların geçiş hattında olmuştur (Akbulak, 2006: 328). Özellikler Romalılar döneminde İstanbul'u Anadolu'ya bağlayan karayolu İznik üzerinden geçmekteydi. Bu yol Khalkedon (Kadıköy), Nikomedia (İzmit), Nikaia (İznik) üzerinden geçerek Karadin oluşunun doğusunda iki kola ayrılmaktaydı. Güneydoğuya devam eden kol Osmangazi, Bilecik, Eskişehir, Kütahya, Afyon ve Akşehir üzerinden Konya'ya, kuzeye doğru devam eden kol ise Geyve ve Nallıhan üzerinden Ankara'ya gitmekteydi. VI. Yüzyıl ortalarında İstanbul'u Anadolu'ya bağlayan yol güzergâhı üzerinde değişiklik yapılmış, İznik daha da önem kazanmıştır (Akbulak, 2006: 331). İznik'ten doğuya doğru giden Bizans Döneminin en önemli yolu olan bu güzergâh dışında yakın çevredeki yerleşmeleri birbirine bağlayan önemli yollar bulunmaktaydı. Bunlardan biri İznik şehrinde başlayıp güney kıyılarını takiben Cius (Kios- Gemlik) ve Prusa (Bursa)'ya

bağlayan yoldur. Bölgenin en eski yollarından olan ve Müşküle kuzeyinde tamamlanan yol, Roma döneminde yollara verilen önemi göstermektedir. Bizans döneminde İznik'i Yenişehir üzerinden Bursa'ya bağlayan yol diğer önemli bir yol güzergâhını oluşturmaktaydı. Öte yandan İznik Gölü'nün Romalılardan beri ulaşımda kullanıldığı ve İznik şehrini gölün batısındaki yerleşmelere bağladığını da belirtmek gerekir. İznik Gölü'nün batısında bulunan ve Roma döneminde inşa edilen iskele en azından o dönem için gölün ulaşımda kullanıldığını göstermektedir. Dini ve askeri anlamda da Hristiyanlar için önemini koruyan bu kent, hem hac yolu üzerinde olması hem de zamanında Haçlı Ordusu'nun da kullanıldığı istikamette yer almaktadır (Akbulak, 2006: 332-333).

Tarihsel anlamda önemini her daim koruyan İznik kentinde ulaşım ağına bakıldığında, Güney Marmara Bölümü'nde bölgeler arasında bir geçiş özelliği gösterdiği görülür. Yalova istikametinden İznik'e ulaşım, Bursa karayolu ile gerçekleşmektedir. Orhangazi şehir merkezinden yaklaşık 42 km'lik bir güzergâhla Boyalıca ve Çakırca köylerini geçtikten sonra tarihi kent İznik'e ulaşılır. Bursa'nın İznik'e olan uzaklığı ise toplam 85 km kadardır.

Bursa-İstanbul istikametinde otobandan Gemlik ilçesini geçtikten 5 km sonra Garsak Boğazına varılmaktadır. Burada sırası ile Gölyaka, Sölöz, Narlıca, Göllüce köylerini geçtikten sonra göl kıyısını takip ederek İznik'e ulaşılabilir. Adapazarı'ndan İznik'e ulaşmak ise Bursa-Bilecik istikametinden Pamukova, Mekece'den sonra yaklaşık 25 dakikalık bir zaman diliminde İznik kentine varılmaktadır.

3.2. TURİSTİK TESİSLER

3.2.1. Konaklama Tesisleri

Turizm aktivitesinin gelişmesi için gerekli koşullardan birisi de konaklama tesisleri yapılarak geceleme sorunun çözülmüş olmasıdır. Turistik amaçlı konaklama tesisi, yerli ve yabancıların geceleme yaptığı tesisler anlamına gelir (Doğanay ve Zaman, 2013: 39).

Başarılı bir turizm gelişmesi çekicilikler, bunlara erişmek için geliştirilen havayolu terminalleri, otobüs garları, demiryolu istasyonları gibi ulaşım altyapısı, oteller gibi konaklama kolaylıkları, lokanta, cafe, bar ve fast food gibi yeme içme kolaylıkları ve eğlence yerleri gibi başka hizmetlerin getirilmesiyle gerçekleşebilecektir. Bu hizmetlerin büyük yatırım gerektiren kısmı ancak devlet tarafından sağlanabilirken, konaklama ve diğer kolaylıklar ile organizasyon ise özel sektör tarafından gerçekleştirilmektedir (Özgüç, 2003: 108).

Turizmin temel unsurlarından olan konaklama, geceleme ve beslenmeyi ifade eden kavramdır. Herhangi bir alanda turizmin gelişmesi bölgedeki konaklama tesislerine bağlı olacaktır. Ticari ve özel olmak üzere iki gruba ayrılan konaklama türleri içinde birinci grubu oteller, moteller, tatil köyleri, pansiyonlar, tatil kampları ikinci gruba ise özel konutlar olan ikinci evler, özel çadır, kamp, karavan gibi konaklama çeşitleri girmektedir (Özgüç, 2003: 108).

Ülkemizdeki turistik amaçlı konaklama tesisleri, batı ülkelerine göre yakın bir geçmişte kurulmaya başlanmıştır. Konaklama tesisleri, Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan işletmeli belgeli olanlar ve belediye belgeli konaklama tesisleri olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Konaklama tesislerimizin kapasitesi ve türlerinde geçtiğimiz 30 yıl içinde çok önemli bir artış yaşanmıştır. Örneğin ülkemiz 2011 itibari ile 882 bini turizm belgeli, 504 bini ise belediye belgeli olmak üzere, 1 milyon 387 bin turistik yatak kapasitesine ulaşmıştır (Doğanay ve Zaman, 39-40).

Tarihi geçmişi ile tanınan İznik ilçesinde, 2019 yılı Bursa İl Kültür Turizm Müdürlüğü verilerine göre 4 tane turizm işletmeli konaklama tesisi bulunmaktadır. Bunlarda İznik Zeytin Bahçesi Hotel'i 3 yıldızlı, Askan'a 2 yıldızlı (Fotoğraf 33), Oğuzhanlar ile Sizmari Doğa Evleri pansiyon olarak adlandırılmaktadır (Tablo 8). İznik ilçesinde faaliyet gösteren 13 tane belediye belgeli konaklama tesisi hizmet vermektedir. Bu tesisler arasında İznik Belediye'sine ait bungalov evler de bulunmaktadır (Tablo 9). Konaklama tesislerinin yanı sıra ilçede belediye işletme belgeli çok sayıda yeme-içme ihtiyaçlarına yönelik tesis de bulunmaktadır.

Tablo 8. İznik İlçesindeki Turizm İşletme Belgeli Konaklama Tesisleri (2019).

S.No	Tesisin Adı	Türü	Oda Sayısı	Yatak Sayısı	Adresi
1	İZNIK ZEYTİN BAHÇESİ HOTEL	3 Yıldızlı Otel	39	79	Selçuk Mh. K.Oğlu Süleyman Şah Cd. N:119 İznik
2	İZNIK ASKANIA	2 Yıldızlı Otel	13	26	Yalı Mh. (Boyalıca) Atatürk Cd. N:207/209 İznik
3	OĞUZHANLAR	Pansiyon	13	26	Hacıosman Köyü (Elbeyli) Köy İçi N:30/A-C İznik
4	SİZMARİ DOĞA EVLERİ	Pansiyon	15	30	Candarlı Köyü (Elbeyli) Candarlı Sok. No:72 İznik

Kaynak: Bursa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.

Tablo 9. İznik İlçesindeki Belediye Belgeli Konaklama Tesisleri (2019).

S.No	Tesisin Adı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı	Adresi
1	AYDIN OTEL	18	45	Selçuk Mh. Kılıçaslan Cd. N:64 İznik
2	BERLİN OTEL	12	24	Mustafa Kemal Paşa Mh. Göl Sahil Cd. N:36 İznik
3	CEM OTEL	14	32	Mustafa Kemal Paşa Mh. Göl Sahil Cd. N:34 İznik
4	ÇAMLIK MOTEL	24	48	Selçuk Mh. Göl Sahil Cd. N:9/11 İznik
5	FLORA İZNIK	8	16	Selçuk Mh. Dsi Sk. N:2 İznik
6	GRAND NICEA HOTEL	48	120	Mustafa Kemal Paşa Mh. Göl Sahil Cd. N:8 İznik
7	İSTANBUL OTEL	12	18	Mahmut Çelebi Mh. Hakkı Sk. N:18 İznik
8	İZNIK BELEDİYESİ EKO TURİZM EVLERİ	14	33	Şerefiye Mh. N:44 İznik
9	İZNIK KARPİ APART PANSİYON	4	9	Selçuk Mh. Kayı Boyu Sk. N:6 İznik
10	İZNIK OTEL	25	60	Selçuk Mh. Göl Sahil Cd. N:2 İznik
11	KAYNARCA OTEL	12	30	Yeni Mh. Mehmet Gündem Sk. N:1 İznik
12	LİMNADES HOTEL	35	74	Mustafa Kemal Paşa Mh. Göl Sahil Cd. N:38 İznik
13	SEYİR BUTİK PANSİYON	9	24	Mustafa Kemal Paşa Mh. Kılıçaslan Cd. N:5 İznik

Kaynak: Bursa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.

İznik'in Çampınar mahallesinde yapılan turistik tesiste 14 adet bungalov ev (Fotoğraf 32), bir restoran, okçuluk eğitim alanı ve yürüyüş parkurları mevcuttur. Toplam 33 yatak kapasitesine sahip bungalov evler, İznik'i kuş bakışı gören nadir bölgelerden olan Katırlı Dağları eteklerinde inşa edilmiştir. Özellikle kış aylarında kar yağışının başlamasıyla tesis yakın illerden turist çekmektedir. Yurt içinden

olduğu gibi yurt dışından da birçok ziyaretçi ağırlanmaktadır. İlçede kırsal turizm potansiyelinin artırılması hedefiyle hayata geçirilen bungalov evler çok sayıda turisti ağırlamaktadır.

Fotoğraf 32. İznik Belediyesi'ne ait eko-turizm tesisleri, özellikle kış mevsiminde yoğun bir ilgi gören rekreasyon alanıdır.

Fotoğraf 33. İznik Askania (<http://www.iznikaskania.com>, Erişim: 25.05.2019).

İlçede toplam 17 tane belgeli konaklama tesisi mevcuttur. Toplam yatak kapasitesi ise 694 kişidir. Gnbirlik rekreasyon faaliyetleri dışında yapılacak turizm faaliyetlerinin çeşitlenmesiyle, artacak turistik ilgi karşısında, söz konusu tesislerin yetersiz kalacağı düşünülmektedir.

3.2.2. Diğer Tesisler

İzmit ilçesinde yeme içme ihtiyaçlarına cevap vermek amaçlı restoran, cafe, çay bahçeleri işletmeleri, Sahil Boyu Caddesi etrafında toplanmıştır. Sahil Boyu Caddesi bölgeye gelen turistlerin yoğun ilgi gösterdiği, rekreasyon faaliyetlerini gerçekleştirebildikleri bir alan haline gelmiştir. Sayıları her geçen gün artan sahilde yer alan yazlık evler, özellikle yakın illerdeki ailelerin ikincil konutları şeklindedir. Göllüce köyünden batıya doğru gidildikçe çadırli kamp alanların yoğunlaştığı görülmektedir. Narlıca Köyü'ne doğru yazın çadırli kampların daha fazla yoğunlaştığı dikkati çekmektedir.

470 ev ve 2 işyerinden oluşan İzmit ilçesinin en büyük tatil köyü olan Darka tatil köyü, ilçenin 2 km kadar güneyinde kurulmuştur. Tatil köyünde konaklayan aileler güneşlenme, göle girme, su kayağı yapma gibi rekreasyon faaliyetleri gerçekleştirebilme fırsatı bulurlar (Fotoğraf 34).

Fotoğraf 34. İzmit ilçesinde yer alan Darka Tatil Köyü'nden Bir Görünüm.

Darka tatil köyünün hemen batısında Beyaz Kent Tatil Köyü ile onun hemen yanında Devlet Su İşleri'ne (Fotoğraf 35) ait tesis bulunmaktadır. Yüzme, tenis, basketbol, güneşlenme gibi faaliyetlerin yapıldığı tesis, yaklaşık 250 yatak kapasitesi ile İzmit turizmine katkı sağlamaktadır.

Fotoğraf 35. İznik ilçesindeki DSİ'ye ait tesis, birçok ziyaretçinin uğrak noktası olmuştur.

3.3. TURİSTİK AKTİVİTE

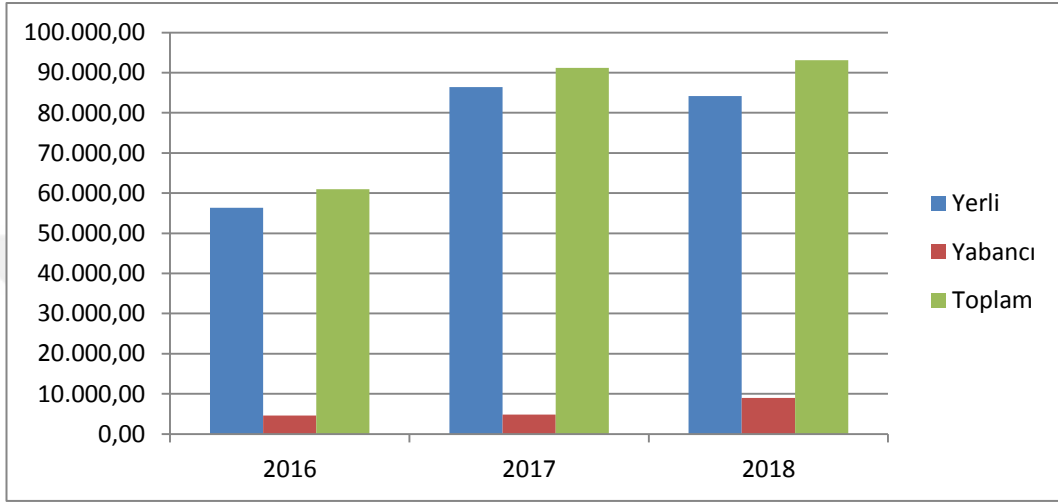
İznik İlçesi sahip olduğu doğal, tarihi ve kültürel, çekicilikleriyle gelişen bir turizm potansiyeline sahiptir. Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı medeniyetlerine başkentlik yapmış olan İznik kenti, tarihsel özellikleri ve diğer coğrafi özellikleriyle turistik aktivitenin artış göstereceği bir sahadır. Göl turizmi, eko turizm, kültür turizmi, trekking, yaban hayatı gibi turizm türleri açısından zengin kaynaklar sunan İznik kentinde turistik aktiviteler ve bölgeye gelen turist sayısı yıllara göre değişkenlik göstermektedir.

2016 yılında ilçeye gelen yerli ziyaretçi sayısı 56358, yabancı ziyaretçi sayısı ise 4602 kişidir (Tablo 10, Şekil 1). Yılsonu toplam ziyaretçi sayısı ise 60960 kişidir. 2017 yılında ise İznik İlçesine gelen yerli ve yabancı turist sayısı 2016 yılına göre artış göstermiştir. 2017 yılında bölgeye gelen yerli ziyaretçi sayısı 86369, yabancı ziyaretçi sayısı ise 4801 kişidir. Yıllık ziyaretçi toplamı ise 91170 kişidir. 2018 yılı verilerine baktığımızda ise yerli turist sayısında bir önceki yıla göre azalma olduğu, toplam yabancı turist sayısının ise 2017 yılına göre iki kat arttığı görülmektedir. 2018 yılında toplam yerli ziyaretçi sayısı 84149, yabancı ziyaretçi sayısı 8954 kişi, yılsonu toplam ziyaretçi sayısı ise 93103 kişidir.

Tablo 10. İznik’i Ziyaret Eden Turist Sayısı (2016-2018).

Yıllar	Yerli	Yabancı	Toplam
2016	56 358	4 602	60 960
2017	86 369	4 801	91 170
2018	84 149	8 954	93 103

Kaynak: Bursa İl Kültür Turizm Müdürlüğü.

Şekil 1. İznik İlçesine gelen turist sayısı (2016-2018).

İznik’ te toplam yıl sonu turist sayısının ise giderek arttığı görülmektedir. Burada bölgenin kültürel, tarihi, doğal, dini çekici unsurlarının tanıtımının yapılması, uygun konaklama ile altyapının sağlanması ilçedeki turizme dayalı değişik imkan ve olanakların artırılması bölge turizm aktivitesini de olumlu yönde etkilemektedir. İznik ilçesini gelen turistlerin çok büyük bir kısmı Temmuz ve Ağustos gibi yaz aylarını tercih ederken, en az ziyaretçinin geldiği mevsim ise kıştır.

3.4. BAŞLICA TURİZM TÜRLERİ

3.4.1.Göl Turizmi

Göller, hem başlı başına birer doğa harikaları olmaları ve hem de birer doğa turizmi potansiyel merkezi, yani turistik potansiyel çekim gücü taşıyıcıları olmaları nedeniyle, bir çoğu doğal turistik kaynak olarak değerlendirilebilir. Bu çevrelerin turistik aktiviteye açılmaları, şüphesiz bazı önemli tedbirlerin alınmış olmasına

bağlıdır. Bunların başında, koruma statüsü kazandırılmaları, altyapı hizmetleri, özellikle de ulaşım sorununun çözümlenmesi gerekir. Ayrıca konaklama tesisleri, kamping ve piknik yerleri ile diğer diğer hizmet tesisleri ve çevre uygunsa, düzenlenmiş plaj yerleri bulunmalıdır. Söz konusu bu hizmetlerin verilmiş olması kaydıyla, esas çekim gücü göller olan ve bu çekim gücü potansiyelinden kaynaklanan turizm tipi, göl turizmi olarak adlandırılır (Doğanay ve Zaman, 2013: 327).

İnsanların turizmde su kaynaklarına ilgisi sadece denizle sınırlı kalmamış, iç kısımlarda yer alan çeşitli büyüklükteki bütün göller ilgi alanı olmuştur. Göller de denizler gibi suya dayalı rekreasyonel faaliyetlere (yüzmek, sportif balıkçılık, su kayağı, yelken açma, kürek çekme, sörf, kano vb.) olanak tanır. Göller denizden uzak yerlerin bu gereksinimini karşılaması yanında, deniz kıyılarından farklı olarak sessiz ve sakin ortam sunması, kitle turizmine açılan deniz kıyısından uzaklaşmak isteyenlere ekoturizm olanağı sunmaktadır. Kırsal turizme uygun olan göller suya dayalı rekreasyonel faaliyetlerden çok çevrelerinin sağladığı rekreasyonel faaliyetlerle ilgi çekmektedir (yürüyüş, bisiklete binmek, fotoğraf çekmek, piknik, kamping, manzara seyretmek, avcılık vb.) Bu özellikleri göl çevrelerini ulaşım, konaklama, ağırlama, tesisleriyle turizme açmıştır (Doğaner, 2001: 81).

İzmit Gölü ve çevresi, yüksek bir turistik potansiyel taşır. Bursa ilinin en önemli ilçe merkezlerinden biri olan ve göle adını veren İzmit kenti, zengin bir tarihi turistik merkezdir. Gölün doğu kenarında yer alan kent, bütün çağların değişik uygarlık eserleri ile dolu bir açık hava müzesi gibidir. Göl çevresi, büyüleyici bir doğal ve kültürel bitki örtüsü güzelliği sergiler. Kültürel bitki örtüsü deseni arasında zeytin bahçeleri, bağlar, meyve bahçeleri gölü çepeçevre sarmıştır. Göl kıyılarında birçok otel, motel, tatil sitesi, ikinci evler ve tatil köyleri kurulmuştur (Doğanay ve Zaman, 2013: 334).

İzmit Gölü'nün turizm potansiyelini değerlendirmek için göl kıyı alanında ve göl yüzeyinde bir takım turizm faaliyetleri yapılabilir. İzmit Gölü sahilleri, yapılacak düzenlemelerle günübirlik ve konaklamalı turizmde ilçe turizmine daha fazla değer katacaktır. İzmit ve Bursa halkı başta olmak üzere çevre illerden gelecek vatandaşların da kullanacağı piknik alanları, plajların, spor alanlarının, kamp yerlerinin yapılması ile ilgili çalışmalar mevcuttur. Gölde tekneler ile gezilerin

düzenleneceği, su kayağı yapılabilecek tesislerin kurulması bölge turizminin daha da canlanmasına yol açacaktır.

Kıyıda yaklaşık 20 metre açıktaki, 2 metre derinlikte bulunan 600 yıllık bazilika, tarihi bir kent olan İznik'in turizm potansiyelini daha da artırmıştır (Fotoğraf 36). Göl içerisinde yer alan tarihi bazilika dalış gibi su sporlarının bölgede ilgiyle yapılmasını sağlayacaktır. Ayrıca İznik Gölü'nde yelkenli su sporlarının da yapılması İznik Gölü'nün turizm potansiyelinin değerlendirilmesi adına önemli bir adım olacaktır.

Fotoğraf 36. İznik Gölünde yer alan tarihi bazilika, dalış sporlarının yapılabileceği bir alanı oluşturmaktadır.

3.4.2. Ekoturizm

Kitle turizmine karşı alternatif olarak gelişme gösteren ekoturizm, ülke ekonomisinde bölgeler arasında farklılıkların giderilip, ülke genelinin kırsal alanla birlikte turizme katkısını sağlamaktadır.

Doğaya dayalı turizm olarak tarif edilen, çevreyi koruyan ve yerel halkın refahını gözetken, doğal alanlara karşı duyarlı bir seyahat ve konaklama biçimi olan ve genellikle küçük gruplar halinde yapılan ekoturizm faaliyeti, doğayı mevcut haliyle muhafaza etme ve doğa ile ilgili bilimsel araştırmalara para kaynağı bulma,

bakir ve hassas ekosistemleri koruma, turizm endüstrisinde sosyal ve çevresel bir bilinç oluşturma olarak ifade edilmektedir (Şahin, 2009: 69-72).

Dünyadaki hızlı ekonomik, siyasal, teknolojik gelişmeler ve değişimlere paralel olarak, turizm tüketim kalıplarında da son yıllarda önemli değişimler gözlenmektedir. Giderek lüks turizm hareketlerine katılım azalmakta, bir tür doyum sınırına gelen alışılmış turizm merkezlerinden az da olsa uzaklaşma yönünde bir eğilim yaşanmaktadır. Dolayısıyla hem turist profilindeki hem de tüketim kalıplarındaki değişiklikler doğal ve kültürel çevrenin koruma-kullanma dengesi içinde kullanımını öngören ekoturizm, sürdürülebilir turizm gibi yeni kavramların oluşmasına neden olmaktadır (Arslan, 2005: 30).

Günümüzde deniz, kum, güneş üçlüsüne dayanan en fazla turist çeken kıyı turizmi yanında turizmden daha fazla gelir sağlamak amacıyla, turizmi tüm yıla ve farklı yörelere yaymak için çeşitlendirme çabaları ön plana çıkmaya başlamıştır. Kırsal turizm ya da köy turizmi, yayla turizmi, termal turizm, inanç turizmi, kongre turizmi, kültür turizmi, ekoturizm gibi ismini sıkça duymaya başladığımız turizm türleri üzerinde çalışmalar yoğunlaşmıştır (Emekli, 2002: 242).

İzmit ilçesi bulunduğu konum ve sahip olduğu kültürel, ve doğal kaynakları ile ekoturizm potansiyeli yüksek bir turizm alanını oluşturmaktadır. İzmit Gölü, ormanlık alanları, yaban hayatı, zengin flora ve faunası, trekking alanları ile dikkat çekmektedir.

İzmit ilçesi hem fiziki hem de kültürel zenginliği ile birçok ekoturizm aktivitesinin yapılabilmesine olanak sağlayan bir konumda yer almaktadır. Bu bağlamda ilçede doğa yürüyüşü (trekking), göl çevresinde bisiklet turu, foto safari, sportif olta balıkçılığı, kuş gözlemciliği, manzara izleme, av turizmi, akarsu turizmi gibi birçok doğa aktivitesinin gerçekleştirilebileceği ortamlar bulunmaktadır.

3.4.2.1. Doğa Yürüyüşleri (Trekking)

Bir ekoturizm aktivitesi olan doğa yürüyüşü, uzun mesafeli yürüyüşler, yöresel bir köy ziyareti ve yöre halkıyla iletişim kurarak aynı yaşamı paylaşmak, doğa ile baş başa kalmak, doğal güzellikleri seyretmek ve doğal hayatı incelemek,

maceralı deneyimler yaşamak gibi birtakım aktiviteleri içermektedir (Yılmaz, 2008: 70). Trekking, zorluk derecelerine göre çeşitli özellikleri olan, doğa koşulları doğrultusunda farklı yaş gruplarına hitap eden yürüyüşlerin genel adı olarak ifade edilmektedir (Yalçın, 2007: 154).

Türkiye, ortalama yükseltisi fazla Alp Himalaya kıvrım sistemi üzerinde yer alması sebebiyle, dağlık ve engebeli alanların oldukça fazla olduğu bir ülkedir. Dolayısıyla doğanın tüm yönleriyle yaşanmasına imkân tanıyan trekking açısından dikkate değer bir potansiyele sahiptir. Trekking aktiviteleri ülkemizde her geçen gün gelişmekte ve sayısı artmaktadır. Türkiye'nin farklı noktalarında doğa yürüyüşü yapılabilecek çok sayıda gezi güzergâhı bulunmaktadır. En çok ilgi gösterilen güzergahlar ise arkeolojik ve kültürel çekiciliklerle bağlantılı trekking turlarıdır (Erdoğan, 2003: 132).

İzmit İlçesi, doğal ve kültürel turistik kaynakları, derin vadileri ile bölgedeki önemli yürüyüş parkurlarını içeren zengin bir potansiyele sahiptir. 8 km'lik zorlu parkuru ile Sansarak Kanyonu ve Tacir Kanyonu maceraperest turistler için önemli trekking sahalarını oluşturmaktadır.

Bölgede var olan ve özellikle yakın illerden turist çeken trekking sahalarının potansiyelleri yeteri ölçüde değerlendirilememektedir. Yapılması gereken daha planlı çalışmalarla trekking parkur ve rotalarının belirlenip buna yönelik alt yapı oluşturulması gerekmektedir. Bu bağlamda tespit edilecek trekking güzergahlarının yer yön levhalarının konulması, erişim kolaylıklarının sağlanması, manzara seyir yerleri oluşturulması, trekking noktalarına dinlenme ve konaklama tesislerinin kurulması gerekmektedir. Bu bağlamda trekking sahaları için kitapçık, broşür, haritaların hazırlanması turizm potansiyelinin daha da artırılması için uygun bir yaklaşım olacaktır.

3.4.2.2. Yaban Hayatı ve Kuş Gözlemciliği

Yaban hayatı gözlemciliği, popüler olmaya başlayan bir turizm türüdür. Özellikle Afrika'da yer alan ülkelerin yaban hayatı, onlar için bir turizm potansiyeli

oluşturmaktadır. Özellikle Safari turlarının düzenlenmesi yaban hayatı gözlemciliği ile birlikte turizm endüstrisinin daha da gelişmesine sebep olmuştur.

Doğal ortamdaki vahşi yaşam, bu yaşamı oluşturan fauna elemanları ve bunlar arasındaki mücadeleler, günümüzde kent ortamlarında yaşayan ve vahşi yaşamın üyeleri olan hayvanları belgesellerden ve hayvanat bahçesinde görebilen insanlar için oldukça ilgi çekicidir. Doğal yaşamın bu çekiciliği, yaban hayatı gözlemciliği gibi bir turizm türünün de gelişmesine yol açmıştır. Ülkemiz yaban hayatı gözlemciliği açısından dikkate değer bir potansiyel sunmaktadır. Türkiye’de toplam hayvan türünün 80-100 bin olabileceği tahmin edilmektedir. Bu bağlamda ülkemizin, çevresindeki ülkelere göre, oldukça zengin bir hayvan varlığına sahip olduğu anlaşılmaktadır (Erdoğan, 2003: 138).

İzmit İlçesi de sahip olduğu ormanlık alanlarda birçok hayvan türünü barındırmaktadır. Ormanlık alanda ayı, kurt, domuz, çakal, tavşan, sincap gibi hayvan türleri bulunmaktadır. Çeşitli hayvanlara sahip olan bu ormanlık sahanın dışında İzmit Gölü, Marmara Bölgesi’nin güneyinde yer alan diğer göl sahaları ile birlikte, göçmen kuşların güzergâhı üzerinde bulunmaktadır.

Teknolojinin gelişmesi, çalışma şartlarının iyileşmesi, kişi başına düşen gelir düzeylerinin artması ve sanayinin büyük yerleşim alanlarında yoğunlaşması, bireylerin kitle turizminden farklı turizm çeşitlerine yönelmesine ve doğal alanlara yaptıkları seyahatlerin artmasına neden olmuştur (Şafak, 2003: 134).

Kişi veya grupların ilgileri doğrultusunda ortaya çıkan özel ilgi turizm çeşitlerinden biri olan kuş gözlemciliği, kuşları doğal ortamlarında izlemeye dayanan ve bireysel ya da toplu olarak yapılan rekreasyonel aktivitelere kuş gözlemciliği denir. Gözlem, izlenen türlere ve gözlemcilerin deneyimine göre kimi zaman çıplak gözle, çoğunlukla dürbün ve kara teleskopları ile bazen de kuş seslerini dinleyerek gerçekleştirilir. Kimi kaynaklarda fiziksel aktiviteler içermesi nedeniyle gözlem sporu olarak tanımlanan etkinliğin temelinde, çoğu zaman sessiz ve hareketsiz şekilde kuş seyri vardır. Dolayısıyla kuş gözlemciliğini, ekoturizmin alt bileşenleri içerisinde, yaban hayatı gözlemleri grubuna dâhil etmek daha uygundur(UNEP, 2006: 14).

Türkiye, zengin biyoçeşitlilik özelliğine sahip sulak alanları ve sulak alan ekosistemlerinin üyeleri olan su kuşları açısından son derece önemli bir ülkedir.

Sahip olduğumuz sulak alanlarımız uluslararası öneme sahip birçok kuş türünün önemli popülasyonlarına ev sahipliği yapmaktadır.

İzmit Gölü, koloniler kuran karabatak ve gece balıkçılı türleriyle önemli kuş alanı (ÖKA) statüsünde bulunmaktadır. Marmara Bölgesi'nde bulunan Uluabat Gölü ve Kocaçay Deltası gibi İzmit Gölü'nde çok sayıda türde binlerce kuşa ev sahipliği yapmaktadır. Koloniler kuran karabatak ve gece balıkçılı türleriyle ÖKA statüsünde bulunan İzmit Gölü küçük balaban, alaca balıkçıl, çeltikçi, erguvan balıkçıl, angıt, Macar Ördeği, yılan kartalı, martı gibi birçok türe ev sahipliği yapmaktadır (Bursa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü).

Biyçeşitlilik açısından zengin bir sulak alan olan İzmit Gölü, bu potansiyelinin kuş gözlemciliği turizminde kullanılmasıyla hem ekonomik anlamında gelir elde edilecek ve hem de turistler ile yerli halkın çevre bilincinin daha fazla gelişmesine katkı sağlanacaktır.

Kuş gözlemciliğinin olumlu katkıları olarak şunlar sıralanabilir(Şekercioğlu, 2002: 282-289):

- Kuş çeşitliliği ve yerel kazanç arasında olumlu bir bağlantı olması,
- Yaban hayatı korumak için ekonomik teşvik,
- Normal turizmle karşılaştırıldığında daha az etki, daha çok kazanç,
- Özgün kuş türlerinin yerel kontrolü artırması,
- Bilinen turizm bölgeleri dışına ziyaretler,
- Arzu edilen türler sayesinde korunmayan alanların korunması,
- Yerel doğal, tarih bilgisinin değerlendirilmesi,
- Yerel rehberlerin eğitimi ve istihdamı,
- Kuşları korumak için gelir elde edilmesi,
- Ornitoloji bilimine yapılan katkı, olmak üzere sıralanabilir.

Yukarıda belirtilen kuş gözlemciliğinin turizm, çevre ve ekonomi açısından olumlu katkılarının sağlanabilmesi için, İzmit Gölü ile ilgili hem yerel hem de ulusal anlamda çalışmalar yapılması zorunluluğu bulunmaktadır.

3.4.3. Kùltür Turizmi

Coğrafi ve kültürel farklı özellikler eski dönemlerden beri insanların dikkatini çekmekte ve turistik aktiviteyi teşvik etmektedir. Turizm, mekânı ve kültürü etkilemekte bununla birlikte kültürden ve mekândan etkilenerek bütün dünyaya yayılan bir hareket olarak önem arz etmektedir. Kùltür, bir toplumun ve toplumların biriktirmiş olduğu uygarlığı olup, coğrafyadan etkilenip, coğrafyayı etkilemektedir. İnsanın yaşamını sürdürdüğü coğrafi çevrede inşa ettiği binanın yapı malzemesinden, geçim şekline, giyim tarzına kadar birçok unsur coğrafyadan etkilenmektedir. Doğal çevrenin farklı özellikleri kültüre yansımakta, kùltür hem toplumu hem de doğal çevreyi etkilemektedir (Emekli, 2006: 52-53).

Farklı mekânlarda farklı kùltür unsurlarının ortaya çıkması kùltür ile coğrafyayı bir araya getiren ve turizmin oluşmasını sağlayan en önemli noktaların başında gelmektedir. Geleneksel mimari yapı, dinsel motifler, yöresel el sanatları, yemekler, yöresel müzik, güzel sanatlarla ilgili eserler hem kültürel coğrafi görünümün bir parçası, hem de turizmin odak noktasıdır (Emekli, 2006: 53). Kùltür turizminin alt grubu olan miras turizmi, tarihsel, sanatsal, etnolojik, sosyolojik, antropolojik, dil açısından korunması gereken mekân, varlık ve olayları kapsar. Çok geniş bir kavram olan mirasın sınıflandırılmasında sosyal faaliyetler, mutfak, giyim, din, kutsal eşyalar, sanatsal eserler, müzik, dans, folklor, arkeolojik, tarihi yapı ve alanlar, sosyo- kültürel miras; yer şekilleri, su kütleleri, flora ve fauna, toprak doğal miras olarak toplanmaktadır (Doğaner, 2003: 1).

Doğaner'e göre Kùltür Turizminin Alt Grupları (Doğaner, 2003: 1-8):

- Miras Turizmi
  - Kùltürel Miras Turizmi
  - Doğal Miras Turizmi
- Tarih Turizmi
- İnanç Turizmi
- Etnik Turizm olarak gruplandırılmaktadır.

Doğa ile tarihin, kùltürle mimari özelliklerinin bir araya geldiği İznik bir açık hava müzesi durumundadır. Sahip olduğu doğal özellikler ile tarihi eserler ve dini

motiflerle binlerce yıllık tarihi geçmişi ile medeniyetlere beşiklik etmiş önemli kentlerden biridir. Dünyaca ünlü çinileri, Milattan sonra 787 yılında VII. Ekümenik Konsil'in toplandığı önemli mabet Ayasofya (günümüzde cami ve müze olarak kullanılmaktadır), Roma Tiyatrosu, Eski Roma Yolu üzerinde yer alan Dikilitaş, Tarihi Kapılar, Su Kemerleri, Berber Kaya Mezar Anıtları, Yeşil Camii gibi birçok Türk dönemi eserleri ile kültür turizminin ülkemizde adını duyuran kentlerden biri olmuştur.

Toplumlar arasında ekonomik, sosyal, siyasal değişimlerin en önemli araçlarından biri olan turizm, ekonomik yararları ile birlikte çeşitli bilim alanlarının araştırma konusu olmuş; deniz, kum, güneş üçlüsüne dayanan turizm daha fazla gelir sağlamak amacıyla, turizmi tüm yıla ve farklı yörelere yaymak için çeşitlendirme çabaları ön plana çıkmaya başlamıştır (Emekli, 2002: 241).

Kültür turizmi ya da kültürel turizm, kültürler arasındaki farklılıktan doğmaktadır. İnsanın kendisinden farklı kültürleri görmeye, öğrenmeye karşı olan merakı kültür turizmini oluşturmuştur (Özgüç, 2003:159). Tarihsel, kültürel zenginlikleri ve folklorik değerleri ile İznik ilçesi günlük rekreasyonel faaliyetler için uygun şartlar sunmaktadır. Günümüz İznik turizminin itici gücünü kültür turizmi oluşturmaktadır. Bu nedenle araştırma sahasındaki turistik aktiviteyi kültür turizmi ile göl turizmi eksenli geliştirme yaklaşımı son derece faydalı olacaktır. Bu bağlamda bölgenin tarihsel zenginliğini ortaya çıkarma ve tanıtım çalışmaları hızlandırılmalıdır.

3.4.4. Kırsal Turizm

Kırsal turizm; kırsal kültür, doğal çevre ve tarımla bütünleşen bununla birlikte diğer turizm türleri ile kolay bir şekilde bütünleşebilen bir turizm türüdür. Kırsal coğrafi ortamlar, doğal ve kültürel yapılarıyla, özellikle kent insanın giderek artan rekreasyon gereksinimine geçmişten günümüze cevap vermeye çalışmaktadır. Kent yaşamı sürdüren insanlar, kırsal alanlara çoğunlukla; rekreasyonel amaçlı günübirlik veya akraba/tanidik ziyaretleri için giderken, özellikle kırsal yaşamın çekiciliği, stres ve baskı yaratacak sınırlamaların ve zorunluluklarının olmayışı, buna

karşın kişilerin kendilerini özgür hissetmelerini sağlayacak olanakların varlığı, günümüzde gerek hafta sonları gerekse mevsimlik tatillerde bu ortamlara yoğun ziyaretleri beraberinde getirmiş böylece “Kırsal Turizm” denilen bir turizm türü oluşmuştur (Soykan, 1999: 68).

Deniz turizmine alternatif olarak gelişme gösteren kırsal turizm; günümüzde tatilden beklentilerin değişmesi, yeni tatil anlayışlarının ortaya çıkması, kentsel yaşamın daha stresli olması, deniz kıyılarının aşırı kullanımı ile doğallığını yitirmesi, bazı hastalıkların tedavisinde kentlerden uzaklaşma gerekliliği nedeniyle, kırların tercih edilmesi gibi nedenlerle gelişme göstermeye başlamıştır (Soykan, 1999: 69).

Kır alanları turizmde cazip kılan üstün yönler ise, kırların kirlenmemiş, bozulmamış ve kimliğini kaybetmemiş bir ortam sunmaları, dinlenme ve sağlıklarına kavuşma amacıyla seyahate çıkanlar için kırsal ortamların en iyi olanakları sunması, her türlü besin maddelerinin katkısız özellikler sunması; ata binme, uzun yürüyüşler, balık tutma, avlanma, bisiklete binme, meyve sebze toplama gibi doğayla uyumlu çok çeşitli etkinliklerin yapılmasına olanak sağlaması gibi çekici faktörler olmuştur (Soykan, 1999: 69).

Her mevsim yapılabilen kırsal turizm iklim ile yüzde yüz bağlantılı olmayan bir turizm türüdür. Bu nedenle mevsimlik olma özelliği yoktur. Böylece bulunulan ortama göre kış aylarındaki çevredeki kayak merkezleri kullanılabilen, ilkbahar aylarında ise tarımsal ürünlerin cazibesi, çiftliklerin kullanımını devreye sokabilmektedir. Deniz turizmi ile eşdeğer olan ve yıllardan beri yaz mevsimi ile sınırlı kalan Türkiye turizmi, ülkemiz kıyılarının hemen ardındaki iç kısımlarda dağ, yayla, orman, su zenginlikleri ile tarımsal yapı ve yerel kültür zenginliği ile önemli kırsal turizm alanlarından biridir (Soykan, 2003:3).

Ülkemizde geleneksel mimarı yapıları, sokakları, köy camii ve çeşmesi ile kültürel coğrafi görünümü bütünlük taşıyan köylerin büyük bir turist çekiciliği bulunmaktadır. Yerel yapı malzemesi ve yerel tekniklerle inşa edilmiş konutlar ve onların iç donanımları yabancı turiste son derece ilgi çekici gelmektedir. Gününbirlik yapılan köy ziyaretlerinde turiste en çok halı kilim dokumacılığı, el örgü işleri, yöresel yiyecek içecek konularında bir sunuş gösterilmektedir. Oysaki turistin konakladığı süre içinde yerel kültürü öğrenme isteği ve merakı dikkate alındığında, çok daha fazla konuda etkinlikler düzenlenebileceği anlaşılmaktadır (Soykan, 2003:

5). İznik ilçesinden örnek vermek gerekirse bölgenin en önemli tarım ürünü olan zeytin, bağcılık, diğer meyve ve sebzelerin yetiştirilmesinden işlenmesine kadar tüm işlemler, çini, seramik yapımı, günlük kırsal yaşantıdan kesitler geleneksel kimliğini korumuş köylerinde yerli ve yabancı turistlere sunulabilir.

İznik ülkemizde geçmişten günümüze gelen tarihsel sit alanları, müzeleri, dini yapıları, çini ve seramik sanatı, özel yemekleri, sahip olduğu gölü ile önemli ekoturizm alanlarından olup kırsal turizm potansiyeli yüksel olan bir bölgedir.

Köyler ve çiftlikler geleneksel yaşam tarzları, mimari özellikleri, el sanatları, yemekleri, giysileri, tüm örf ve adetleriyle turizm açısından önemli çekici faktörleri oluşturmaktadır. Tarım turizmi (Agroturizm) özellikle gelişmiş ülkelerde gerek kırsal kalkınma stratejilerinde gerekse turizm kalkınma planlarında önemli yer tutmaktadır. Özellikle ülkemizde kırsal alanların kalkınma dinamiğini oluşturması bakımından kırsal turizm kavramı içinde agroturizme önem verilmiş, stratejik plan ve turizm türlerine vurgu yapılmış, çevreye ve doğaya duyarlı sürdürülebilir turizm türleri üzerinde durulmuştur. Günümüzde köylere yönelik turizm aktiviteleri, daha çok günlük köy ziyaretleri, köye ait yiyeceklerden, el sanatlarına kadar değişen ürünlerin tanıtılması, satılması şeklinde gerçekleşmektedir. Günümüzde turistin konakladığı zaman diliminde yerel kültürü öğrenme isteği çok fazla olup, bu doğrultuda çok daha çeşitli etkinlikler düzenlemek mümkündür. Ege ve Marmara Bölgesi'nde geleneksel kimliğini korumuş birçok köyde; zeytin, üzüm, incir gibi ürünlerin yetiştirilmesinden, işlenmesine kadar tüm aşamalar, halı ve kilim dokumacılığının yapılışı ile ilgili tüm aşamalar, uygulamalar ziyaretçiler için oldukça ilgi çekicidir (Akova ve Şahin, 2019: 815).

Tarihi, dini özellikleri ve geçmişi ile zengin bir kültür yapısına sahip olan İznik, verimli tarım arazileri ile de kırsal turizmin desteklenmesi gereken mekânlardan biridir. İlkbaharda gerçekleşen ekinoks festivali ile bölgenin zeytin bahçelerinde gezinti yapıp, zeytin toplanabilir. Geleneksel zeytin yağ yapımı, taş baskılar gösterilip, zeytin yağ fabrikaları rehberler eşliğinde gezilebilir. Zeytinden elde edilen yan ürünler mesela sabun yapımı uygulamalı olarak turistlere yaptırılabilir. Böylece bölgeyi ziyaret eden turistler için ilgi çekici etkinlikler artmış olacaktır. Bu yaklaşım, İznik ilçesinin kırsal turizmde daha fazla gelişmesine ve kırsal nüfusun ekonomik yaşamına olumlu bir katkı sunacaktır.

Yerel anlamda olsa da tarihi bir geçmişi bulunan ipek böcekçiliği, turizm anlamında zenginlik kazandırması amacıyla canlandırılabilir. Elde edilen ipeklerle yapılan el işleri, dokuma tezgâhları turistlere sunulabilir.

Avrupa'daki bazı ülkelerin kırsal turizm uygulamaları iç ve dış turizm kapsamında kitle turizmine karşı alternatif oluşturması bakımından oldukça dikkat çekicidir. İtalya'da Toscana bölgesinde verimli tarım arazilerinde üzüm bağlarının gelişmesi bölgede yerel içecek sektörün de gelişmesine ve kırsal turizm programlarında adını duyurmasına sebep olmuştur. Roma'nın Nemi köyünde dağ çilekleri, çileklerden elde edilen turtalar kırsal turizmde kullandıkları yöresel yiyecek durumuna gelmiştir. İznik bölgesinde de üzüm bağları geniş yer tutmaktadır. Bu bölgede yetişen zeytin ile yöresel zeytinli çörekler, zeytinli ekmekler, çeşnili zeytin yağları yapıp bölgeyi ziyaret eden turistlere sunulup marka haline getirilebilir. Avrupa'nın diğer bir kenti olan Hollanda'da tarım ve hayvancılığın gelişmesine bağlı olarak başkent Amsterdam'da Dam Squar meydanında yöresel kıyafetleri ile üreticiler atölyelerde hem peynir yapımını gösterip hem de satışını yapmaktadırlar. İznik'te de surlar arasında kalan ana cadde üzerinde geleneksel kıyafetleri ile zeytinyağı atölyeleri kurulabilir. Kırsal turizmin diğer bir kolu olan geleneksel el sanatları İznik'te tarihsel bir geçmişe sahiptir. Çini atölyelerinin sayısı artırılıp, atölyelere turlar düzenlenip, turistlerin yapmasına olanak sağlanabilir.

3.4.5. İnanç Turizmi

Turizm, son yıllarda ülkelere büyük getiriler sağlayan bir sektör haline gelmiş ve buna bağlı olarak ülkeler arasında yoğun rekabet başlamıştır. Rekabetten önde çıkabilmek için, ülkeler mevcut kaynakları kullanarak farklı turistik istek ve ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına, farklı turistik ürünler oluşturmaya yönelmişlerdir. Türkiye de sahip olduğu doğal ve tarihi zenginlikler ile birçok ülkeyi geçebilecek ve değişik turizm pazarlarını oluşturabilecek bir turizm ülkesi olmaya başlamıştır. İnanç turizminin, birçok dinin buluşma noktası olan Anadolu topraklarında gelişmesi, şüphesiz inkâr edilemez bir gerçeklik olmuştur (Güzel, 2010: 87-88).

İnsanoğlu yaratıldığı ilk günden itibaren, bir dine ait olma ihtiyacı hissetmiştir. Bundan dolaydır ki insanoğlunun dnya üzerinde varoluş tarihine bakıldığında birçok farklı din ve inanç grupları oluşmuştur. Bnylelikle kutsal yerler insanlar tarafından kitlesel hareketler ile ziyaret edilmiştir. Bu hareketler sonucunda alternatif bir turizm olgusu olan inanç turizmi ortaya çıkmıştır (Gznel, 2010: 90).

İnsanların dini amaçlarla seyahat etmeleri tarihin her aşamasında karşımıza çıkan bir olaydır. Arkeolojik kazılarla beraber ortaya çıkan kutsal alanlar ve tahmini yapılış tarihleri gnümüzden binlerce yıl ncesinde insanların dini duyguları nedeniyle bir araya geldiklerini, kutsal yapılar inşa edip, tapınma ile dini ykumlklerini yerine getirdiklerini gstermektedir (Albuz, 2016: 4).

İnanç turizmi kapsamında gerçekteştirilen seyahatlerde milyonlarca insan farklı Şehir, blyge ve lkelere gitmekte, ulaştıkları yerlere ekonomik açıdan katkı sağlamakta, yerel halk ile sosyo-kltrel anlamda etkileşim kurmaktadır. Bnylece inanç turizmi dnya turizminin gelişmesine, evrensel barışın ve anlayışın uygulanmasına, ekonomik canlanmaya, sosyalleşmeye ve inanç çekim merkezi haline gelmesine katkıda bulunmaktadır (Albuz, 2016: 5).

Birçok medeniyete ve dinlere beşiklik etmiş yerleşmelerin başında gelen İznik'te İşlam, Hristiyanlık ve Musevilik dinlerine ait birçok eser bulunmaktadır. Hristiyanlığın doğuşu ile birlikte, bu dinin gdrdđđü baskılar Anadolu topraklarında artmaya başlamıştır. Hristiyan dnyasının ilk kiliseleri bu topraklar üzerinde kurulmuştur. Roma İmparatorluğunun Hristiyanlığı resmi din olarak kabul etmesinin ardından, çeşitli grörüş ayrılıkları ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu ayrılıkların ortaya çıkmasıyla Hristiyan dnyası ilk genel toplantısını İznik'te gerçekteşirmiştir. I. Ökumenik Konsil adını da taşıyan bu genel toplantı, Hristiyan dnyasında büyük önem taşımaktadır. Asıl amacının grörüş ayrılıklarını ortadan kaldırmak olan bu toplantının genel amacına ulaşamadığı bilinmektedir. I. Konsil lkmizin özellikle inanç turizmi konusunda kullanabileceği çok önemli tarihi bir olaydır. I. Konsil'in İznik'te gerçekteşmesi, Antakya, Demre, Efes, İstanbul, Kapadokya, Tarsus, Urfa'yı olduğu gibi İznik'i Hristiyan âlemi için ziyaret edilmek istenen kutsal yerlerden biri haline getirmiştir (Bursa İl Kltür Turizm Mdürlüğü). Bunun dışında çok sayıdaki tarihi cami ve kilise, İznik'in inanç turizmi anlamında çekiciliklerini oluşturmaktadır.

3.5. SWOT ANALİZİ

Araştırmanın bu aşamasında, İznik ilçesinin güçlü ve zayıf yönlerini belirlemede ve dış çevreden kaynaklanan fırsat ve tehditleri saptamakta kullanılan bir teknik olan SWOT analizi kullanılarak ilçenin durumu değerlendirilmiştir (Tablo 11). SWOT kelimesi Strengths (Güçlü Yönler), Weaknesses (Zayıf Yönler), Opportunities (Fırsatlar) ve Threats (Tehditler) kelimelerinin baş harflerinden oluşmaktadır. Swot analizi, ilçenin mevcut durumunun incelenmesi, üstün ve zayıf yönlerinin tanımlanması ve bunların çevre şartlarıyla uyumlu hale getirilmesi sürecidir.

Tablo 11. İznik İlçesinin Turizm Gelişimine Yönelik SWOT Analizi.

<u>Güçlü Yönler</u>	<u>Zayıf Yönler</u>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Zengin tarım potansiyelinin olması 2. Marka değeri olan çini ve seramik sanatının olması 3. İznik Gölü'nün varlığı 4. Tarım topraklarının ileri derecede kirlenmemiş olması 5. Doğal peyzajın çok fazla zarar görmemiş olması 6. Çevreye zararlı sanayi ve ağır kirlenmiş sanayinin olmaması 7. Komşu illere olan yakınlığı 8. Yüksekokula sahip olması 9. Spor imkânlarının fazla olması 10. Sit alanlarının belirlenmiş olması 11. Ucuz bir turizm destinasyonu olması 12. Turizm kaynaklarında kültür turizminden ekoturizm aktivitelere kadar zenginlik ve çeşitlilik sunması 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kırsal turizm ve kültür turizm bilincinin gelişmemiş olması 2. İlçedeki turizm paydaşları arasında koordinasyon olmaması 3. Tanıtım ve pazarlama eksikliği 4. Altyapı ve üstyapı yatırımlarının, özellikle konaklama imkânlarının yetersizliği 5. Marka değeri olan çini sanatının potansiyelinin değerlendirilmemesi 6. İlçe genelinde girişimcilik ruhunun zayıf olması 7. Turizm alanında eğitimli personel ve nitelikli iş gücünün az olması 8. En önemli tarım unsuru olan zeytinin markalaşma sorunu 9. Sit alanlarının imar sorunu 10. Rekreasyon merkezlerinin azlığı 11. Yöresel zenginliklerin ön plana çıkamaması 12. Çevre illere kısıtlı ulaşım 13. İznik Gölü'nün biyoçeşitliliğinin önem ve korunmasının bilinmemesi
<u>Fırsatlar</u>	<u>Tehditler</u>
<ol style="list-style-type: none"> 1. İznik'e gelen ziyaretçi sayısında yaşanan artış. 2. Dünya genelinde olduğu gibi ülkemizde de kültür ve kırsal turizme yönelik ilginin artması 3. Tarıma dayalı ekonomi ve yatırım imkânlarının olması 4. Kooperatifçilik kültürünün olması 5. Ulaşım imkânları açısından anayollara yakın olması 6. İnanç turizmi açısından Hristiyan dünyasını yakından ilgilendirmesi 7. İznik tarafından üretilen ürünlerin uluslararası pazarda yer bulması 8. Organik tarıma elverişli olması 9. Köylerdeki yaylaların turizme kazandırılması 10. Günöbirlik turlara uygun olması 11. İznik'te girişimciler için proje yardımı, teşvik ve desteklerin bulunması 12. Kültür ve sanat festivallerinin olması 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tarihi eserlerin bilinçsiz bir şekilde tahrip edilmesi 2. Şehir içi yapılaşmanın düzensizliği 3. Tarihi kazı alanlarının hızlı şehirleşmeyle kaybolması 4. Genç nüfus kaybının olması 5. Tarım ve hayvancılığın giderek azalması 6. Kültürel alanda eğitimli iş gücü eksikliği 7. Halkın turizm ve tarihi açıdan bölgesel anlamda bilinçlendirilmemesi 8. Zeytin alanlarının giderek azalması 9. Geleneksel sanatların kaybolması 10. Endüstriyel, evsel ve tarımsal kaynaklı kirlenmeden etkilenen göl alanı 11. Kültür turizminde markalaşan destinasyonlarının rekabeti

BAŞLICA SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Dünyanın en gelişmiş endüstrisi durumunda olan turizm, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, tarih, psikoloji, sosyoloji ve pazarlama gibi pek çok bilim dalı ile etkileşim halindedir. Turizm coğrafyası çalışmaları sayesinde turistik ürün ve hizmetlerin mekânsal dağılımı ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmalar ile destinasyonların tanınmasına, destinasyon alanlarının artmasına, turizm sektörünün ekonomik olarak gelişmesine katkı sağlamaktadır. İnsanlığın ortak mirası olan doğal ve kültürel çevre değerlerinin gelecek kuşaklara aktarılmasında, tanıtılmasında, korunmasında turizm coğrafyası çalışmaları da önem taşımaktadır.

Tarihi, kültürel ve tabii özellikleri ile turizm potansiyeli yüksek olan İznik'te turistik aktiviteye yönelik bazı sorunlar da tespit edilmiştir. Bunların çözümüyle ilgili öneriler şu şekilde sıralanabilir:

1) Orhangazi'deki sanayi tesislerinden, çevredeki yerleşim birimlerinden ve zeytinyağı fabrikalarından İznik Gölü'ne çeşitli atıklar karışmaktadır. Bundan kaynaklanan aşırı yosunlaşma ve toplu balık ölümleri dikkat çekmektedir. Bunun için mutlaka göl çevresindeki sanayi tesislerine ait atıklara ilişkin olarak bir takım iyileştirmelerin yapılması gerekmektedir.

2) İznik ilçesinde surlar etrafında kalan yapılaşmanın gecekondular tarzında olması bölgenin geleneksel-tarihi kimliğini bozmuş, çarpık bir kentleşmenin oluşmasına sebep olmuştur. Bu nedenle söz konusu sahada kentsel yenileme yapılmalı ve kentin kültürel kimliği korunmalıdır.

3) Bölgenin ulaşım sorunlarının çözülmesi ile İznik ilçesine ulaşım daha kolay hale gelecek ve bölgeyi ziyaret eden turist sayısında artış görülecektir. İznik-Osmaneli karayolu çalışmasının tamamlanmasıyla ulaşım kolaylığı sağlanacaktır. Sabiha Gökçen ve Yenişehir havaalanı- Bursa bağlantılı Otobüs seferlerinin bir kısmının İznik üzerinden geçmesi sağlanabilir. Böylece ulaşım bakımından iç kısımda kalan İznik tarihi canlılığına kavuşabilir.

4) İznik ilçesinde kent içi ulaşım niteliğinin artırılması adına kültürel alanları birbirine bağlayacak yaya yolları yapılabilir. Bu yaya yolları çevresinde bilgilendirme amaçlı haritalar ve tarihi bilgiler konulabilir.

5) Bölgedeki diğer bir sorun ise arkeolojik kazı alanlarının henüz tam olarak turizme açılmamış olmasıdır. Bu bağlamda arkeolojik alanlar belirlenerek kazı çalışmaları hızlandırılmalı ve bu alanlar turizme kazandırılmalıdır.

6) Bölge turizminin karşı karşıya bulunduğu bir diğer sorun ise tanıtım, pazarlama ve sunum çalışmaları eksikliğidir. Bu çalışmalar ile tanıtım, pazarlama ve sunum stratejileri oluşturulmalıdır. İznik ilçesinin marka bir kent olabilmesi için turizm projelerinin hazırlanarak hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bu projeler kapsamında sanatçılar, tanınmış sosyal medya fenomenleri, yazarlar, akademisyenler bölgeye davet edilebilir. Yurt içi ve yurt dışında kırsal turizm, agroturizm gibi konuları içeren fuarlara yetkili kişilerin katılımı sağlanabilir.

7) Turizme dönük alt yapı eksikliği bölgede görülen diğer problemi teşkil etmektedir. Buna bağlı olarak tuvalet, otopark, kafeterya, restoran gibi tesislere belirli standartlar konularak mevcut eksiklikler giderilmelidir. Sözü edilen iyileştirme kapsamında İznik Gölü sahil düzenleme uygulamasının tamamlanması ve günlük rekreasyon faaliyetlerinin yapılabileceği, turistlerin ihtiyaçlarını karşılayabileceği bir mekân haline getirilmelidir. Turist sayısındaki artışa bağlı olarak bölgedeki mevcut konaklama sayısı yetersiz kalacağından dolayı, konaklama tesislerinin sayıca artırılması gerekmektedir.

8) Bölge halkının tarih, kültür ve turizm konusunda bilinç seviyesini artırarak var olan eksiklik eğitim yolu ile giderilmesi uygun bir yaklaşım olacaktır. Bu çalışma kapsamında ulusal, yerel ve sosyal medyada kamu spotu yayınlanması sağlanarak eğitim çalışmaları yapılabilir. Eğitim aşamasında özellikle coğrafya ders kitaplarında Türkiye'nin sahip olduğu kültürel mekânlar ders modülleri halinde kitaplarda işlenmelidir.

9) Bölgedeki esnaf odaları üyelerine tarih, kültür ve turizm bilincine yönelik eğitimler verilip, turizm sektörünün ekonomik hayat içerisindeki etkinliği artırılabilir.

10) Bölgedeki diğer bir sorun ise alternatif turizm potansiyelinin projelendirme kısmında eksikliğidir. Tarih ve kültür turizmi dışında diğer alternatif turizm projelerinin hayata geçirilmesi gerekmektedir. Tarihi yollar üzerinde bulunan İznik ilçesinde bu yol güzergâhlarının belirlenmesi, somut olmayan kültürel miras envanterinin oluşturulması gerekmektedir. Sansarak Kanyonu ve Tacir Kanyonu

alanlarının milli park statüsü kazandırıp su sporları ile desteklenmesi önem taşımaktadır. Üzüm, çini, zeytin festivallerinin düzenlenip İznik panayırının ulusal ve uluslararası hale getirilmesi turistik aktivitenin geliştirilmesine katkı yapacaktır. Köy pazarlarını yaygın hale getirerek, kırsal nüfusun turizme karşı olumlu tutum geliştirmesi ve turizm sektörüyle bütünleşmenin sağlanması mümkün olabilecektir.

12) İznik, 2019 Eylül ayında UNESCO dünya mirası listesine aday gösterilmiştir. Bu konuda adaylık dosyası ve yönetim planı oluşturulması, ilgili kurum, paydaşlar arasında koordinasyonun sağlanması gerekmektedir.

SONUÇ

İznik, Marmara Bölgesi'nin güneydoğusunda kendi adıyla anılan gölün doğu kıyısında. Kuzeyinde Samanlı Dağları, güneyinde ise Katırlı Dağları ile çevrilidir. Akdeniz ve Karadeniz ikliminin geçiş özelliği gösterdiği havzanın alçak kesimlerinde Akdeniz iklim etkisiyle zeytinlik alanların fazla olduğu dikkati çekmektedir.

Günümüzde aynı adı taşıyan gölün kıyısında kurulmuş olan İznik, verimli tarım topraklarına sahiptir. Helenistik dönemden itibaren birçok medeniyetin buluşmasına ve etkileşimine tanıklık eden, geçmişin izlerinin günümüzde de görülebildiği antik bir kent yerleşmesidir.

Tarihi surlar içinde antik bir kent olan İznik, potansiyelinin çok altında turist ağırlamaktadır. İznik'i ziyaret eden yabancı turist sayısı 10 bini geçmemektedir. Bölgede turist akışının az olmasının nedenleri olarak;

- Turistlerin konaklayabileceği ve yeme içme hizmetini alabileceği nitelik ve nicelik bakımından yeterli tesisin olmayışı,
- İznik odaklı bir turizm stratejisinin henüz planlanmamış olması,
- İnanç ve kültür turizmi odaklı uluslararası bir tanıtım planlamasının bulunmaması,
- İlçede bulunan müzelerin tadilatlarının yetersiz kaynak sebebiyle hızlı bir biçimde tamamlanamaması,

- Antik Roma Tiyatrosu kazı çalışmalarının yetersiz kaynak sebebiyle tamamlanamıyor olması,
- İznik Çinisi gibi yüzlerce yıllık kültürel bir değerın tanıtım, üretim ve pazarlamada bölgesel kalıyor olması,
- Ulaşım ve altyapı çalışmaları ile tarihi eserlerin restorasyon çalışmalarının uzun sürmesi,
- Tur otobüslerine yönelik yeterli bekleme alanlarının bulunmaması,
- İznik ilçesinde, turistlere hizmet edecek kalitede yeme-içme tesisinin yetersizliği,
- Bursa'ya turist getiren tur operatörlerinin, Bursa için yaptıkları tur programlarına İznik'i ekleme konusunda isteksiz davranmaları,
- İznik halkında, turizmin sağladığı fayda, turizmin önemi ve turizm geliri konusunda henüz bir turizm bilincinin oluşmamış olması,
- İznik geleneksel kültürünü yansıtan İznik Kent Merkezinde ve göl kenarında İznik El Sanatları, nitelikli el sanatlarının satıldığı mekanlar ile İznik Mutfağının sunumunun yapılmaması,
- İznik'in turizm potansiyelinin artırılması için turizm profesyonelleri tarafından oluşturulmuş tanıtım pazarlama stratejisi olmaması,

gibi faktörler sayılabilir.

Çözüm önerileri olarak ise;

- UNESCO Dünya Miras Listesine aday olan İznik İlçesi, bir bütün halinde ele alınmalıdır. Kıyı ve sokak düzenlemeleri, konaklama ve restoranların zenginleştirilmesi, tarihi dokunun restore edilerek kültür turizmine açılması ,
- Kültür ve Turizm Bakanlığınca "Açık Hava Müzesi" olarak ilan edilen İznik'in "Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi" ilan edilmesi.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın birlikte hareket ederek, İznik'i kültür, turizm ve şehirleşme alanında 2023 yılını hedef olarak planlaması, bu kapsamda; koruma ve kullanma dengesi ile gerçek anlamda bir kültür turizm kenti yapılması,
- İznik surlarının restorasyon çalışmalarının tamamlanması,

- Hristiyan toplumlar için manevi değeri çok yüksek olan İznik İlçesinin özellikle yurtdışı fuarlarda tanıtımı adına İnanç Turizmi odaklı bir strateji planı geliştirilerek çeşitli tanıtım materyallerinin (kitapçık-broşür-tanıtım filmi vb.) içeriklerinin oluşturulması,
- Altyapı sorunlarının (ulaşım-konaklama-park vb.) giderilmesi adına bir faaliyet süreç planı hazırlanması,
- Sansarak Kanyonu ve İznik Gölü çevresinde Turizm Amaçlı Sportif faaliyet noktaları belirlenmesi, girişimcilerinin belirlenen parkurlarda yatırımlarda bulunmaları noktasında teşvik edilmeleri,
- Sansarak Kanyonu'nda devam eden doğa sporları faaliyetlerinin tanıtımının güçlendirilmesi,
- İnanç Turizmi odaklı geliştirilecek stratejinin uygulamaya geçirilmesi ve tanıtım amaçlı oluşturulan içeriklerin basımı ile Bakanlığımızca her yıl katılım sağlanan uluslararası fuarlarda İznik temasının da işlenmeye başlanması,
- Konaklama kapasitesinin, ihtiyaca cevap verebilecek duruma getirilmesi,
- Yüzlerce yıllık kültürel bir değer olan İznik Çinisi'nin kültür turizmi kapsamında ilçeye gelen turistlere tanıtılması ve çeşitlendirilmesi,
- İznik Sur içindeki yeni yapıların tamamen sur dışına taşınıp ilçenin açık hava müzesi haline getirilmesi,
- Çiniciliği geliştirmek amacıyla belediye bünyesinde laboratuvar kurulması,
- Ulaşım ve otopark sorununun çözülmesi,
- Kentleşmenin düzenli hale gelmesi,
- İznik'in UNESCO Dünya Miras Geçici Listesinden asıl listeye alınması için yapılan çalışmaların hızlandırılması,
- İznik surları boyunca yaya yürüyüş yolunun yapılması, Ayasofya'dan Roma Tiyatrosuna kadar var olduğu kabul edilen "Kral Yürüyüş Yolunun" yeniden canlandırılması,
- İznik, Sur içi tarihi, arkeolojik ve kentsel sit alanı içerisindeki taşınır ve taşınmaz tarihi eserlerin varlıklarının fazlalığından dolayı konut alanı

ihtiyacının sur dışındaki alanlardan karşılanması ve bu kapsamda bir imar planı yapılması,

- İznik'in Uluslararası alanda profesyonelce tanıtımının gerçekleştirilmesi, yurtiçi ve yurt dışı tüm tanıtım fuarlarında yer alması, bunun için Kültür ve Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü'nün, Dışişleri Bakanlığı Kültür ve Tanıtma Genel Müdürlüğü'nün, Bursa Valiliği, Bursa Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın tüm imkânlarından yararlanılarak önemli bir Destinasyon Merkezi yapılması,
- İlçede tanıtımla ilgili bilimsel toplantılar canlı tutulmalı, medyadan olumlu olarak yararlanılmalıdır,
- İlçeye Ankara, İstanbul ve diğer Büyükşehirlerimizdeki yabancı Büyükelçiler, Konsololar, değişik vesilelerle davet edilmeli İznik ile ilgili en son gelişmeler en güzel şekilde paylaşılmalıdır.
- İznik'in Ortadoğu turizminden de pay alabilmesi için göl ile birlikte diğer doğa turizm alanlarının ön plana çıkarılması, doğa ve kültür turizmini birleştirecek tanıtım faaliyetinin yapılması,
- İznik'te tarihi mekânlar, geniş bir alana yayıldığı için, Ayasofya merkez alınarak yönlendirme levhalarının yapılması,
- İznik Gölünün RAMSAR alanı ilan edilmesinin sağlanması,
- İznik'in Kırgız halkı ile tarihsel bağı olduğundan Kırgız Tanıtım Günlerinin İznik'te yapılması.

Belirlenen yatırım ve projeler ile yukarıda belirtilen sorunlara yönelik çeşitli çözüm önerilerinin geliştirilmesi, İznik'teki turistik aktivitenin geliştirilmesine kuşkusuz önemli katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Akbulak, C. (2006). *İzmit Depresyonu'nun Beşeri ve İktisadi Coğrafya Açısından İncelenmesi*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akova, B. Ş., Şahin, G. (2019). Turizmde Tarım Ürünlerinin Değerlendirilmesi : Muz. *International Balkan and Near Eastern Social Sciences Congress Series*. Tekirdağ.
- Alım, M. (2016). Türkiye'de Turizm, S. Doğanay ve M. Alım. (Editörler). *Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*. Birinci Baskı. Ankara. Pegem Akademi, ss.254-275.
- Altun, A., Demirsar Arlı, B. (2004). *Tarih Boyunca İzmit " İzmit Çiniciliği"*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Altun, A., Carswell, J., & Öney, G. (1991). *Sadberk Hanım Müzesi: Türk Çini ve Seramikleri*. İstanbul.
- Ardel, A. (1941). *Marmara Bölgesi'nin Yapı ve Reliefi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü.
- Ardel, A. (1953-1954). İzmit Depresyonu ve Gölü. *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, 2(5-6), 225-229.
- Arslan, Y. (2005). Erdek ve Çevresinin Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, 8(13).
- Atalay, İ., Mortan, K. (2006). *Türkiye'ye Bölgesel Coğrafyası*. İstanbul: İnkılap Kitapevi.
- Bakır, S. (2007). *Anadolu'da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı Osmanlı Sanatında Bir Zirve, İzmit Çini ve Seramikleri*. İstanbul: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Bargu, S., Sakıncı, M. (1989-1990). İzmit Körfezi ile İzmit Gölü Arasında Kalan Bölgenin Jeolojisi ve Yapısal Özellikleri. *İstanbul Üniversitesi Yer Bilimleri Dergisi*, 45-76.
- Bilgin, T. (1967). *Samanlı Dağları (Coğrafi Etüt)*. İstanbul: Coğrafya Enstitüsü Yayınları.

- Can, M. (2013). Geleneksel Türk Sanatlarının Turizme ve Ekonomiye Katkısı. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 259-266 .
- Darkot, B., Tuncel, M. (1981). *Marmara Bölgesi Coğrafyası*. İsystanbul: İst. Üniv. Yay.No: 2510, Coğrafya Enst. Yay. No:118.
- Demirsar, B. A. (2005). İznik Çini Fırınları Kazısından İlgi Çekici Örnekler. *Uluslararası İznik Sempozyumu*. İstanbul.
- Doğanay, H., Orhan, F. (2016). *Türkiye Beşeri Coğrafyası*. Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Doğanay, H., Zaman, S. (2013). *Türkiye Turizm Coğrafyası*. (Güncellenmiş 4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Doğaner, S. (2001). *Türkiye Turizm Coğrafyası*. 1. Baskı. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Doğaner, S. (2003). Miras Turizminin Coğrafi Kaynakları ve Korunması. *EÜ Coğrafya Bölümü Sempozyumları 2. Coğrafi Çevre Koruma ve Turizm Sempozyumu*, 1-8.
- Emekli, G. (2001). *Bergama'da Turizm ve Sosyo Ekonomik Etkileri*. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, İzmir.
- Emekli, G. (2002). Doğa ve Yerel Kültürün Eşsiz Uyumu: Kozak Yaylası (Bergama- İzmir) ve Turistik Potansiyeli. *Türkiye Dağları 1. Ulusal Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. Kastamonu: T.C. Orman Bakanlığı.
- Emekli, G. (2004). Türkiye'de Kültürel Turizm. *İkinci Uluslararası Turizm, Çevre ve Kültür Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, (s. 11-20). İzmir.
- Erdoğan, N. (2003). *Çevre ve Ekoturizm*. Ankara: Erk Yayınları.
- Erton, M. (1995). *Kent Kimliği: İznik ve Mudurnu Yerleşmeleri Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Güneş, A. (2005). 16. Ve 17. Yüzyıllarda İznik (Şehri, Mahalleleri ve Nüfusu). *Uluslararası İznik Sempozyumu*. Birinci Baskı. İstanbul. İznik Belediyesi Kültür Yayınları, ss. 259-299.
- Hoşgören, M. (1994). Türkiye'nin Gölleri. *Türk Coğrafya Dergisi*, (29), 19-51.
- Işık, C., Ada, A., & Boztoprak, F. (tarih yok). Turizmin Ekonomik, Sosyokültürel ve Çevresel Açından Bölgesel Kalkınmaya Etkisi : Erzurum Pasinler İlçesi Örneği. *I. Ulusal Alternatif Turizm Kongresi*, s. 1-12.

- Kadanalı, E., Yazgan, Ş. (2012). Kırsal Turizmin Ekonomik-Sosyal ve Çevresel Etkileri. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(23), 97-100.
- Kahveci, M. (1998). 21. Yüzyıla Girerken Geleneksel Türk Sanatları. *Folkloristik*, 387-397.
- Kaplıanoğlu, R. (1998). *Orhangazi (dn, bugün, yarın)*. Ankara: Raif Kaplıanoğlu Yayınları.
- Kaplıanoğlu, R.(2000). *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*. İstanbul: Avrasya Etnografya Vakfı Yayınları, No:7
- Kayan, İ. (1987). Arkeolojik Jeomorfoloji Açısından Yenişehir ve İznik Havzalarının Çevre Özellikleri, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Fiziki Coğrafya Anabilim Dalı, Ankara.
- Kayacılar, C. (1995). *Gemlik Körfezi- İznik Gölü- Bursa ve Yenişehir Ovaları Arasında Kalan Sahanın Jeomorfolojisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi .İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kızıldemir, ., ztrk, E., Sarışık M. (2014). Türk Mutfak Kültürünün Tarihsel Gelişiminde Yaşanan Değişimler. *AİB Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2014, Cilt:14, Yıl:14, Sayı:3, 14: 191-210.
- Memiş, M. (2005). İznik Mimari Eserlerinde Hat Sanatı. *Uluslararası İznik Sempozyumu*. Birinci Baskı. İstanbul. İznik Belediyesi Kültür Yayınları, ss 355- 368.
- Meşeli, A. (2010) İznik Gölü Havzasında Çevre Sorunları. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 134-148.
- Özgüç, N. (2003). *Turizm Coğrafyası Özellikler ve Bölgeler*. 4. Baskı. İstanbul: Çantay Kitapevi.
- Soykan, F. (1999). Doğal Çevre ve Kırsal Kültürle Bütünleşen Bir Turizm Türü: Kırsal Turizm. *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi (Türkçe)*, Yıl:10, Mart- Haziran, 67-75.
- Soykan, F. (2000). Kırsal Turizm ve Avrupa'da Kazanılan Deneyim. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi* sayı II. s:21-33.
- Soykan, F. (2003). Turizm potansiyelini saptamanın önemi ve bir yöntem nerisi I. *Ulusal Balıkesir Turizm Sempozyumu*, 16-18 Nisan, Balıkesir, Bildiriler Kitabı sy.17-24. İzmir.

- Soykan, F. (2003). Kırsal Turizm ve Türkiye Turizmi İçin Önemi, *Ege Coğrafya Dergisi*, 12, s:1-11, İzmir.
- Şafak, İ. (2003). Türkiye'deki Av Turizmi Uygulamalarının Özel Avlak İşletmelerine Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi* 2, 133-148.
- Şahin, İ.F. (2009). Erzincan İlini'nin Turizm Potansiyeli ve İldeki Ekoturizm Uygulamaları. *Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Doğu Coğrafya Dergisi*, 69-88.
- Şekercioğlu, Ç.H. (2002). Kuş Gözlemciliğinin İnsanlar ve Kuşlar için Önemi, *Stanford Üniversitesi, Biyoloji Bilimleri Bölümü, Koruma Biyolojisi Bölümü Merkezi*, Stanford, CA, 94305-5020 ABD: 282-289.
- Şen, T. (1998). *İznik'in Tarihi Coğrafyası*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tanoğlu, A. (1969). *Nüfus ve Yerleşme*, Cilt I, İkinci Baskı. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Usta, K.M. (2005). *İnanç Turizmi Potansiyeli Açısından İznik'in Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- UNEP. (2006). *Wildlife Watching and Tourism : A study on the benefits and risks of a fast growing tourism activity and its impacts on species*. United Nations Environment Programme, Bonn.
- Ünal, Ç. (1997). İznik İlçesinin Turizm Potansiyeli. *Türk Coğrafya Dergisi*, 32, 197-219.
- Yalçın, G. (2007). Çiftlik İlçesi (Niğde) Doğal Kültürel Coğrafya Araştırmaları ve Ekoturizm. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Yılmaz, H. (2008). *Turizm Çeşitlendirilmesi Kapsamında Ekoturizm Ürünü Olarak Tatil Çiftlikleri: Türkiye'deki Tatil Çiftliklerine Yönelik SWOT Analizi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.

ÖZ GEÇMİŞ

Demirsoy, 1985 yılında Ankara’da doğdu. Ortaokul öğrenimi Hacı Bayram İlköğretim Okulunda, lise öğrenimini Ankara Hasan Ali Yücel Anadolu Öğretmen Lisesi’nde tamamladı. 2004 yılında girdiği Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği Bölümünden 2009 yılında mezun oldu. 2009 Eylül ayında Kars Gazi Ahmet Muhtar Paşa Endüstri Meslek Lisesi’nde, 2010-2015 yılları arasında Giresun Dereli Çok Programlı Anadolu Lisesi’nde 2015-2016 yılları arasında Malatya Kale İzollu Çok Programlı Anadolu Lisesinde görev yaptı. 2016 yılından itibaren Bursa Nilüfer Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde görev yapmaktadır. 2013 yılında Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi Dalında Yüksek Lisans öğrenimine başladı.